

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

Knowledge Management to Story Detail of Laempho
Community For Sustainable Agro Tourism

โดย จุฑามาศ กระจำศรี และคณะ

เมษายน 2551

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อ
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

Knowledge Management to Story Detail of Laempho
Community For Sustainable Agro Tourism

คณะผู้วิจัย

จุฬามาศ กระจำศรี
โสภณ บุญล้ำ

สังกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ชุดโครงการ การยกระดับฐานการผลิตอุตสาหกรรมเกษตรสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
เพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่เกษตรกรและความมั่นคงของอุตสาหกรรมเกษตร
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความช่วยเหลือของบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องหลายส่วนงาน ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่สนับสนุนเงินทุนในโครงการวิจัยนี้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีและอธิการบดี ที่สนับสนุนให้ทำโครงการวิจัยนี้

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาที่อำนวยความสะดวกในการทำโครงการวิจัยและติดต่อประสานงานในเรื่องต่าง ๆ

ขอขอบคุณสำนักวิทยบริการและสารสนเทศที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ขอขอบคุณกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์ และภาคีที่เกี่ยวข้องทุกคน ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณผู้ร่วมงานวิจัย ที่ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัย

30 เมษายน 2551

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นประเด็นที่รัฐบาลให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาโดยตลอด โดยถือเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญที่นำรายได้มาสู่ประเทศและช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพให้กับระบบเศรษฐกิจในภาพรวม ในขณะเดียวกัน “การท่องเที่ยวเชิงเกษตร” อันเป็นบูรณาการด้านการท่องเที่ยวกับภาคการเกษตรเข้าด้วยกันก็เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่รัฐบาลกำลังให้การส่งเสริมผลักดันในขณะนี้ ซึ่งนอกเหนือจากจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยว ยังก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรในลักษณะยั่งยืนด้วย จากความสำคัญดังกล่าวจึงได้สนใจที่จะหาแนวทางการจัดการข้อมูลท่องเที่ยวของชุมชนแหลมโพธิ์ขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้มาจากการบอกเล่าด้วยประสบการณ์ของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบระเบียบเพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องซึ่งนำไปสู่แหล่งเรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

สำหรับวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุก ๆ ด้านของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนแหลมโพธิ์ เพื่อสร้างเรื่องราวแบบเรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ เพื่อเผยแพร่เรื่องราวของชุมชนแหลมโพธิ์ผ่านทางเว็บไซต์

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีกระบวนการคือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและคณาจารย์วิจัยชุมชนท้องถิ่น 1 ทีม ซึ่งในการนี้ได้คัดเลือกกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยชุมชน โดยการเป็นผู้นำกลุ่มร่วมกับชาวบ้านชุมชนแหลมโพธิ์โดยการสร้างความร่วมมือกับชุมชนแบบหุ้นส่วนเพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจ ให้เข้าใจในบริบทงานวิจัย จากนั้นก็ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการประชุม สัมภาษณ์ สังเกตและการตอบแบบสอบถามร่วมกันเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ในทุก ๆ ด้าน ของชุมชนอย่างเป็นระบบ ในการดำเนินงานมีการวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยจัดประชุมกลุ่มกับคนในชุมชนแหลมโพธิ์ที่มีความรู้เกี่ยวกับด้านต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่นเพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนนั้น จากนั้นทำการปฏิบัติและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม ตามแผนที่ได้กำหนดไว้และร่วมกันสรุป รวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ตามที่ต้องการ สำหรับประชากรที่ใช้ศึกษานั้นประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ผู้นำชุมชน กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้าน Editor ผู้เชี่ยวชาญด้านฐานข้อมูลองค์ความรู้

การจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ในทุก ๆ ด้าน นำมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่ อย่างเป็นระบบระเบียบ จากนั้นทำการถอดความรู้ออกมาเป็นเรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ที่นำเสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ในรูปแบบของเว็บไซต์และหนังสือเรื่องเล่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเกษตรแหลมโพธิ์อย่างยั่งยืน อันจะเป็นแหล่งเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอีกทางเลือกหนึ่งของเกษตรกร

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยวรรณกรรมที่จะทบทวนจะเป็นตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ประกอบด้วย แหลมโพธิ์ ความรู้ (Knowledge) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การเล่าเรื่อง (Story telling) ฐานข้อมูลองค์ความรู้ (Knowledge Based) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) เว็บไซต์ (Websites) การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยวผ่านหมู่บ้านตัว ต.บ้านตัว อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ การรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไม้แกะสลักบ้านหลุก การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน ชุมชนบ้านนา ตำบลม่วงนา กิ่งอำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยวผ้าบ้านคลองเตย ตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอาชีพทำขนมโบราณชุมชนกุฎีจีน แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเหมืองฝายของภูมิปัญญาชาวบ้าน หมู่บ้านห้วยอีค่าง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วง จังหวัดเชียงใหม่ การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตของผู้นำชุมชนชาวแพ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ชุมชนเกาะเกร็ด ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี การพัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล - อำเภอ กระบวนการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรบนที่สูงอย่างยั่งยืนของชุมชนม้ง บ้านสันป่าเกี๊ยะ ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

จากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดการความรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการดึงความรู้ที่เป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาและสรุปอยู่ในรูปแบบของเอกสารเสียส่วนใหญ่ ซึ่งยากจะสืบค้นหา ดังนั้นในงานวิจัยในครั้งนี้จะใช้เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยจัดการ

ความรู้ในรูปแบบของเว็บไซต์ ซึ่งผู้สนใจจะได้ติดตามความรู้ที่มีในท้องถิ่นชุมชนแหลมโพธิ์ ในรูปแบบของเรื่องเล่า สร้างความสนุกสนานในการติดตาม ด้วยสื่อที่แสดงให้เห็นทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว มากกว่าการอ่านเรื่องเล่าจากบทความธรรมดา

การวิจัยการจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน มุ่งที่จะนำเสนอให้เห็นและเกิดความเข้าใจในรูปแบบและวิธีการในการจัดการองค์ความรู้ของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับระบบการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรชายฝั่ง โดยศึกษาถึงความรู้ภูมิปัญญาและศักยภาพของท้องถิ่นทางด้านความคิด ความเชื่อ การประกอบอาชีพและวิถีชีวิตที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อนำมาอภิปรายและจัดทำข้อมูลองค์ความรู้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดขึ้น

สำหรับแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่ทำการศึกษา ประกอบด้วยการจัดประชุม เป็นการประชุมทีมวิจัยภายในและภายนอกประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันและภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ การสัมภาษณ์เชิงลึก เน้นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน โดยมีแนวประเด็นการสัมภาษณ์ (Interview Guide) แบบเป็นทางการโดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เขียนข้อมูลที่สำคัญลงในแบบสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจะทำการสนทนากับผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มและรายบุคคลโดยการจดบันทึกและการถ่ายภาพ การสำรวจและสังเกตพื้นที่ โดยการจดบันทึกในแบบสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน รวมทั้งข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแหลมโพธิ์ นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเดินสำรวจภาคสนาม โดยการใช้อุปกรณ์ กล้องถ่ายรูป แผนที่หมู่บ้าน โดยมีสมาชิกในชุมชนร่วมสำรวจด้วยการสังเกตการณ์ ใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิต รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

สำหรับแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ การศึกษาเอกสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารตำรา รายงานการวิจัย บทความในวารสาร บทความบรรยายของผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว โดยศึกษาจากสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนตำบลพุมเรียง เอกสารจากกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์ เอกสารที่เกี่ยวข้องทางเว็บไซต์ โดยเนื้อหาและประเด็นสำคัญที่ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งปฐมภูมิ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและแหล่งทุติยภูมิ ด้วยการสรุปประเด็น จัดกลุ่มและเชื่อมโยงกับประเด็นวิจัย ตีความข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลร่วมกับคนในชุมชนโดยการสรุปเนื้อหา พรรณนาเชิงเนื้อหา เรียบเรียงและตรวจสอบความถูกต้องนำผลการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล มาวิเคราะห์หาองค์ความรู้ในทุก ๆ ด้านของชุมชนแหลมโพธิ์ ร่วมกับชาวบ้านและตัวแทนจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องโดยการตรวจสอบองค์ความรู้ นั้น ๆ ให้ถูกต้อง จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นลักษณะการเขียนรายงานการวิจัยเชิงบรรยายโดยการจัดแยกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่และเก็บข้อมูลลงในฐานข้อมูลองค์ความรู้ จากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้าน Editor และผู้เชี่ยวชาญด้านฐานข้อมูลองค์ความรู้ จากนั้นแปลงความรู้ที่ได้ทุกแง่มุมให้เป็นเรื่องเล่า โดยการนำเอาข้อมูลจากภาคสนามและข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ โดยการปฏิบัติและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม ตามแผนที่ได้กำหนดไว้ให้เป็นเรื่องเล่าตามหมวดหมู่ที่ต้องการ จากนั้นพัฒนาเรื่องเล่าที่ได้ตรวจสอบให้ถูกต้องแล้วนั้นอยู่ในรูปแบบของเว็บไซต์และคู่มือการท่องเที่ยวของชุมชนแหลมโพธิ์

จากผลการวิจัยในครั้งนี้สรุปผลองค์ความรู้ที่ได้ในชุมชนแหลมโพธิ์แบ่งออกเป็น 10 ด้าน โดยรายละเอียดในภาพรวมคือ ชุมชนแหลมโพธิ์ตั้งอยู่ในตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยอำเภอไชยาเดิมมีฐานะเป็นเมืองเรียกว่า “เมืองไชยา” ซึ่งเป็นเมืองหนึ่งในจำนวน 3 เมือง ในอาณาจักรศรีวิชัย ที่เจริญรุ่งเรืองมาก เป็นศูนย์กลางการปกครองเป็นศูนย์กลางการค้าขายกับต่างประเทศและเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ศาสนา แต่ต่อมาปี พ.ศ. 1568 ได้ถูกประเทศอินเดียฝ่ายใต้เข้ายึดอำนาจไว้ได้ ทว่าก็เป็นไปชั่วคราวเท่านั้นก็สามารถรวมคนตั้งตัวได้อีกและได้ทำการรบพุ่งชิงความเป็นใหญ่ เพื่อชิงเกาะสุมาตราและแหลมมลายูกับอาณาจักรมขปาหิต (ชาว) จนอ่อนกำลังทั้งคู่ เลยถูกอาณาจักรสุโขทัยตีได้ และเข้าครอบครองไว้ทั้งหมดในปี พ.ศ. 1800 ดังนั้นเมืองไชยาซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรศรีวิชัยก็ตกเป็นขอบเขตทศิมาของอาณาจักรสุโขทัยตั้งแต่นั้น

ประวัติศาสตร์เมืองไชยาระยะต่อจากนั้นก็เงียบหายไป จนกระทั่งปี พ.ศ. 2328 พม่ายกกองทัพมาซึ่งคนไทยรู้จักกันในชื่อ “สงครามเก้าทัพ” บุกรุกเข้าตีเมืองชุมพร แล้วตีเรื่อยมาจนถึงเมืองไชยา พร้อมเผาเมืองเสียจนถาวรวัตถุเป็นซากปรักหักพังเหลือไว้เป็นอนุสรณ์

เมืองไชยาสมัยต่อมาได้ตั้งเมืองอยู่ริมทะเลที่พุมเรียง แม้ว่าผู้คนจะน้อยแต่ก็มีสภาพเป็นเมือง สิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ เจ้าเมืองเป็นชาวบ้านไหนก็จะตั้งเมืองที่นั่น ทำให้เมืองไชยามีที่ตั้งเมืองหลายแห่ง ครั้น วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2433 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ได้เสด็จมาเยี่ยมพสกนิกรชาวเมืองไชยา ที่พุมเรียง หลักฐานดังปรากฏในพระราชหัตถเลขา เรื่อง "เสด็จประพาสแหลมมลายู"

เมื่อ พ.ศ. 2478 ได้จัดเขตการปกครองประเทศใหม่ออกเป็นมณฑลจึงรวมเมืองไชยาเข้ากับเมืองชุมพร เมืองหลังสวน รวมเรียกว่ามณฑลชุมพร มีศาลากลางตั้งอยู่ที่เมืองชุมพร ต่อมาปี พ.ศ.2442 ก็ประกาศรวมเมืองไชยาและเมืองกาญจนดิษฐ์เข้าเป็นเมืองเดียวกัน มีศาลากลางตั้งอยู่ที่บ้านดอนแล้วเรียกเมืองนี้ว่า "เมืองไชยา" ส่วนที่พุมเรียงให้เรียก อำเภอพุมเรียง แต่ราษฎรก็ยังเรียกว่าเมืองไชยาอยู่ มิได้เรียกเมืองไชยาที่ตั้งที่บ้านดอนว่าเมืองไชยา จึงแก้ไขให้เรียกเมืองที่ตั้งที่บ้านดอนว่า "สุราษฎร์ธานี" และเปลี่ยนนามอำเภอพุมเรียงว่า "อำเภอไชยา" ต่อมาปี พ.ศ. 2478 ได้ย้ายที่ทำการอำเภอเมืองไชยาจากที่ตั้งเมืองเก่าที่พุมเรียง มาตั้งที่บ้านดอนโรงทอง ตำบลตลาดไชยา จนถึงทุกวันนี้และในปี พ.ศ. 2480 ก็ได้เปลี่ยนอำเภอเมืองไชยามาเป็น "อำเภอไชยา" มาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับโบราณสถานและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอไชยามีอยู่หลายแห่ง เช่น พระบรมธาตุไชยา วัดเวียง บ่อน้ำพุที่ตำบลเลม็ด ป่าไทรงาม สวนโมกขพลาราม (วัดธารน้ำไหล) หมู่บ้านพุมเรียงซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนแหลมโพธิ์ในปัจจุบัน

ชุมชนแหลมโพธิ์ในปัจจุบัน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนโบราณมีมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัย มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต เป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญ เนื่องจากภูมิประเทศมีลักษณะเป็นแหลมติดชายทะเลมีหาดทรายขาวละเอียด ดังจะเห็นได้จากหลักฐานที่ค้นพบ ได้แก่ ซากเรือสำเภา ถ้วยชาม เหรียญจีน และลูกปัด ที่ยังมีหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะลูกปัด ที่นี้มีลวดลายต่าง ๆ งดงาม มีราคาแพง ปัจจุบันหาซื้อได้ยากนัก นอกจากนั้นยังมีโบราณสถานและโบราณวัตถุ พอที่จะเป็นหลักฐานในอดีตได้ เช่น หลาพ่อตา บ่อน้ำโบราณ เป็นต้น

บริเวณชุมชนแหลมโพธิ์มีทรัพยากรชายฝั่งที่ยังคงอุดมสมบูรณ์อยู่มาก โดยทรัพยากรเหล่านั้นได้แก่ ป่าชายเลน ป่าโกงกาง ซึ่งบริเวณป่าชายเลนมีสัตว์ป่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ได้แก่ หิ่งห้อย นกเป็ดน้ำ ลิง ค่าง เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีสัตว์น้ำที่สามารถจับมาบริโภคได้ตลอดทั้งปี ได้แก่ ปลาทราย ปลาดุกทะเล ปลาลิ้นหมา หอยแครง ปูม้า ปูดำ เป็นต้น โดยเฉพาะปูม้า นับว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญที่ทำรายได้ให้กับชาวชุมชนได้ไม่น้อยเลยทีเดียว

ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ในปัจจุบันทำอาชีพประมงและอาชีพอื่น ๆ บ้างประปราย เช่น ค้าขาย และรับจ้าง เป็นต้น โดยอาชีพประมงเป็นการทำสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยอาชีพประมงที่ทำกันนั้น มีการทำประมงโดยการจับสัตว์น้ำที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์ในธรรมชาติ ได้แก่ การจับปลา เช่น

ปลาเก๋า ปลากระบอก ปลาทราย ปลาตุก ปลาต ปลาเบน ปลาดังกา ปลาซีเกง ปลาหวี ปลาพงขาว ปลาพงแดง ปลาสระ ปลาทุเหรา ปลาอินทรี เป็นต้น จับปู เช่น ปูม้า ปูดำ ปูหิน เป็นต้น จับหอย ได้แก่ หอยขาว หอยไฟไหม้ หอยนางรม หอยแครง หอยกะพง หอยครง เป็นต้น จับกุ้ง เช่น กุ้งขาว กุ้งลาย เป็นต้น และสัตว์อื่น ๆ เช่น กุ้ง แมงดาถ้วย แมงดาจาน เป็นต้น นอกจากสัตว์น้ำตามธรรมชาติแล้ว ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ยังมีการเพาะเลี้ยงและอนุรักษ์พันธุ์ปูม้า การเลี้ยงหอยแครง เพื่อการบริโภคและการจัดจำหน่ายอีกด้วย ในการทำอาชีพประมงชาวชุมชนแหลมโพธิ์จะจับสัตว์น้ำโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ กัน โดยอาศัยความชำนาญในการดูว่าสัตว์น้ำชนิดใดบริโภคได้และชนิดใดบริโภคไม่ได้ นอกจากนั้นยังมีการบอกเล่าเรื่องราวของสัตว์น้ำต่าง ๆ ที่จับได้ว่าเป็นสัตว์น้ำที่มีชื่อเรียกว่าอะไร มีการดำรงชีวิตแบบใด และควรใช้เครื่องมือทำการประมงใดในการจับสัตว์น้ำเหล่านั้น เพราะสัตว์น้ำบางชนิดที่พบเห็นได้ทีนี้ยังไม่มี การบันทึกไว้เป็นหลักฐาน จึงเรียกกันตามลักษณะทางกายภาพที่มองเห็นได้ เช่น ปูหิน จะมีลักษณะคล้ายกับก้อนหินกลม ๆ ก้อนหนึ่ง เป็นต้น หรือปลาบางชนิดเรียกตามเสียงร้องของมัน

ในการจับสัตว์น้ำแต่ละแต่ละประเภทจะมีการใช้เครื่องมือต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศและสันดอนแต่ละแห่ง นอกจากนั้นเครื่องมือแต่ละชนิดก็ยังมี การบอกเล่าถึงวิธีในการทำยังคนรุ่นหลังเพื่อเป็นการอนุรักษ์เครื่องมือเหล่านั้นให้คงอยู่กับชุมชนแหลมโพธิ์ต่อไป โดยเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่พบเห็นได้ในชุมชนแหลมโพธิ์ ได้แก่ อวนลอย อวนล้อม อวนเข็น ลอบปูม้า คราด เบ็ด อวนหრა แห เป็นต้น

การทำประมงนอกจากจะทำประมงกันตามทรัพยากรธรรมชาติที่มีแล้วยังมีการเพาะเลี้ยงและการอนุรักษ์เพิ่มเติมอีกด้วย ซึ่งการเพาะเลี้ยงและการอนุรักษ์นี้จะใช้วัสดุและทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น การทำปะการังเทียมจาก กิ่งไม้ และยางรถยนต์ เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของหอยและอนุบาลสัตว์น้ำตัวอ่อนเพื่อเป็นที่หลบภัยด้วย ซึ่งการนำวัสดุเหล่านี้มาใช้จะเป็นส่วนหนึ่งซึ่งเป็นวัสดุจากธรรมชาติไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมและเป็นวัสดุที่เหลือใช้ในท้องถิ่น

จากการที่ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนประมง และวิถีชีวิตชาวประมงนั้นน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง ซึ่งสิ่งที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมได้ เช่น ชมการเลี้ยงหอยในคอกหอยหรือแปลงหอยของชาวประมง การชมคอกปูม้า การจับสัตว์น้ำตามธรรมชาติ นอกจากนั้นยังสามารถชมธรรมชาติรอบชุมชนได้อีก ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น เกาะเสรีด ชายทะเลแหลมโพธิ์ ป่าโกงกางและป่าชายเลน รวมถึงบริเวณอ่าวพุมเรียงได้อีกด้วย

สำหรับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น นักท่องเที่ยวสามารถลองเรือชมทิวทัศน์อ่าว
พุมเรียง การตกเบ็ด ชมนกน้ำ จับหอย จับปู ตากอากาศ ชมโครงการเลี้ยงปูม้าคอกของชาวประมง
การประกอบอาหารจากสัตว์น้ำที่จับได้ซึ่งจะได้บริโภคอาหารที่สด ใหม่ อยู่เสมอ เป็นต้น

เนื่องด้วยชุมชนแหลมโพธิ์ เป็นชุมชนที่กำเนิดมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นในสมัยโบราณ จึง
มีประเพณีและศิลปวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับชุมชนอื่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและทั่ว ๆ ไป ซึ่ง
ประเพณีที่ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา ได้แก่ ประเพณีลอยกระทง ประเพณี
สงกรานต์ ประเพณีชักพระน้ำและชักพระบก ประเพณีออกพรรษา เป็นต้น

นอกจากอาชีพประมงที่ทำการจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคสด ๆ และจัดจำหน่ายในร้านค้า
และตลาดนัดแล้ว ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ยังมีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการแปรรูปสินค้าทาง
การเกษตรเพื่อถนอมอาหารให้อาหารนั้นอยู่ได้นาน ซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มเกษตรกร
ที่ทำการประมงซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสตรีที่มีเวลาว่างเมื่อเสร็จสิ้นจากภารกิจของการออกเรือทำ
ประมงแล้ว มารวมกลุ่มกันเพื่อแปรรูปและถนอมอาหารจากสัตว์น้ำเหล่านั้นอีกด้วย โดยอาศัยกลุ่ม
ผู้หญิงที่อยู่ในชุมชนที่เป็นผู้ชำนาญการในการถนอมอาหารในแต่ละเรื่องเป็นวิทยากรบอกเล่าถึง
วิธีการถนอมอาหารจากสัตว์น้ำเหล่านั้นแก่ผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถจะนำไปทำเพื่อประกอบอาชีพ
เสริมได้อีกด้วย ซึ่งสัตว์น้ำที่นิยมนำมาแปรรูปเพื่อถนอมอาหารนั้นได้แก่ สัตว์น้ำประเภทปลาและ
กุ้ง ได้แก่ ปลาเค็ม ปลาแดดเดียว และกุ้งเคียว เป็นต้น

สำหรับอาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตรที่สร้างรายได้ให้แก่ชาวชุมชนแหลมโพธิ์
ได้แก่ กุ้ง กุ้ง เนื้อปูม้า ปลาเก๋า หอยแครง และการทำกุ้งเคียว เป็นต้น

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ประกอบด้วยกระบวนการหลักๆ ได้แก่
การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและ
กลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ และเพื่อให้มีการ
นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงมีการใช้เครื่องมือหลากหลายประเภทในการถ่ายทอดและ
แลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งการช่วยให้ผู้ต้องการใช้ความรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยสะดวก
เพื่อที่จะส่งเสริมการจัดการความรู้ในองค์กรมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เมื่อได้ความรู้ของแหลมโพธิ์ในทุก ๆ ด้านแล้ว ก็ทำการถอดความรู้ให้เป็นเรื่องเล่า ซึ่งใน
งานวิจัยชิ้นนี้ใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) จากการถอดความจากความรู้ดั้งเดิมที่
คัดเลือกมาเพียงบางส่วนที่น่าสนใจ ผูกโยงเป็นเรื่องเล่าเชิงนิทานเรื่องหนึ่ง โดยใช้ตัวละครตัวเด่น
1 ตัว พูดยังเนื้อหาและความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์นับแต่อดีตถึงปัจจุบันของผู้คนในดินแดน
พุมเรียงและแหลมโพธิ์เพื่อให้ผู้อ่านได้ค้นหาคำตอบว่าชุมชนแหลมโพธิ์มีความเป็นมาในอดีตจนถึง

ปัจจุบันและมีความสำคัญอย่างไร เทคนิคการเล่าเรื่องนี้เป็นวิธีการเผยแพร่สิ่งที่เราได้เรียนรู้มาเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจจากประสบการณ์ของผู้อื่นและกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ที่มีระหว่างกันได้

ในเชิงของการท่องเที่ยวการเล่าเรื่องราวแบบเล่า ทำให้เรื่องราวมีจุดเด่นที่น่าสนใจคือ เรื่องเล่ามีการสร้างความต่อเนื่องทางอารมณ์ความรู้สึก เน้นการพาดักท่องเที่ยวผ่อนคลายดีไปดู เพื่อสร้างแนวคิดให้ตามติดคิดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อหลายสิบหรือร้อยปีก่อน การเล่าเรื่องใช้การเล่า โดยการใช้แนวคิดของตัวเองอ้างอิงเนื้อเรื่องจากความรู้ในแต่ละหมวดความรู้หรือเรื่องเดิม โดยยกตัวอย่างตัวละครขึ้นมาในรูปของการ์ตูนที่เกี่ยวข้องที่เป็นตัวเด่นขึ้นมา 1 ตัวและแวดล้อมไปด้วย ตัวการ์ตูนตัวรองอีก 2-3 ตัว การเล่าเรื่องเน้นให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยชัดเจน ซึ่งผู้อ่านสามารถติดตามเรื่องราวของเรื่องเล่านั้นได้เหมือนเข้าไปอยู่ในเรื่องเล่าบทนั้นจริง ๆ ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้แบ่ง เรื่องราวแบบเรื่องเล่าออกได้เป็นจำนวน 25 ฉาก ซึ่งเรื่องราวแบบเรื่องเล่าของงานวิจัยในรูปแบบ ของนิทานชิ้นนี้มีชื่อว่า “เรื่องเล่าจากแหลมโพธิ์”

จากนั้นนำเรื่องเล่าที่ได้มาพัฒนาเป็นเว็บไซต์ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้นำเสนอองค์ความรู้เรื่อง เล่าในลักษณะของเว็บไซต์ โดยการพัฒนาเว็บไซต์ด้วยโปรแกรม Macromedia Flash นำเสนอ เรื่องเล่าในรูปแบบของการ์ตูน ภาพเคลื่อนไหว และเสียง เป็นการเล่าความในอดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยตัวการ์ตูนที่เป็นปลาที่ชื่อว่า “การ์ตูน” ซึ่งเว็บไซต์แบ่งออกเป็น 25 ฉาก ตามเรื่องเล่าที่ถอดจาก ความรู้

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่าผลการวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ใน ทุก ๆ ด้าน และได้ฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่ 10 ด้าน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของ อำเภอ ไซยา เทศบาลตำบลพุมเรียงและชุมชนแหลมโพธิ์ 2) แหลมโพธิ์ในอดีต 3) โบราณสถานและ โบราณวัตถุ 4) ทรัพยากรชายฝั่ง 5) การประกอบอาชีพ 6) เครื่องมือในการประกอบอาชีพ 7) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน 8) กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร 9) ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น 10) อาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตร โดยสรุปรายละเอียดได้คือ ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนเก่าแก่มากมีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัย เป็นดินแดนที่มีการค้าขายกับชาวต่างชาติและเป็นที่พักของเจ้าเมืองต่าง ๆ เมื่อแะมายังหัวเมือง ได้ เนื่องจากภูมิประเทศบริเวณนี้เป็นชายทะเลสามารถแวะจอดเรือได้ ดังหลักฐานที่พบเหลืออยู่ในชุมชนแหลมโพธิ์ ซึ่งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่หลงเหลืออยู่พอเป็นหลักฐานได้เช่น บ่อน้ำ

ศาลาพ่อตา ซากเรือ ลูกบิดสีต่าง ๆ ซากถ้วยชามที่ปรักหักพัง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากผลของการทำการค้าขายและจากการเดินทางแวะเวียนมาของเจ้าเมืองต่าง ๆ

ในด้านการประกอบอาชีพ ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ยึดอาชีพประมงเป็นหลัก มีการทำประมงสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ใช้วิธีการจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือที่ประกอบขึ้นเองตามภูมิปัญญาท้องถิ่น สัตว์น้ำที่จับได้นำไปจำหน่ายทั้งในและนอกชุมชน ที่เหลือก็นำมาบริโภคเองในครัวเรือน มีการแปรรูปสินค้าทางเกษตรประเภทสัตว์น้ำ เช่น ปลาร้า ปลาเค็ม และกะปิ เพื่อไว้บริโภคและจำหน่าย

ความสัมพันธ์ในชุมชนมีความเหนียวแน่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งให้ยั่งยืนเพื่อทรัพยากรเหล่านั้นได้เพิ่มขึ้นและไม่สูญหายไปตามกาลเวลา

ในด้านของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งทำการประมงของชาวประมงได้ โดยไปดูวิถีชีวิตการทำประมง การใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำ นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกันจับสัตว์น้ำกับชาวประมง ดูการอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่ง สภาพป่าโกงกางและป่าชายเลน รวมทั้งการชมทิวทัศน์ตามธรรมชาติ รอบ ๆ ชายทะเลแหลมโพธิ์และอ่าวพุมเรียง ร่วมกันประกอบอาหารและรับประทานอาหารจากสัตว์ทะเลสด ๆ ที่จับได้ ด้วยฝีมือของตนเองร่วมกันกับชาวชุมชนพร้อมซื้อสินค้าแปรรูปทางการเกษตรติดไม้ติดมือกลับไปได้อีกด้วย

สำหรับการแปลงความรู้ทั้ง 10 ด้านมาเป็นเรื่องเล่าในงานวิจัยชิ้นนี้ได้เน้นใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) จากการถอดความจากความรู้ดั้งเดิมที่คัดเลือกมาเพียงบางส่วนที่น่าสนใจ ผูกโยงเป็นเรื่องเล่าเชิงนิทานเรื่องหนึ่ง โดยสร้างตัวละครตัวเด่นขึ้นมา 1 ตัว เป็นตัวเล่าเรื่องความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของผู้คนในดินแดนพุมเรียงและแหลมโพธิ์เพื่อให้ผู้อ่านได้ค้นหาคำตอบว่าชุมชนแหลมโพธิ์มีความเป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบันและมีความสำคัญอย่างไร ซึ่งได้เรื่องเล่าทั้งหมด 25 ฉาก

เมื่อถอดความจากความรู้สู่เรื่องเล่าแล้วก็พัฒนาเรื่องเล่านั้นให้อยู่ในรูปแบบของเว็บไซต์ด้วยโปรแกรม Macromedia Flash นำเสนอความรู้สู่เรื่องเล่าในรูปแบบของภาพการ์ตูน ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ลักษณะการชมเว็บไซต์นั้น ผู้ชมอาจจะอ่านเนื้อหาเองจากข้อความบนเว็บไซต์ก็ได้ หรือจะฟังเนื้อเรื่องจากการคลิกเพื่อฟังเสียงก็ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ถ้าเป็นการวิจัยกับคนในชุมชนควรให้เวลาในการทำวิจัยมากกว่านี้จะได้ข้อมูลที่ครบถ้วน สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
2. ควรให้ความรู้ หนุนเสริม ด้านการวิจัยและเรื่องต่าง ๆ แก่นักวิจัยรุ่นใหม่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นประสบการณ์ที่ดี
3. ควรนำผลการวิจัยไปส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนแหลมโพธิ์ให้เกิดขึ้นจริง ๆ

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: ABTC/ATS/00018

ชื่อโครงการ: การจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
อย่างยั่งยืน

ชื่อนักวิจัย: จุฑามาศ กระจ่างศรี และ โสภณ บุญล้ำ (Krachangsri C. , Boonlum S.)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (Suratthani Rajabhat University)

E-mail Address: Chutamas@sru.ac.th , Sophol@sru.ac.th

ระยะเวลาโครงการ: 1 กันยายน 2550 – 30 เมษายน 2551

การวิจัยเรื่องการจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยได้องค์ความรู้ที่มีในชุมชนแหลมโพธิ์ทั้งหมด 10 ด้าน ซึ่งความรู้โดยภาพรวมคือ ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนเก่าแก่มากมีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัย เป็นดินแดนที่มีการค้าขายกับชาวต่างชาติและเป็นที่แวะพักของเจ้าเมืองต่าง ๆ เมื่อเดินทางมายังหัวเมืองได้ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศบริเวณนี้เป็นชายทะเลสามารถพักผ่อนได้

ในด้านการประกอบอาชีพ ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ยึดอาชีพประมงเป็นหลัก มีการทำประมงสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ใช้วิธีการจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือที่ประกอบขึ้นเองตามภูมิปัญญาท้องถิ่น สัตว์น้ำที่จับได้นำไปจำหน่ายทั้งในและนอกชุมชน ที่เหลือก็นำมาบริโภคและแปรรูปสินค้าเองในครัวเรือน

ในด้านของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งทำการประมงของชาวประมงได้ โดยไปดูวิถีชีวิตการทำประมง การใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำ นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกันจับสัตว์น้ำกับชาวประมง ดูการอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่ง สภาพป่าโกงกางและป่าชายเลน รวมทั้งการชมทิวทัศน์ตามธรรมชาติ รอบ ๆ ชายทะเลแหลมโพธิ์และอ่าวพุมเรียงได้ด้วย

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการถอดความรู้ที่มีทั้ง 10 ด้าน ออกมาเป็นเรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ที่น่าเสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ในรูปแบบของเว็บไซต์และหนังสือเรื่องเล่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเกษตรแหลมโพธิ์อย่างยั่งยืน

คำหลัก การจัดการความรู้ เรื่องเล่า ชุมชนแหลมโพธิ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ABSTRACT

Project Code: ABTC/ATS/00018

Project Title: Knowledge Management to Story Detail of Laempho
Community For Sustainable Agro Tourism

Investigators: Krachangsri C. , Boonlum S.
Suratthani Rajabhat University

E-mail Address: Chutamas@sru.ac.th , Sophol@sru.ac.th

Project Duration: 1 September 2550 – 30 April 2551

This research is about knowledge management of Laempho village in Agro Tourism. This is quality research. The form of this research is acting participation. The result of this research is divided into 10 forms of knowledge. The concept of knowledge has been told about Laempho village where is old village in Srivichaya Period. This village is the market and the boat stop for transiting to the other city when emperors were traveling to the southern area.

For life style, Laempho people are fishermen. They have been worked in fishery for a long time. They've been used the traditional fishery materials. Fishes have been sent to the market and have been eaten in their family.

For tourism, tourists have been visited the fishery village to see fishermen life style. Tourists can catch fishes with their materials. To see the way of environment reserve. To see mangrove forest and admire the scenery of Laempho and Poomriang bay.

The result of this research is divided into 10 forms of knowledge and has been shown into website and the book name is folktale of people in Laempho village for Agro Tourism.

Keywords Knowledge Management, Story Detail, Laempho Community,
Sustainable Agro Tourism

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
ABSTRACT	ฐ
สารบัญ	๗
สารบัญภาพ	
บทที่ 1 บทนำ	ณ
บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
คำถามการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	6
แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	6
สรุป	7
บทที่ 2 บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
บทนำ	8
การทบทวนวรรณกรรม	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
สรุป	22
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	23
บทนำ	23
ระเบียบวิธีวิจัย	23
สรุป	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษาและการอภิปรายผล	28
บทนำ	28
ผลการศึกษา	28
ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้	68
อภิปรายผล	68
สรุป	70
บทที่ 5 บทสรุป	72
บทนำ	72
วัตถุประสงค์การวิจัย	72
คำถามการวิจัย	72
การทบทวนวรรณกรรม	72
ระเบียบวิธีวิจัย	72
สรุปผลการวิจัย	73
ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้	75
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป	75
สรุป	75
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก	79
ภาคผนวก ก บทควมวิจัย	91
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์	
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ	93
ภาคผนวก ง ตัวอย่างแบบสอบถาม /แบบสัมภาษณ์	96
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย	100
ภาคผนวก ช ประวัติคณะผู้วิจัย	102

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	5
2.1 ลูกบิดที่ขุดพบที่บ้านพุมเรียง อำเภอไชยา	11
4.1 แสดงบทนำเรื่อง	55
4.2 แสดงฉากที่ 1	55
4.3 แสดงฉากที่ 2	56
4.4 แสดงฉากที่ 3	56
4.5 แสดงฉากที่ 4	57
4.6 แสดงฉากที่ 5	57
4.7 แสดงฉากที่ 6	58
4.8 แสดงฉากที่ 7	58
4.9 แสดงฉากที่ 8	59
4.10 แสดงฉากที่ 9	59
4.11 แสดงฉากที่ 10	60
4.12 แสดงฉากที่ 11	60
4.13 แสดงฉากที่ 12	61
4.14 แสดงฉากที่ 13	61
4.15 แสดงฉากที่ 14	62
4.16 แสดงฉากที่ 15	62
4.17 แสดงฉากที่ 16	63
4.18 แสดงฉากที่ 17	63
4.19 แสดงฉากที่ 18	64
4.20 แสดงฉากที่ 19	64
4.21 แสดงฉากที่ 20	65
4.22 แสดงฉากที่ 21	65
4.23 แสดงฉากที่ 22	66
4.24 แสดงฉากที่ 23	66

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.25 แสดงฉากที่ 24	67
4.26 แสดงฉากที่ 25	67

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำ

ในบทนำนี้จะได้มีการกล่าวถึงหลักการและเหตุผลของโครงการวิจัยการจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย คำถามการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ ขอบเขตของการวิจัย ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ และแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1.2 หลักการและเหตุผล

การท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นประเด็นที่รัฐบาลให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาโดยตลอด โดยถือเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญที่นำรายได้มาสู่ประเทศและช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพให้กับระบบเศรษฐกิจในภาพรวม ในขณะเดียวกัน “การท่องเที่ยวเชิงเกษตร” อันเป็นบูรณาการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับภาคการเกษตรเข้าด้วยกันก็เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่รัฐบาลกำลังให้การส่งเสริมผลักดันในขณะนี้ ซึ่งนอกเหนือจากจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยว ยังก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรในลักษณะยั่งยืนด้วย การจัดทำมีการท่องเที่ยวประเภทนี้โดยเชิญนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เพาะปลูกทางเกษตร ย่อมทำให้เกิดเกษตรกรมีทางเลือกและรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันผลทางอ้อมก็คือ เกษตรกรหรือคนในชุมชนจะเกิดความรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรม วิถีชีวิตและอาชีพของตนเอง อันจะส่งผลต่อการสืบทอดและอนุรักษ์อาชีพเกษตรกรในระยะยาว เหนือสิ่งอื่นใดการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรย่อมนำมาสู่ความเชื่อมโยงและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิชาการ หน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรในพื้นที่มากขึ้น ผลที่ตามมาก็คือการพัฒนาอาชีพ ผลผลิตและชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรย่อมจะก่อตัวเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นไปในลักษณะบูรณาการ

สุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดตั้งอยู่ทางภาคใต้ทางชายฝั่งตะวันออก บริเวณกึ่งกลางคาบสมุทรภาคใต้ เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ยิ่งอีกจังหวัดหนึ่ง ทำให้มีอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากมายที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับผลิตผลด้านการเกษตร

สำหรับการประกอบอาชีพที่สำคัญทางการเกษตรอีกอย่างหนึ่งของสุราษฎร์ธานีคือการประมงทะเล การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและการประมงน้ำจืด สำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ชายฝั่งมีการทำกันมากนับตั้งแต่อำเภอไชยาต่อเนื่องถึงอำเภอดอนสักหรือในอำเภอบ้านดอน สัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยงได้แก่ กุ้งกุลาดำ หอยแครง ปลากะพงและปูชนิดต่าง ๆ

ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนหนึ่งในตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีการทำประมงชายฝั่งมาอย่างยาวนาน มีการทำฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเช่น ฟาร์มหอยแครง เป็นต้น แต่เกษตรกรที่ทำฟาร์มเลี้ยงหอยแครงดังกล่าวนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดคอกหอยแครงร้าง ทำให้ปลาชนิดต่าง ๆ เข้ามาอยู่อาศัย ปลาใหญ่ ๆ ที่เข้ามาอยู่อาศัย เช่น ปลาพะยูน ปลาโลมา ปลาฉลาม และมีที่พักอาศัยสำหรับเจ้าของคอกหอยซึ่งสามารถนำมาดัดแปลงเป็นที่พักนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวชมสัตว์น้ำต่าง ๆ เหล่านี้ได้

ในชุมชนแหลมโพธิ์ดังกล่าวนี้จึงก่อให้เกิดกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งขึ้นโดยมีเป้าหมายในการอนุรักษ์และจับสัตว์น้ำที่ได้ขนาดเท่านั้นและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ โดยเฉพาะปูม้าจะจับเฉพาะตัวที่ได้ขนาดเท่านั้น ส่วนตัวเล็กก็จะปล่อยลงสู่ทะเลไป ในการจับสัตว์น้ำแต่ละครั้งนั้นจะทำด้วยวิธีชาวบ้านซึ่งมีความน่าสนใจและเป็นสิ่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ พร้อม ๆ กับการบริโภคอาหารจากทะเลที่สดใหม่ หรือนักท่องเที่ยวจะได้จับสัตว์ทะเลนั้นด้วยตัวเองและได้เรียนรู้ถึงการนำสัตว์ทะเลเหล่านั้นมาทำอาหารบริโภคได้อย่างถูกต้องเหมาะสมพร้อม ๆ กับได้ชื่นชมในธรรมชาติริมฝั่งทะเลนั้นไปพร้อม ๆ กันด้วย

ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นในพื้นที่ดังกล่าวยังไม่ได้มีการจัดการข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นระบบระเบียบหรือกล่าวได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังกล่าวยังไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักว่ามีกิจกรรมหรือข้อมูลการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ตลอดจนยังไม่มีระบบของข้อมูลที่ง่ายต่อการบอกเล่าหรือการค้นหา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการจัดการข้อมูลดังกล่าวจึงได้สนใจที่จะหาแนวทางการจัดการข้อมูลท่องเที่ยวของกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์ขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้มาจากการบอกเล่าด้วยประสบการณ์ของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบระเบียบเพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องซึ่งนำไปสู่แหล่งเรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1.3.1 เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุก ๆ ด้านของชุมชนแหลมโพธิ์
- 1.3.2 เพื่อสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนแหลมโพธิ์
- 1.3.3 เพื่อสร้างเรื่องราวแบบเรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์
- 1.3.4 เพื่อเผยแพร่เรื่องราวของชุมชนแหลมโพธิ์ผ่านทางเว็บไซต์

1.4 คำถามการวิจัย

- 1.4.1 ข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง
- 1.4.2 ฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่มีลักษณะอย่างไร และประกอบด้วยอะไรบ้าง
- 1.4.3 วิธีการแปลงข้อมูลองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าทำได้อย่างไร
- 1.4.4 เว็บไซต์ที่เสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าควรเป็นอย่างไร

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ความรู้ (Knowledge) หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ความเข้าใจ เป็นสารสนเทศที่ได้รับจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ เกี่ยวกับชุมชนแหลมโพธิ์ในทุก ๆ ด้าน ที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ในสถานการณ์ต่างๆ โดยไม่จำกัดช่วงเวลาซึ่งความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ ได้แก่ ความรู้ด้านวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพประมง เป็นต้น

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) หมายถึง กระบวนการที่มีลักษณะแสวงหาความรู้ จากชุมชนแหลมโพธิ์ ทั้งจากความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้งและความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล ทำการรวบรวม คัดเลือก กลั่นกรอง และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้จริง ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนแหลมโพธิ์มีการเรียนรู้ตลอดเวลา อันจะนำไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้

เรื่องเล่า (Story Telling) หมายถึง ความรู้ที่มีในชุมชนแหลมโพธิ์ จากการปฏิบัติ บอกเล่าความรู้ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึก ในความเชื่อ ความคิด และการปฏิบัติ ให้ออกมาเป็นคำพูด และหน้าตา ทำทาง

ฐานข้อมูลองค์ความรู้ (Knowledge Based) หมายถึง แนวความคิดหลาย ๆ แนวความคิด ที่เป็นความรู้เกี่ยวกับชุมชนแหลมโพธิ์ทั้ง 10 ด้านที่ผ่านการรวบรวมและจัดให้เป็นระบบและหมวดหมู่แล้ว โดยมีการนำเสนอความรู้นั้นในรูปแบบเว็บไซต์

ชุมชนแหลมโพธิ์ (Laempho Community) หมายถึง ชุมชนที่ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ตั้งอยู่บริเวณตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนแหลมโพธิ์ ในแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ ที่มีการศึกษา การวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีการเพิ่มผลิตทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งที่ทันสมัย เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและความเพลิดเพลินในการทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านชายฝั่งทะเลในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ได้ซึ่ง

ความรู้ ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมของชุมชนแหลมโพธิ์

เว็บไซต์ (Websites) หมายถึง แหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ ทุก ๆ ด้าน ผ่านทางสื่อประสมต่าง ๆ เช่น ภาพ เสียง ข้อความ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถเรียกดูได้ ทางอินเทอร์เน็ต

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีกระบวนการคือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและคณาจารย์นักวิจัยชุมชนท้องถิ่น 1 ทีม ซึ่งในการนี้ได้คัดเลือกกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยชุมชน โดยการเป็นผู้นำกลุ่มร่วมกับชาวบ้านชุมชนแหลมโพธิ์โดยการสร้างความร่วมมือกับชุมชนแบบหุ้นส่วน เพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจ ให้เข้าใจในบริบทงานวิจัย จากนั้นก็ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) ซึ่งเป็นการประชุม สัมภาษณ์ สังเกตและการตอบแบบสอบถามร่วมกันเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ในทุก ๆ ด้าน ของชุมชนอย่างเป็นระบบ ในการดำเนินงานมีการวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Planning for Action : PPA) โดยจัดประชุมกลุ่มกับคนในชุมชนแหลมโพธิ์ที่มีความรู้เกี่ยวกับด้านต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนนั้น จากนั้นทำการปฏิบัติและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action and Evaluation: PAE) ตามแผนที่ได้กำหนดไว้และร่วมกันสรุป รวบรวม องค์ความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ตามที่ต้องการ

สำหรับพื้นที่ที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้คือชุมชนแหลมโพธิ์ ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้รวมทั้งสิ้น 8 เดือนนับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2550 ถึง วันที่ 30 เมษายน 2551

1.6.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.6.1.1 ประชากร

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ผู้นำชุมชน กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้าน Editor ผู้เชี่ยวชาญด้านฐานข้อมูลองค์ความรู้

1.6.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ผู้นำชุมชน กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้าน Editor ผู้เชี่ยวชาญด้านฐานข้อมูลองค์ความรู้

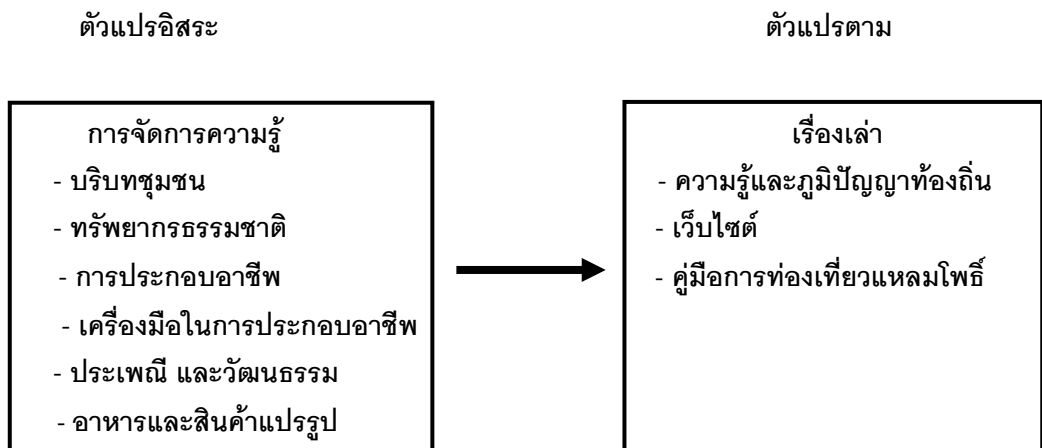
1.6.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1.6.2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น บริบทชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ การประกอบอาชีพ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ ประเพณี และวัฒนธรรม อาหารและสินค้าแปรรูป

1.6.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ เรื่องเล่าของความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นใน

1.6.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.7 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.7.1 ได้ข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ในทุก ๆ ด้าน
- 1.7.2 ได้ฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่
- 1.7.3 ได้ข้อมูลองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์
- 1.7.4 ได้เว็บไซต์ที่เสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์
- 1.7.5 ได้หนังสือเรื่องเล่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเกษตรแหลมโพธิ์ 100 เล่ม

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากโครงการ

- 1.8.1 ได้ช่องทางการเผยแพร่ความรู้ของชุมชนสู่สังคมได้อย่างกว้างขวาง
- 1.8.2 ทำให้เกษตรกรในพื้นที่เกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพของตนเอง ด้วยการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาและประสบการณ์ของตนเอง
- 1.8.3 ได้แลกเปลี่ยนเชื่อมโยงความรู้กับคนในชุมชนเพื่อสืบสานความรู้ให้กับชุมชนตลอดไปอย่างยั่งยืน
- 1.8.4 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนในทุก ๆ ด้านเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน
- 1.8.5 ได้นักวิจัยรุ่นใหม่ในชุมชนเพิ่มมากขึ้น
- 1.8.6 ได้เว็บไซต์และคู่มือท่องเที่ยวของชุมชนแหลมโพธิ์ที่สมบูรณ์

1.9 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การสร้างมาตรฐานเบื้องต้นด้านการวางแผนการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระยะต่อไป อันจะเป็นแนวทางในการสร้างความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยในอนาคต โดยมีหน่วยงานที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1.9.1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมป่าไม้ กรมศิลปากร กรมการศาสนา สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กรมการพัฒนาชุมชน กรมทางหลวงชนบท สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 11 เป็นต้น สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปทบทวนการกำหนดนโยบายวางแผน การประชาสัมพันธ์ระดับชาติ และกำหนดเป็นนโยบายการวางแผนกระบวนการใช้สื่อให้เหมาะสมและมีศักยภาพสูงสุด

1.9.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น บริษัทนำเที่ยว สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว สมาคมโรงแรม สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ เป็นต้น สามารถนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดรูปแบบสื่อบุคคลให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว และเป็นแนวทางแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวท้องถิ่นอื่นได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบสื่อบุคคลที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภูมิภาค

1.9.3 สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล สามารถนำผลการวิจัยไปใช้วางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจแล้ว ยังนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในฐานะเจ้าของพื้นที่ อันจะตอบสนองต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

1.9.4 สถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน ซึ่งมีการเรียนการสอนและการวิจัยในสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา การพัฒนาชุมชน ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปศาสตร์ ไทยคดีศึกษา เป็นต้น สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนจัดการเรียนการสอนที่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1.9.5 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้สร้างเครือข่ายการวางแผนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแก่ท้องถิ่นอื่นทั่วประเทศ

1.10 สรุป

การจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ในทุก ๆ ด้าน นำมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่ อย่างเป็นระบบระเบียบ จากนั้นทำการถอดความรู้ออกมาเป็นเรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ที่นำเสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ ในรูปแบบของเว็บไซต์และหนังสือเรื่องเล่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนแหลมโพธิ์ อย่างยั่งยืน อันจะเป็นแหล่งเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอีกทางเลือกหนึ่งของเกษตรกร

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บทนำ

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยวรรณกรรมที่จะพบทวนจะเป็นตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ประกอบด้วย

- 2.2.1 แหลมโพธิ์
- 2.2.2 ความรู้ (Knowledge)
- 2.2.3 การจัดการความรู้ (Knowledge Management)
- 2.2.4 การเล่าเรื่อง (Story telling)
- 2.2.5 ฐานข้อมูลองค์ความรู้ (Knowledge Based)
- 2.2.6 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism)
- 2.2.7 เว็บไซต์ (Websites)
- 2.2.8 การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยวผ้าหมักบ้านตัว ต.บ้านตัว อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์
- 2.2.9 การรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไม้แกะสลักบ้านหลุก
- 2.2.10 การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน ชุมชนบ้านนา ตำบลม่วงนา กิ่งอำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2.2.11 การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยวผ้าบ้านคลองเตย ตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
- 2.2.12 การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้
- 2.2.13 การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอาชีพทำขนมโบราณชุมชนกุฎีจีน แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
- 2.2.14 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเหมืองฝายของภูมิปัญญาชาวบ้าน หมู่บ้านห้วยอีค่าง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
- 2.2.15 การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ
- 2.2.16 เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตของผู้นำชุมชนชาวแพ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
- 2.2.17 การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2.18 การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ชุมชน

เกาะเกร็ด ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

2.2.19 การพัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล-อำเภอ

2.2.20 กระบวนการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรบนที่สูงอย่างยั่งยืนของชุมชนม้ง บ้านสันป่าเกี๊ยะ ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ซึ่งรายละเอียดของวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังต่อไปนี้

2.2 การทบทวนวรรณกรรม

แหลมโพธิ์ , 2550 ตั้งอยู่ที่ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือตั้งอยู่ที่เส้นลองติจูดที่ 99 องศา 11 ลิปดา 145 ฟลิปดา และเส้นละติจูด 9 องศา 22 ลิปดา 34.9 ฟลิปดา บริเวณแหลมโพธิ์เป็นสันทรายขนาดใหญ่ มีคลองพุมเรียงไหลผ่าน บริเวณแหลมโพธิ์เป็นป่าโปร่ง บริเวณใกล้ปากน้ำเป็นที่ตั้งหมู่บ้าน และที่จอดเรือของชาวประมง ทางด้านทะเลฝั่งตะวันออกเป็นดินโคลน มีป่าโกงกางขึ้นอยู่ทั่วไป จากปลายแหลมเข้าไปประมาณ 2 กิโลเมตรมีซากโบราณสถานก่ออิฐ 1 แห่ง แต่ปัจจุบันพังทลายไปมากแล้ว ใกล้ ๆ กันเป็นบ่อน้ำรูป 6 เหลี่ยม พบเสาธรณีประตูป่าด้วยหินปูน

โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) สํารวจเมื่อ พ.ศ. 2524 พบซากเรือบริเวณแหลมโพธิ์แสดงให้เห็นว่าคงเป็นที่จอดเรือของชาติต่างๆอาจมีการพักชั่วคราว เพื่อการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับเมืองโบราณไชยา ทั้งหาเสบียงอาหารและน้ำจืด เพื่อทำการเดินเรือค้าขายกับชาติอื่นไกลออกไป โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) จึงได้ขุดค้นเป็นหลุม ทดสอบเพื่อสุ่มตัวอย่าง 2 หลุมจากการศึกษาหลักฐานที่ขุดพบแหลมโพธิ์เป็นเมืองท่าทางพาณิชย์นาวีที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 18 และคงสืบเนื่องถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาด้วยหลักฐานที่พบโบราณวัตถุสำคัญที่ได้จากการขุดค้นดังนี้

1. ลูกปัด พบจำนวนมาก กว่า 90 % เป็นลูกปัดแก้ว นอกนั้นเป็นจำพวกหินอะเกต และคาร์เนเลียน รูปทรงเป็นแบบกลองรํามาเจาะรู (CAPPED BEAD)พบมากที่สุด รองลงมาเป็นแบบวงแหวนทรงรูปไข่ (ANNULAR) ส่วนมากเป็นสีเหลือง น้ำเงิน ฟ้า และสีดำที่แปลกไปก็คือลูกปัดที่ทำเป็นลายแถบ 2 สีสลับกัน มักมีสีเหลืองกับสีดำ หรือสีดำสลับกับสีขาวเรียกว่าแบบม้าลาย (ZEBRA BEAD) ลูกปัดตา (EYE BEAD) ก็พบมาก แต่ที่น่าสนใจเป็นลูกปัดหลายสีหลายแถบอยู่ในเม็ดเดียวกัน บางอันทำเป็นแผ่นซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ทำนั้นมีความรู้และเข้าใจในด้านเทคโนโลยีการผลิตเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามเชื่อว่าลูกปัดบางส่วนผลิตกันที่บริเวณแหลมโพธิ์

นั่นเอง โดยการนำแก้วสีสันต่างๆ มาทำการหลอมโดยอาจใช้หินปูนหรือหินทรายที่เจาะรูขนาดต่าง ๆ เป็นเป้าหมายผสมผสานกับการเป่าหรือยัดให้เป็นรูปที่ต้องการ แก้วที่ใช้ทำลูกปัดนั้นแต่เดิมคงมีรูปเป็นแบบภาชนะขนาดเล็กซึ่งเป็นสินค้าออกหรือผลิตจากประเทศแถบตะวันตก หรือที่เรียกกันว่าแก้วโรมัน (ROMAN GLASS WARE)

2. เหรียญจีนพบ 2 เหรียญเป็นเหรียญยุคราชวงศ์ถังทำด้วยโลหะผสมและสำริด เป็นเหรียญกลมเจาะรูรูปสี่เหลี่ยม เป็นเหรียญสมัยจักรพรรดิเกาชู่ (KAOTSU) ปกครองประเทศจีน พ.ศ.1161-1170 มีอักษรที่ปรากฏบนเหรียญว่า ไทหยวน ถุงเป่า (KAI YUAN TUNGPAO) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเงินตรายุคไทหยวน (KAI YUAN ERA)

3. เครื่องถ้วยพบเครื่องถ้วยพื้นเมืองเปอร์เซียและจีน เครื่องถ้วยจีน อายุสมัยกำหนดอายุจากเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถัง (พุทธศตวรรษที่ 12 - 15) เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง (พุทธศตวรรษที่ 16 -18) แหล่งเมืองท่าทางพาณิชย์นาวีแหลมโพธิ์คงมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 18 และคงสืบเนื่องมาถึงสมัยอยุธยาด้วย พวยและลวดลายของเหยือก เนื้อมีลักษณะสีขาวนวลอมน้ำตาล เคลือบสีน้ำตาลเข้มและสีน้ำตาลอ่อน ส่วนพวยนั้นทำเป็นรูปหอกเหลี่ยม ด้านล่างพวยเป็นลวดลายใบไม้ดอกไม้นก เป็นลายติดแปะปูน (APPLIQUE) เรียกว่าแบบถังชวน (TANG KAUN) หรือแบบ วาชาปิง (WACHA-PING) ถ้วยที่พบนั้น เป็นเครื่องถ้วยเคลือบใสสามสี มีสีเขียว น้ำตาล และน้ำเงิน ดินที่ใช้ทำนั้นไม่แกร่งและการเคลือบมักแตกรานและหลุดง่าย

ชามที่พบนั้นมีหลายแบบด้วยกัน เช่นแบบเนื้อดินสีเทา เผาด้วยความร้อนสูงเนื้อแกร่งเคลือบด้วยสีเขียวขุ่น มีตำหนิเป็นจุดคล้ายลูกแพร์ ลักษณะแบบยู่วะ (YUE WARE) แบบเนื้อสีขาวละเอียดไม่แกร่ง เคลือบใสออกเหลือง มีการตกแต่งด้วยเคลือบเขียวเป็นทางทั้งด้านในและด้านนอก เนื้อแตกรานแบบเนื้อละเอียด เนื้อแกร่งเผาด้วยอุณหภูมิสูงมาก เคลือบไปสีขาวทั้งด้านนอกและด้านใน ตั้งแต่ส่วนปากถึงส่วนก้น จัดอยู่ในประเภท PROTO PORCELAIN ส่วนขาของที่เผาเครื่องหอม ทำเป็นรูปขาสิงห์ เนื้อสีขาวออกเทาอ่อน ไม่แกร่ง เคลือบสีเขียวมะกอกอ่อน ผิวแตกรานและหลุดง่าย ที่เผาเครื่องหอมนี้ ภิกษุอู่จิงได้บันทึกประเพณีการทำบุญในนครโพธิ์ ไว้ว่า ในวันที่สาม มีพิธีสงฆ์นำพระพุทธรูป อย่างย่อยๆ แต่การถวายดอกไม้ ของหอม การประโคมดนตรี มีมากราวสองสามของวันทำบุญที่ผ่านมา ของถวายพระมีผู้ยกมาวางไว้ตามลำดับ หน้าพระพุทธรูปทั้งสองด้านของพระพุทธรูป มีเด็กหญิงยืนเป็นแถวห้าหรือสิบคนที่ใช้เด็กชายก็มีแล้วแต่โอกาส เด็กทุกคนถือที่เผาของหอม หรือ คนโห่ทอง หรือตะเกียง หรือดอกไม้ สีสวย หรือที่ปิดแมลงสีขาว ขึ้นส่วนของไหเนื้อสีขาวออกเทาอ่อน ไม่แกร่ง เคลือบสีเขียวมะกอกอ่อน ผิวแตกราน มีหูอยู่ในแนวเดียวกับพวยซึ่งเป็นรูปกลมและสัน

เส้นทางเข้าสู่แหลมโพธิ์จากตลาดไชยาโดยสารรถยนต์ หรือ รถจักรยานยนต์ ถึงตลาดพุมเรียง ประมาณ 6 กิโลเมตร จากตลาดพุมเรียงถึงชายทะเลที่แหลมโพธิ์ประมาณ 2 กิโลเมตร มีรถประจำทางไชยา – พุมเรียง

แหลมโพธิ์เป็นชายทะเลที่น่าท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของตำบลพุมเรียงมีร้านอาหารที่มีผู้นิยมไปรับประทานกันมาก โดยเฉพาะหอยขาวที่มีอยู่ที่แหลมโพธิ์ แหลมโพธิ์เกิดจากแผ่นดินใหญ่ ถูกคลองใหญ่พุมเรียง ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอท่าชนะไหลผ่าน วนใกล้ปากน้ำมีคลองพุมเรียงไหลผ่านตำบลพุมเรียงลงสู่คลองใหญ่พุมเรียง และไหลลงสู่ทะเลบริเวณอ่าวบ้านดอน ส่งผลให้เกิดตะกอนดินทับถมแล้วค่อยๆ เปลี่ยนสภาพเป็นแหลม บริเวณใกล้ปากน้ำเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านชาวประมงและเป็นที่จอดเรือขนาดเล็ก ทางฝั่งทะเลฝั่งตะวันออกเป็นดินโคลนและมีป่าโกงกางปกคลุมบริเวณชายฝั่งตลอดแนวยาว แหลมโพธิ์มีหาดทรายขาวสะอาด ทิวทัศน์สวยงามบรรยากาศ ร่มรื่น ยังคงสภาพธรรมชาติไว้มากที่สุด

อาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนประกอบอาชีพการประมง ในทะเล เลี้ยงปลาในกระชัง เลี้ยงกุ้งกุลาดำ และหอยแครง ประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ

ภาพที่ 2.1 ลูกปัดที่ขุดพบที่บ้านพุมเรียง อำเภอไชยา

ที่มา <http://www.kjst.ac.th/stud/web13/ox.htm>

วิจารณ์ พานิช กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) , 2550 คือ สิ่งที่มีแนวโน้มจะใช้ จะไม่หมดหรือลืมหอ แต่จะยิ่งออกเงยหรือออกงามขึ้น ความรู้คือ สารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ ความรู้เป็นสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ ความรู้เกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้ นั้น ความรู้เป็นสิ่งที่ขึ้นกับบริบทและกระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยความต้องการ ในยุคแรก ๆ ของการพัฒนาศาสตร์ด้านการจัดการความรู้มองว่าความรู้มาจากการจัดระบบและตีความสารสนเทศ (information) ตามบริบท และสารสนเทศก็มาจากการประมวลข้อมูล (data) ความรู้จะไม่มีประโยชน์ถ้าไม่นำไปสู่การกระทำหรือการ

ตัดสินใจในการจัดการสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแห่งสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (knowledge-based society) มองความรู้ว่าเป็นทุนปัญญา หรือทุนความรู้สำหรับใช้สร้างคุณค่า และมูลค่า (value) การจัดการความรู้เป็นกระบวนการใช้ทุนปัญญา นำไปสร้างคุณค่าและมูลค่า ซึ่งอาจเป็นมูลค่าทางธุรกิจหรือคุณค่าทางสังคมก็ได้

วิจารณ์ พานิช กล่าวว่า การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ,2550 การจัดการความรู้ คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในส่วนราชการซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด โดยที่ความรู้มี 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม

2. ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม

การจัดการความรู้ สำหรับนักปฏิบัติ การจัดการความรู้คือ เครื่องมือ เพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการไปพร้อมๆ กัน ได้แก่

1. บรรลุเป้าหมายของงาน
2. บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน
3. บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรเรียนรู้ และ
4. บรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน

การเล่าเรื่อง (Story telling) ,2550 หมายถึงการให้ผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ ปลดปล่อย ความรู้ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของหัวใจ (ความเชื่อ) ในส่วนลึกของสมอง (ความคิด) และในส่วนลึกของร่างกาย (การปฏิบัติ) ออกมาเป็นคำพูด และหน้าตาท่าทาง (non-verbal communication) การปล่อยความรู้จากการปฏิบัตินี้ ผู้ปล่อยจะอยู่ในสภาพที่มีทั้งจิตใต้สำนึกและจิตสำนึก (subconscious & conscious) ย้ำว่าเรามีเป้าหมายให้เกิดการสื่อสารทั้งโดยจิตใต้สำนึกและจิตใต้สำนึก ดังนั้นถ้าฝึกปฏิบัติจนมีความชำนาญ การเล่าเรื่องจะปลดปล่อยความรู้ออกมาอย่างทรง

พลังอย่างไม่น่าเชื่อ โดยในการเล่าเรื่องนั้นจะแปลงมาจากความรู้ โดยความรู้นั้นจะเป็นข้อมูลประเภทตำนาน นิทาน ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดโดยการบอกเล่าสืบต่อกันมา (oral tradition) และวรรณกรรมลายลักษณ์ (literary tradition) เช่น นิทานที่จารึกในใบลาน พับสา สมุดข่อย

ฐานข้อมูลองค์ความรู้ (Knowledge Based) , 2550 ระบบฐานความรู้ (KBS) นั้นให้คอมพิวเตอร์สามารถรับความรู้จากภายนอก เก็บเข้าถึงและเรียกใช้ความรู้ผ่านโปรแกรมโดยใช้หลักของกระบวนการที่มีเหตุผลสำหรับการแก้ปัญหาในเรื่องราวที่สนใจที่เรียกว่าโดเมน (Domain) ในส่วนของ KBS นี้ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญคือ

1. ฐานความรู้ (Knowledge Base) เป็นหัวใจของระบบ KBS เป็นส่วนที่เก็บกฎและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ซึ่งอาจเก็บอยู่ในรูปแบบง่าย ๆ อย่างเช่น if X then Y โดยมีจำนวนกฎจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การแทนความรู้เป็นเรื่องที่ซับซ้อน เนื่องจากรูปแบบของรูปร่างนั้นไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว

2. เครื่องจักรอนุมาน (Inference Engergy) เป็นส่วนที่ใช้ในการตีความตามกฎต่าง ๆ เริ่มจากการตรวจสอบฐานข้อมูลถึงการกำหนดสมมติฐาน หากไม่ตรงตามสมมติฐานก็จะตีความตามกฎที่อยู่ใน Workledge Base

3. ฐานข้อมูล (Database) เก็บสมมติฐาน และสถานะเริ่มต้นในการเริ่มกระบวนการค้นหา นอกจากนี้ยังเก็บความจริงที่กำหนดโดยผู้ใช้อย่างด้วย

ความรู้เป็นสิ่งสำคัญไม่ว่าจะเป็นกับการดำเนินการในเรื่องราวใด ๆ ก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับฐานความรู้ที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือความสามารถที่จะนำความรู้มาใช้ได้อย่างเหมาะสมในเวลาที่ต้องการ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) ,2550 เป็นการคิดค้นนำเอาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศ จัดกิจกรรม จัดรูปแบบทางการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจและอยากเดินทางไปเที่ยว เพื่อขยายเส้นทางการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นผู้ประกอบการนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท. ได้แยกประเภททรัพยากรจัดกิจกรรม 9 กิจกรรม และได้นำมาเผยแพร่เป็น Amazing Thailand ประสบความสำเร็จเมื่อสองปีก่อนนั้น ความสำเร็จนี้ ททท. ยังถือแนวเดิมจัดกิจกรรมแต่เพิ่มคุณค่าและคุณภาพ (Value Added) ในแต่ละกิจกรรมเสริมเสน่ห์ทางการท่องเที่ยวให้เป็นกิจกรรมที่ยั่งยืน

กิจกรรมหนึ่งใน Amazing Thailand ก็คือการเกษตรไทย หรือ Amazing Agricultural Heritage ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

1. การทำนา (Rice Cultivation) การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านน้ำตาม การทำนาขั้นบันได พิพิธภัณฑชาวลาว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่าง ๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว วัฒนธรรมการกินข้าวไทยเป็นต้น

2. การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flowers) การทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกขายทุกชนิด เช่น สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่นาตะวันออก

3. การทำสวนผลไม้ (Horticulture) การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมทั้งการทำวนเกษตร การทำเกษตรแผนใหม่ การทำสวนผสม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไม้ สวนปาล์ม น้ำมัน

4. การทำสวนครัวสวนผัก (Vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย เป็นต้น

5. การทำสวนสมุนไพร (Herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อใช้เป็นอาหารเสริม พืชผักสวนครัวข้างบ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องดื่ม เพื่อใช้เป็นเครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย

6. การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farming) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด อาทิการเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลา การเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยแครง หอยนางรม หอยตะเภา ฟาร์มจระเข้ บางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น ฟาร์มนกยูง ฟาร์มไก่ฟ้า ฟาร์มกวาง รวมถึงสวนของสภากาชาดไทยด้วย

7. งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (Festival) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลิตผลทางการเกษตร เมื่อถึงฤดูที่พืชผลเหล่านั้นออกซุก อาทิ มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ เทศกาลลำไย เทศกาลกินปลา เป็นต้น

เว็บไซต์ (Websites) ,2550 หมายถึง ตำแหน่งหรือแหล่งที่เก็บข้อมูลของเว็บเพจที่ได้รับ การออกแบบมาเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง เช่น นำเสนอเนื้อหา หรือเป็นบทเรียน เป็นต้นหรือเป็นคำที่ถูกเรียกเป็นตำแหน่งที่อยู่ของผู้ที่มีเว็บเป็นของตัวเองบนอินเทอร์เน็ตหรือก็คือเว็บเพจทั้งหมดที่มีอยู่ในไซต์ของเรานั้นเองซึ่งจะได้จากการลงทะเบียนกับผู้ให้บริการพื้นที่บนอินเทอร์เน็ต

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุริย์ สุทธิสารากร , 2548 ได้ศึกษาเรื่องของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าหมวกบ้านตัว ต.บ้านตัว อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า บริบทการทอผ้าหมวก ตำบลบ้านตัว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีการทอผ้า พื้นบ้านมาก่อนในลักษณะของการทอผ้าเพื่อไว้ใช้เอง ผ้าที่ทอเป็นฝ่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอคู่เป็นงานเรียบ ๆ ออกแบบลวดลายง่าย ๆ ผ้าทอที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเพชรบูรณ์ ที่มีอายุร้อยปี คือ ผ้าหมวก ซึ่งถือกำเนิดจากบ้านตัวนี้เอง ผ้าหมวกเป็นผ้าที่ทอกันมายาวนาน การทอผ้าหมวกของชาวบ้าน จะทอในช่วงว่างจากอาชีพหลัก ทำกันในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำไร่ นา ดังนั้นการทอผ้าแบบพื้นบ้านจึงเป็นไปในแบบที่ไม่ตื่นตัวเท่าที่ควร กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าหมวกบ้านตัว เป็นการทอผ้าที่ทำกันด้วยภูมิปัญญาของชาวบ้าน ผ้าหมวกมีมาตั้งแต่ ปู่ย่า ตายาย ทำกันอยู่เกือบทุกครอบครัว วิธีการทอผ้าหมวกมี 2 รูปแบบหลัก คือ ผ้าหมวกเครือเดียว และผ้าหมวกสองเครือ ปัจจุบันการทอผ้าหมวกกำลังพัฒนาลายผ้าหมวกเพิ่มขึ้น คือ ลายขีดหวาย ได้รับการสนับสนุนการผลิตจากหน่วยงานราชการต่างๆ มาถ่ายทอดความรู้ และเทคนิควิธีการทอผ้าหมวกที่ทันสมัยให้กับสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้าหมวกบ้านตัว การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าหมวกบ้านตัว เป็นไปในรูปแบบจากรุ่นสู่รุ่น โดยกระบวนการถ่ายทอดนั้น ผู้ถ่ายทอดคือ ปู่ย่า ตายาย และมารดา ผู้รับการถ่ายทอด คือ ลูกหลาน หรือผู้สนใจการทอผ้าหมวก วิธีการถ่ายทอดโดยการบอกกล่าวพูดคุย การจัดการความรู้ภูมิปัญญาเพื่อยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแนวทางการจัดการความรู้เพื่อยกระดับภูมิปัญญา ด้านผลิตภัณฑ์ มีกระบวนการผลิต โดยสมาชิกภายในกลุ่มช่วยกัน ผลิตแหล่งวัตถุดิบ ที่ใช้ในการทอ กลุ่มมีความสามารถในการผลิตสินค้าได้เพียงพอกับความต้องการทางกลุ่ม ได้มีการบรรจุภัณฑ์แบบง่ายๆ ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดของกลุ่มเอง ลักษณะของผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม ด้านการตลาดแหล่งจำหน่ายสินค้า ภายในจังหวัด ได้แก่ หน่วยงานราชการต่างๆ ลักษณะตลาดยังไม่มีตลาดรองรับ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ สามารถขายได้ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยการจำหน่ายเอง รวมทั้งผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น รายการวิทยุชุมชน และงานประเพณีสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้น

ศักดิ์ชาย พวงจันทร์ และคณะ , 2549 ได้ศึกษาเรื่องของการรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไม้แกะสลักบ้านหลุกในด้านต่าง ๆ ได้แก่บริบทชุมชน การผลิตวัตถุดิบ เศรษฐกิจ การตลาด และการถ่ายทอดความรู้ด้านการแกะสลักไม้ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การแกะสลักไม้บ้านหลุกมีอยู่ในกลุ่มหมู่บ้านในตำบลนาครีว ได้แก่

บ้านหลุก บ้านหลุกพะ บ้านหนามปุย่า บ้านหลุกใต้ และบ้านน้ำไทรง ชาวบ้านประมาณร้อยละแปดสิบหรือหกหรือหลังคาเรือนประกอบอาชีพไม้แกะสลักควบคู่กับการเกษตร งานไม้แกะสลักของบ้านหลุกอาจแบ่งได้เป็นห้ารูปแบบได้แก่ ภาพนูนสูง ภาพลอยตัว งานแกะแล้วประกอบ งานกลึง และงานฉลุ โดยรูปแบบเหล่านี้ อาจเป็นรูปแบบที่สืบทอดกันมา อาจเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ประกอบกับสิ่งที่ช่างได้เคยพบมาจากที่ต่าง ๆ หรือได้รับการถ่ายทอดจากผู้อื่น รวมทั้งที่เป็นรูปแบบที่ถูกกำหนดมาจากลูกค้าซึ่งส่วนใหญ่คือร้านค้าในบ้านถวาย ชาวบ้านอาจทำงานแกะสลักภายในครัวเรือน หรืออาจรับจ้างแหล่งผลิตที่เรียกว่า "ปาง" โดยได้รับค่าจ้างต่อชิ้น โดยมีเครื่องมือหลักคือสิ่วประมาณ 20 อันกับค้อนไม้ซึ่งสั่งทำจากช่างตีเหล็กในพื้นที่ใกล้เคียง วัตถุประสงค์สำคัญคือไม้ฉลุซึ่งซื้อมาจากพื้นที่ใกล้เคียงและต่างอำเภอหรือจากจังหวัดแพร่ สุโขทัย โดยจะมีนายหน้าเป็นผู้ติดต่อให้ ชาวบ้านทั่วไปมักจะปลูกไม้ฉลุเพื่อเลี้ยงครั้ง และตัดต้นขายเมื่อครบอายุการเลี้ยงครั้ง วิธีการแกะสลักเริ่มตั้งแต่การขึ้นรูปหยาบด้วยเลื่อยยนต์ การแกะขึ้นรูปและการเก็บรายละเอียดรวมทั้งวานสี โดยเฉพาะไม้ฉลุที่ตกอยู่ตามพื้นมักถูกขายเป็นรถเพื่อเป็นเชื้อเพลิงของโรงงานปูนซีเมนต์ ตลาดหลักอยู่ที่บ้านถวายโดยจะขายเป็นชิ้นงานไม่ทาสี หรือชิ้นงานสำเร็จที่ชาวบ้านใกล้เคียงนำไปเร่ขายตามแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งอาจมีหน้าร้านของตนเองในหมู่บ้าน แต่ยังไม่มีการพัฒนาตราสินค้า และการส่งเสริมการขายที่เป็นรูปแบบชัดเจน มีเพียงหน่วยงานรัฐที่เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของป้ายทางเข้า แผ่นพับ และการออกงานแสดงสินค้าตามโอกาส การถ่ายทอดความรู้งานแกะสลักมักเป็นการสอนจากการลงมือทำงานจริงในปางแกะสลัก โดยจะใช้เวลาประมาณ 20 วัน จึงจะสามารถทำเองได้ นอกจากนั้นยังมีการสอนเนื้อหาที่เกี่ยวกับการแกะสลักในโรงเรียนประถมของหมู่บ้านให้แก่เด็กชั้น ป. 6 โดยเป็นความรู้เกี่ยวกับชุมชนและทักษะพื้นฐานในการแกะสลัก

มะลิวรรณ สุวรรณพฤกษ์ และคณะ , 2548 ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน ชุมชนบ้านนา ตำบลม่วงนา กิ่งอำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า หมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน มีทั้งหมด 24 คน มีอายุโดยเฉลี่ย 56 ปี ส่วนมากหมอยาสมุนไพรพื้นบ้านแต่ละคนจะมีความสามารถรักษาโรคได้หลายโรค ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้ หมอน้ำมันน้ำมันต์ 9 คน หมอยาฝนทา 13 คน หมอฝนดื่ม 13 คน หมอดมดื่ม 9 คน หมอยาเป่า 15 คน หมอนวด 9 คน และหมอลูกกลอน 2 คน จากการสัมภาษณ์ หมอยา 17 คน ได้ยาสมุนไพรทั้งหมด 32 ชนิด ใช้สมุนไพรที่พบในป่าชุมชนบ้านนา การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน ส่วนมากหมอยาสมุนไพรได้รับการถ่ายทอดมาจากคนในครอบครัว ได้แก่ ได้รับการถ่ายทอดมาจาก ปู่ ตา พ่อ แม่ และสามี รองลงมาได้รับการถ่ายทอด

จากพระ และศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง สูตรยาสมุนไพรที่ได้รับการถ่ายทอดไม่มีการเปลี่ยนแปลง ยังคงใช้สูตรยาสมุนไพรและวิธีการรักษาแบบดั้งเดิม แนวทางการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้าน คือสร้างเครือข่ายสมุนไพร ในระดับชุมชน นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ถ่ายทอดและเผยแพร่สมุนไพร นำความรู้เรื่องสมุนไพรมาสร้างเป็นบทเรียนท้องถิ่น การเผยแพร่ภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้าน โดยนำเสนอข้อมูลเพื่อเผยแพร่ผ่านสื่อทางอินเทอร์เน็ต

ศิริสุภา เอมหยวก และคณะ , 2547 ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าบ้านคลองเตย ตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีวิวัฒนาการมาตามลำดับ แบ่งแยกเป็น 4 ยุค คือ 1) ยุคแสวงหาเงินเท่านั้น ชาวเหนียว มีการอพยพตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดยโสธร เดินเท้าขนแรมมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 2) ยุคโหยหาภูมิปัญญาเดิม ที่เริ่มทอผ้าใช้ในครัวเรือน ขยายออกสู่ตลาดบางระกำ มีผู้นำไปใช้และขยายผลต่อจนเกิดการทอเหลือเผื่อขาย 3) ยุคเริ่มสานฝันอันเป็นช่วงที่ก่อตั้งกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อรวมพลังสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าที่เป็นมรดกทางปัญญาของภาคอีสาน และ 4) ยุคปัจจุบันก้าวไกล เป็นยุคที่มีการจัดตั้งกลุ่มโดยความช่วยเหลือของทางราชการมอบอุปกรณ์ในการทอผ้า และทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานที่เกิดจากทรัพย์สินของสมาชิก เกิดกลุ่มทอผ้า 2 กลุ่ม คือ กลุ่มวันทาผ้าขิด และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าบ้านคลองเตย ปัจจุบันทั้ง 2 กลุ่ม ทอผ้าพื้นเมืองจำหน่ายอย่างแพร่หลาย แต่ยังมีปัญหาด้านการบริหารจัดการ และปัญหาด้านการตลาด

สุภารัตน์ ภัทรดุลย์พิทักษ์ และคณะ , 2549 ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้ ผลการศึกษาพบว่าการผลิตผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้ เริ่มตั้งแต่ปี 2539 รวมกลุ่มโดยกลุ่มสตรีที่ทำมาแต่เดิมเพื่อใช้ในครัวเรือนอยู่แล้ว กลุ่มชาวบ้านได้เสนอโครงการไปยังจังหวัด ซึ่งขณะนั้นจังหวัดร้อยเอ็ดได้เป็นจังหวัดนำร่องในการผลิตผ้าโดยการร่วมมือของจังหวัดและมูลนิธิมิโนไซ เซ็นเตอร์ ประเทศญี่ปุ่น มีการศึกษาดูงานจากขอนแก่นและมหาสารคาม จนได้เริ่มผลิตผ้าจริงจังและสินค้าออกสู่ตลาดในปี 2542 ผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้มีขั้นตอนการผลิตหลักๆ 3 ขั้นตอนได้แก่ การย้อม การทอและการแปรรูป โดยในขั้นตอนการย้อมเกี่ยวข้องกับ วัตถุดิบ เช่น เปลือกไม้ ฝ้าย จุนสี กลี๋ย เป็นต้น วัสดุอุปกรณ์ เช่น หม้อ กะละมัง ไม้ครกสาก เป็นต้น เทคนิคการย้อม เช่น การเลือกสีเปลือกไม้ การย้อม 3 ครั้ง การยกผ้าเพื่อให้อากาศเข้าผ้า การแช่โคลนตมเพื่อสร้างสีใหม่ ขั้นตอนการทอเกี่ยวข้องกับ ฝ้ายสีเปลือกไม้ เทคนิคการทอ ลายในการทอ การสลับลาย รูปแบบการทอ เช่น ผ้าขึ้นเพื่อใช้ในการแปรรูป ผ้าห่ม ผ้าพันคอ เป็นต้น ขั้นตอนการแปรรูปเกี่ยวข้องกับวัสดุอุปกรณ์ เช่น จักรเย็บผ้า ด้าย เป็นต้น

รูปแบบการแปรรูป เช่น การตัดเย็บ การเลือกสีผ้า เป็นต้น เป็นขั้นตอนใหม่ที่กลุ่มชาวบ้านเพิ่งเริ่มนำเข้ามาแปรรูป ซึ่งแต่ก่อนทำถึงขั้นตอนการทอเท่านั้น ในปี 2544 มูลนิธิมิโนไซ เซ็นเตอร์ ประเทศญี่ปุ่น ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การทอโดยมีโครงการและงบประมาณให้โรงเรียนนาแพงวิทยาคาร จัดทำหลักสูตรการทอผ้าพื้นเมือง โดยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนในขั้นตอนการย้อมและการทอ ผู้ผลิตที่มีความรู้ความสามารถด้านการผลิตผ้าเป็นวิทยากร โดยมีอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรเป็นผู้ดูแล ซึ่งที่ผ่านมา นักเรียนสามารถผลิตผ้าได้ประมาณ 2 ผืนต่อ 1 ภาคการศึกษาในลักษณะผ้าชิ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่ากระบวนการต่างๆ ที่ดูแลโดยมูลนิธิมิโนไซ เซ็นเตอร์ก็ใช้หลักการของการจัดการความรู้ (Knowledge management) เพราะประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศชั้นนำด้านนี้ แต่ก็ยังคงเกิดปัญหา เช่น ความต่อเนื่องของการพัฒนาโครงการ การแก้ปัญหาบางอย่างที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญให้มาดูแลและพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การพัฒนาฝีมือด้านสี การแปรรูป และการรักษาสีแวดล้อม แม้ว่ากลุ่มชาวบ้านจะตระหนักในเรื่องสีแวดล้อมที่ต้องใช้เปลือกไม้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต และมีการปลูกต้นไม้ทดแทนทุกคร้วเรือน รวมทั้งการรักษาเมล็ดต้นไม้ซึ่งเป็นความเชื่อของกลุ่มชาวบ้าน แต่เนื่องจากยังไม่มีกรอบปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และการปลูกไม้ทดแทนต้องใช้เวลานาน ทำให้ต้นไม้ไม่เพียงพอต่อการผลิตผ้าย้อมสีเปลือกไม้ จนต้องอาศัยเปลือกไม้จากแหล่งอื่นๆ และมีผลกระทบต่อการผลิตผ้าย้อมสีเปลือกไม้ที่มีการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด จากผลการศึกษาเบื้องต้นสามารถนำความรู้ไปส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้ของชุมชนให้คงอยู่และสามารถถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นหลังหรือผู้ที่สนใจได้ ในสื่อรูปแบบบทเรียนออนไลน์ E-learning ผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้ ที่ได้รวบรวมและจัดการความรู้แล้วนำไปเผยแพร่ให้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา

ฉวีวรรณ ปานซี และคณะ , 2548 ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาอาชีพทำขนมโบราณชุมชนกุฎีจีน แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จากการวิจัยพบว่ามีปัญหาในการสืบทอดการทำขนมโบราณ 3 ชนิด ได้แก่ ขนมฝรั่งกุฎีจีน ขนมกุสขัง และขนมกวยตัส ขนมโบราณที่ได้รับการถ่ายทอดจากชาวโปรตุเกส และถ่ายทอด ต่อ ๆ กันมาในครอบครัวจนกลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจุบันนี้ขนมฝรั่งกุฎีจีน มีผู้ผลิตอยู่เพียง 3 บ้าน ขนมกุสขังและขนม กวยตัส มีผู้ผลิตเพียง 2 บ้านเท่านั้น ได้มีการพัฒนาการผลิตขนมฝรั่งกุฎีจีน ในด้านเครื่องมือโดยใช้มอเตอร์แทนการใช้มือผสมแป้ง ไข่ และน้ำตาล ซึ่งเป็นส่วนผสมหลัก และมีการพัฒนาเตาอบให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังไม่มีการพัฒนาสูตรขนมฝรั่งกุฎีจีน มีเพียงแต่นำขนมด้วยผลไม้แห้งชนิดต่าง ๆ สำหรับขนมกุสขังและขนมกวยตัส ไม่มีการพัฒนาสูตรและ วิธีการผลิตยังคงเป็นแบบดั้งเดิม การจัดการความรู้ใช้วิธีการเชิญวิทยากร ซึ่งเป็นผู้ผลิต

ขนม สอนให้นักศึกษาโปรแกรม วิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป โดยขนมฝรั่งกุฎีจีน นักศึกษาฝึกปฏิบัติที่บ้านผู้ผลิตขนม ส่วนขนมกุสรงและขนมกวยตัส วิทยากรมาสอนให้นักศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี นักศึกษาสามารถทำขนมได้ทั้ง 3 ชนิด และนักศึกษาได้พัฒนาสูตรขนมกุสรงและขนมกวยตัส ให้เป็นสูตรมาตรฐาน ส่วนขนมฝรั่งกุฎีจีนมีสูตรที่เหมาะสมดีอยู่แล้ว นักศึกษาได้พัฒนาขนมกุสรงและกวยตัสต่อ โดยการผสมน้ำแครอทในการทำขนมกุสรงและเปลี่ยนแปลงหน้าของขนมกวยตัส โดยเปลี่ยนจากหน้าสับปะรดกวน เป็นหน้าเค็มคล้ายไส้ไก่ของกะหรี่ปั๊บ เป็นการเพิ่มมูลค่าในการผลิตขนม นอกจากนั้นยังได้ออกแบบกล่องใส่ขนมทั้งขนมฝรั่งกุฎีจีน 4 แบบ ขนมกุสรงและขนมกวยตัส อย่างละ 2 แบบ และมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีช่วยขยายตลาดในการจำหน่าย โดยการพัฒนารบรรจุภัณฑ์ และนำขนม บรรจุกล่องเพื่อจำหน่ายในเทศกาลต่าง ๆ และในการจัดกิจกรรมของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังได้จัดทำจุลสารและ VCD เรื่องการทำขนมโบราณชุมชนกุฎีจีน และทำการเผยแพร่ทางเว็บไซต์ในโอกาสต่อไป เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษา ผลที่ได้จากการทำวิจัย คือ การนำเอาความรู้จากผู้ผลิต ซึ่งเป็นความรู้ในตัวตน (Tacit Knowledge) และนำมาจัดการความรู้ให้เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นการเพิ่มองค์ความรู้ให้แก่แหล่งค้นคว้า ซึ่งนำไปสู่ความเป็นห้องสมุดมีชีวิตที่มีคุณค่า

วรพล วัฒนเหลืออรุณ , 2544 ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเหมืองฝายของภูมิปัญญาชาวบ้าน หมู่บ้านห้วยอีค่าง ตำบลแมวิน อำเภอแม่วง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยพบว่าหมู่บ้านห้วยอีค่างเป็นหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่มีความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม มีความเชื่อ พิธีกรรมและภูมิปัญญาเกี่ยวกับน้ำ เพื่อการทำเกษตรในแบบยังชีพ และเศรษฐกิจที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบยั่งยืนได้ แต่ธุรกิจนำเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลแมวินส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสนใจในการเดินทางมาเที่ยวชมมากนัก เนื่องจากระบบของการบริหารจัดการของชุมชนท้องถิ่นยังไม่เข้มแข็ง ขาดงบประมาณและความเข้าใจในระบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การศึกษาความพร้อมและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการท่องเที่ยวและอุปสรรคพบว่าจะต้องมีการจัดเตรียมการบริการให้กับนักท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบสาธารณูปโภค การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง สำหรับพื้นที่ตำบลแมวินนั้นมีความหลากหลายในกิจกรรมและความหลากหลายในทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเหมืองฝายของภูมิปัญญาชาวบ้านแบบยั่งยืนต่อไป

วรพจน์ พุ่มตระกูล , ม.ป.ป. ได้ศึกษาเรื่องการจัดการองค์ความรู้ของชุมชนในเรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ของชุมชนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติ องค์ความรู้นี้อาจอยู่ในรูปของพิธีกรรม วิธีการในการปฏิบัติหรือความเชื่อที่เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะที่เป็นองค์รวม ส่วนกระบวนการจัดการองค์ความรู้ของชุมชนมีการจัดรูปองค์กรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2 ระดับคือ การจัดองค์กรในระดับชุมชนมีลักษณะเป็นองค์กรเครือข่าย และการจัดองค์กรระหว่างชุมชนในลักษณะเครือข่ายเป็นการส่งตัวแทนกลุ่มเข้าร่วมเป็นกรรมการดำเนินงาน ทำหน้าที่ในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานโดยคำนึงถึงประเด็นปัญหาาร่วมเป็นหลัก การถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน มี 2 ระดับคือ ครอบครัวและระดับชุมชนรูปแบบของการจัดการเพื่อมุ่งตอบสนองของชุมชนภายใต้ความเชื่อทางจารีตและวิถีการผลิตทางการเกษตร

อวบ มีแดนไผ่ , 2547 ได้ศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตของผู้นำชุมชนชาวแพ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่าภาพลักษณ์ผู้นำในชุมชน คติในมุมมองของผู้เล่า คือการแสดงตนเป็นผู้ใหญ่หรือผู้ให้ที่มีความใจดี ใจกว้าง ใจเย็น มีความเสียสละและซื่อสัตย์ มีความเป็นกลาง มีใจเป็นนักเลงและชอบช่วยเหลือบุคคลอื่น นอกจากนี้เรื่องเล่าของผู้นำชุมชนยังสะท้อนให้เห็นว่าการขึ้นสู่อำนาจของผู้นำชุมชนเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้นำชุมชนและชาวแพ เนื่องจากในอดีตผู้นำชุมชนเคยทำการรักษาโรคทางไสยศาสตร์ให้แก่ชาวแพที่เจ็บป่วย ส่งผลให้ชาวแพหาทางตอบแทนผู้นำด้วยการสนับสนุนทางด้านการเมืองภายในชุมชนแก่ผู้นำตามมา นอกจากนี้วิถีชีวิตของผู้นำชุมชนยังสะท้อนภาพวิถีชีวิตของชาวแพในด้านเศรษฐกิจ ด้านชาติพันธุ์ด้านไสยศาสตร์ในการรักษาโรค ผู้หญิงรับบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูลูกส่วนผู้ชายรับผิดชอบเศรษฐกิจของครอบครัว

ชุติมา เมฆวัน , 2549 ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนโดยการระบุงถึงความรู้โดยการเลือกและตัดสินใจผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มธุรกิจชุมชน กลุ่มธุรกิจชุมชนส่วนมากมีการตัดสินใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง โดยกลุ่มธุรกิจชุมชนส่วนมากเลือกและตัดสินใจจากการประชุมพูดคุยปรึกษาร่วมกันในกลุ่มแล้วตัดสินใจ กระบวนการแสวงหาความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนแสวงหาจากการอบรมและศึกษาดูงาน การใช้และพัฒนาความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนโดยการนำข้อมูลความรู้ที่ได้มาจากการบวนการแสวงหาความรู้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มปฏิบัติตามและปรับปรุงหาความรู้เพิ่มเติม

อรุณรุ่ง บุญธนนันทพงศ์ , 2548 และคณะได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ชุมชนเกาะเกร็ด ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า อาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาชุมชน เกาะเกร็ดเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวมอญที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานบนเกาะเกร็ด สภาพดินเหนียวบริเวณนี้มีคุณภาพเหมาะในการทำเครื่องปั้นดินเผา โดยเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ดเป็นประเภทไม่เคลือบ เนื้อดินทึบแสง มีความพรุนตัวมากและส่วนใหญ่เป็นสีส้มอ่อนจนถึงสีแดง จุดเด่นของเครื่องปั้นดินเผาคือการแกะสลักหรือฉลุลายด้วยมืออย่างวิจิตรบรรจง การปั้นรูปทรงที่แสดงถึงศิลปะของชาวมอญโบราณ ช่างปั้นส่วนมากถึงแก่กรรมแล้วเหลือเพียงผู้สูงอายุที่เป็นภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้านเพื่อถ่ายทอดความรู้และบอกเล่าความเป็นมาไม่กี่คน

สุจินต์ สิมารักษ์ และคณะ , 2550 ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล-อำเภอ ผลการวิจัยพบว่า พลังท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นศักยภาพของท้องถิ่นและเป็นพลังที่เคลื่อนไหวอยู่อย่างต่อเนื่อง เป็นพลังสำคัญที่ร้อยรัดชุมชนท้องถิ่นเอาไว้ ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้นอยู่รอดและสามารถจัดการตัวเองได้ กลไกการจัดการความรู้ในชุมชนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีความเป็นสถาบัน ในขณะที่องค์กรปกครองท้องถิ่นยังมีปัญหาในการดำเนินงานบางประการ ดังนั้นจึงควรเพิ่มขีดความสามารถเพื่อรองรับการจัดการความรู้ของท้องถิ่นในเชิงสถาบันต่อไป

สุธาสี โนมูล , 2550 ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรบนที่สูงอย่างยั่งยืน ของชุมชนม้ง บ้านสันป่าเกี๊ยะ ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ชาวเขาเผ่าม้งสามารถถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิมและประสบการณ์ด้านการเกษตรบนที่สูงอย่างยั่งยืนผ่านสถาบันครอบครัว ได้แก่ การถ่ายทอดจากพ่อแม่สู่ลูก ถ่ายทอดผ่านระบบเครือญาติ ถ่ายทอดโดยผ่านรูปแบบของพิธีกรรม ความเชื่อของชุมชน ถ่ายทอดในวิถีของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนและการถ่ายทอดผ่านระบบของผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมทั้งผู้อาวุโสในชุมชน ได้มีการผสมผสานความรู้แบบดั้งเดิมกับความรู้แบบสมัยใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการเกษตรบนที่สูงอย่างยั่งยืน เพื่อการยังชีพบนที่สูง อันเป็นผลมาจากการถ่ายทอดผ่านพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งสังคมของชาวเขาเผ่าม้งเองมักมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ไม่ปิดบังความรู้ที่ได้รับมาจึงมักมีการถ่ายทอดความรู้อยู่เสมอทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

2.4 สรุป

จากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดการความรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการดึงความรู้ที่เป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาและสรุปอยู่ในรูปแบบของเอกสารเสียส่วนใหญ่ ซึ่งยากจะสืบค้นหา ดังนั้นในงานวิจัยในครั้งนี้จะใช้เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยจัดการความรู้ในรูปแบบของเว็บไซต์ ซึ่งผู้สนใจจะได้ติดตามความรู้ที่มีในท้องถิ่นชุมชนแหลมโพธิ์ ในรูปแบบของเรื่องเล่า สร้างความสนุกสนานในการติดตาม ด้วยสื่อที่แสดงให้เห็นทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว มากกว่าการอ่านเรื่องเล่าจากบทความธรรมดา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 บทนำ

ในการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยจะกล่าวถึงวิธีการศึกษา วิธีการรวบรวมข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และการจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยการจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน มุ่งที่จะนำเสนอให้เห็นและเกิดความเข้าใจในรูปแบบและวิธีการในการจัดการองค์ความรู้ของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับระบบการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรชายฝั่ง โดยศึกษาถึงความรู้ภูมิปัญญาและศักยภาพของท้องถิ่นทางด้านความคิด ความเชื่อ การประกอบอาชีพและวิถีชีวิตที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อนำมาอธิบายและจัดทำข้อมูลองค์ความรู้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยมีการดำเนินการร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำวิจัย ทั้งการสร้างรูปแบบและการดำเนินงานทำวิจัย สำหรับวิธีดำเนินการวิจัยจะแยกตามคำถามการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

คำถามวิจัยข้อที่ 1 ข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง

คำถามวิจัยข้อที่ 2 สำนวนข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่มีลักษณะอย่างไร และประกอบด้วยอะไรบ้าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่ม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.)
2. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ผู้นำชุมชน กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์

3. ผู้เชี่ยวชาญด้าน Editor
4. ผู้เชี่ยวชาญด้านฐานข้อมูลองค์ความรู้

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
2. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ผู้นำชุมชน กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์ ที่เป็นผู้รู้ด้านต่าง ๆ สุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และประชาชนทั่วไปเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)
3. ผู้เชี่ยวชาญด้าน Editor
4. ผู้เชี่ยวชาญด้านฐานข้อมูลองค์ความรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์
2. การสังเกต
3. แบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ

1.1 การจัดประชุม เป็นการประชุมที่วิจัยภายในและภายนอกประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันและภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก เน้นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน โดยมีแนวประเด็นการสัมภาษณ์ (Interview Guide) แบบเป็นทางการโดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เขียนข้อมูลที่สำคัญลงในแบบสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจะทำการสนทนากับผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มและรายบุคคลโดยการจดบันทึกและการถ่ายภาพ

1.3 สัมภาษณ์และสังเกตพื้นที่ โดยการจดบันทึกในแบบสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน รวมทั้งข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแหลมโพธิ์ นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเดินสำรวจภาคสนาม โดยการใช้อุปกรณ์ กล้องถ่ายรูป แผนที่หมู่บ้าน โดยมีสมาชิกในชุมชนร่วมสำรวจด้วย

1.4 สังเกตการณ์ ใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิต รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ การศึกษาเอกสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารตำรา รายงานการวิจัย บทความในวารสาร บทความบรรยายของผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว โดยศึกษาจากสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนตำบลพุมเรียง เอกสารจากกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์ เอกสารที่เกี่ยวข้องทางเว็บไซต์ โดยเนื้อหาและประเด็นสำคัญที่ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งปฐมภูมิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและแหล่งทุติยภูมิ ด้วยการสรุปประเด็น จัดกลุ่มและเชื่อมโยงกับประเด็นวิจัย

2. ศึกษาข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลร่วมกับคนในชุมชนโดยการสรุปเนื้อหา พรรณนาเชิงเนื้อหา เรียบเรียงและตรวจสอบความถูกต้อง

3. นำผลการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล มาวิเคราะห์หาองค์ความรู้ในทุก ๆ ด้านของชุมชนแหลมโพธิ์ ร่วมกับชาวบ้านและตัวแทนจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องโดยการตรวจสอบองค์ความรู้นั้น ๆ ให้ถูกต้อง

4. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นลักษณะการเขียนรายงานการวิจัยเชิงบรรยายโดยการจัดแยกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่และเก็บข้อมูลลงในฐานข้อมูลองค์ความรู้จากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้าน Editor และผู้เชี่ยวชาญด้านฐานข้อมูลองค์ความรู้

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 วิธีการแปลงข้อมูลองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าทำได้อย่างไร

คำถามการวิจัยข้อที่ 4 เว็บไซต์ที่เสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าควรเป็นอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่ม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
2. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ผู้นำชุมชน กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
2. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ผู้นำชุมชน กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์ ที่เป็นผู้รู้ด้านต่าง ๆ สุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และประชาชนทั่วไปเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์
2. การสังเกต
3. แบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ประชุมกลุ่มย่อยในการแปลงเรื่องเล่าและประชุมกลุ่มย่อยเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจากแหล่งความรู้เรื่องเล่า
2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ การศึกษาเอกสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารตำรา รายงานการวิจัย บทความในวารสาร ในการแปลงความรู้เรื่องเล่า โดยศึกษาจากสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เอกสารที่เกี่ยวข้องทางเว็บไซต์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แปลงความรู้ที่ได้ทุกแง่มุมให้เป็นเรื่องเล่า โดยการนำเอาข้อมูลจากภาคสนามและข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ โดยการปฏิบัติและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action and Evaluation : PAE) ตามแผนที่ได้กำหนดไว้ให้เป็นเรื่องเล่าตามหมวดหมู่ที่ต้องการ
2. พัฒนาเรื่องเล่าที่ได้ตรวจสอบให้ถูกต้องแล้วนั้นอยู่ในรูปแบบของเว็บไซต์และคู่มือการท่องเที่ยวของชุมชนแหลมโพธิ์

3.3 สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีกระบวนการคือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและคณาจารย์นักวิจัยชุมชนท้องถิ่น 1 ทีม ซึ่งในการนี้ได้คัดเลือกกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยชุมชน โดยการเป็นผู้นำกลุ่ม ร่วมกับชาวบ้านชุมชนแหลมโพธิ์ จากนั้นก็ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ด้วยการประชุมกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ในทุก ๆ ด้านของชุมชนแหลมโพธิ์ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนนั้น แล้วทำการรวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ตามที่ต้องการ จากนั้นนำเรื่องเหล่านั้นมาพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบเว็บไซต์และคู่มือท่องเที่ยวแหลมโพธิ์

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

4.1 บทนำ

ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอรายละเอียดของผลการศึกษา ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 ซึ่งเกี่ยวกับองค์ความรู้ในทุก ๆ ด้านที่มีในชุมชนแหลมโพธิ์ การแบ่งองค์ความรู้ออกเป็นหมวดหมู่ที่เป็นระบบระเบียบ การสร้างเรื่องราวแบบเรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ และเผยแพร่เรื่องราวของชุมชนแหลมโพธิ์ผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

4.2 ผลการศึกษา

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 ข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง

ในการทำวิจัยได้มีการจัดประชุมที่วิจัยภายในและภายนอกประสานความร่วมมือกันระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีแนวประเด็นการสัมภาษณ์ (Interview Guide) แบบเป็นทางการโดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เขียนข้อมูลที่สำคัญลงในแบบสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจะทำการสนทนากับผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มและรายบุคคลโดยการจดบันทึกและการถ่ายภาพ การสำรวจและสังเกตพื้นที่ โดยการจดบันทึกในแบบสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน ร่วมกับการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่าข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ประกอบไปด้วยไปด้วยองค์ความรู้ในภาพรวมแต่ละหัวข้อที่สำคัญ คือ ข้อมูลทั่วไปของอำเภอไชยา เทศบาลตำบลพุมเรียงและชุมชนแหลมโพธิ์ แหลมโพธิ์ในอดีต โบราณสถานและโบราณวัตถุ ทรัพยากรชายฝั่ง การประกอบอาชีพเครื่องมือในการประกอบอาชีพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตร ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชุมชนแหลมโพธิ์ตั้งอยู่ในตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยอำเภอไชยาเดิมมีฐานะเป็นเมืองเรียกว่า “เมืองไชยา” ซึ่งเป็นเมืองหนึ่งในจำนวน 3 เมือง ในอาณาจักรศรีวิชัยที่เจริญรุ่งเรืองมาก เป็นศูนย์กลางการปกครองเป็นศูนย์กลางการค้าขายกับต่างประเทศและเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ศาสนา แต่ต่อมาปี พ.ศ. 1568 ได้ถูกประเทศอินเดียฝ่ายใต้เข้ายึดอำนาจไว้ได้ ทว่าก็เป็นไปชั่วคราวเท่านั้นก็สามารถรวมคนตั้งตัวได้อีกและได้ทำการรบพุ่งชิงความเป็นใหญ่เพื่อชิงเกาะสุมาตราและแหลมมลายูกับอาณาจักรมขปาหิต (ชวา) จนอ่อนกำลังทั้งคู่ เลยถูก

อาณาจักรสุโขทัยได้ และเข้าครอบครองไว้ทั้งหมดในปี พ.ศ. 1800 ดังนั้นเมืองไชยาซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรศรีวิชัยก็ตกเป็นขอบขันธสีมาของอาณาจักรสุโขทัยตั้งแต่นั้น

ประวัติศาสตร์เมืองไชยาระยะต่อจากนั้นก็เงียบหายไป จนกระทั่งปี พ.ศ. 2328 พม่ายกกองทัพมาซึ่งคนไทยรู้จักกันดีในชื่อ “สงครามเก้าทัพ” บุกรุกเข้าตีเมืองชุมพร แล้วตีเรื่อยมาจนถึงเมืองไชยา พร้อมเผาเมืองเสียจนถาวรวัตถุเป็นซากปรักหักพังเหลือไว้เป็นอนุสรณ์

เมืองไชยาสมัยต่อมาได้ตั้งเมืองอยู่ริมทะเลที่พุมเรียง แม้ว่าผู้คนจะน้อยแต่ก็มีสภาพเป็นเมือง สิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ เจ้าเมืองเป็นชาวบ้านไหนก็จะตั้งเมืองที่นั่น ทำให้เมืองไชยามีที่ตั้งเมืองหลายแห่ง ครั้น วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2433 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาเยี่ยมพสกนิกรชาวเมืองไชยา ที่พุมเรียง หลักฐานดังปรากฏในพระราชหัตถเลขา เรื่อง “เสด็จประพาสแหลมมลายู”

เมื่อ พ.ศ. 2478 ได้จัดเขตการปกครองประเทศใหม่ออกเป็นมณฑลจึงรวมเมืองไชยาเข้ากับเมืองชุมพร เมืองหลังสวน รวมเรียกว่ามณฑลชุมพร มีศาลากลางตั้งอยู่ที่เมืองชุมพร ต่อมาปี พ.ศ. 2442 ก็ประกาศรวมเมืองไชยาและเมืองกาญจนดิษฐ์เข้าเป็นเมืองเดียวกัน มีศาลากลางตั้งอยู่ที่บ้านดอนแล้วเรียกเมืองนี้ว่า “เมืองไชยา” ส่วนที่พุมเรียงให้เรียก อำเภอพุมเรียง แต่ราษฎรก็ยังเรียกว่าเมืองไชยาอยู่ มิได้เรียกเมืองไชยาที่ตั้งที่บ้านดอนว่าเมืองไชยา จึงแก้ไขให้เรียกเมืองที่ตั้งที่บ้านดอนว่า “สุราษฎร์ธานี” และเปลี่ยนนามอำเภอพุมเรียงว่า “อำเภอไชยา” ต่อมาปี พ.ศ. 2478 ได้ย้ายที่ทำการอำเภอเมืองไชยาจากที่ตั้งเมืองเก่าที่พุมเรียง มาตั้งที่บ้านดอนโรงทอง ตำบลตลาดไชยา จนถึงทุกวันนี้และในปี พ.ศ. 2480 ก็ได้เปลี่ยนอำเภอเมืองไชยามาเป็น “อำเภอไชยา” มาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับโบราณสถานและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอไชยามีอยู่หลายแห่ง เช่น พระบรมธาตุไชยา วัดเวียง บ่อน้ำพุที่ตำบลเลม็ด ป่าไทรงาม สวนโมกขพลาราม (วัดธารน้ำไหล) หมู่บ้านพุมเรียงซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนแหลมโพธิ์ในปัจจุบัน

ชุมชนแหลมโพธิ์ในปัจจุบัน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนโบราณมีมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัย มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต เป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญ เนื่องจากภูมิประเทศมีลักษณะเป็นแหลมติดชายทะเลมีหาดทรายขาวละเอียด ดังจะเห็นได้จากหลักฐานที่ค้นพบ ได้แก่ ซากเรือสำเภา ถ้วยชาม เหยือกจีน และลูกปัด ที่ยังมีหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะลูกปัด ที่นี้มีลวดลายต่าง ๆ งดงาม มีราคาแพง ปัจจุบันหาซื้อได้ยากนัก นอกจากนั้นยังมีโบราณสถานและโบราณวัตถุ พอที่จะเป็นหลักฐานในอดีตได้ เช่น หลาพ่อตา บ่อน้ำโบราณ เป็นต้น

บริเวณชุมชนแหลมโพธิ์มีทรัพยากรชายฝั่งที่ยังคงอุดมสมบูรณ์อยู่มาก โดยทรัพยากรเหล่านั้นได้แก่ ป่าชายเลน ป่าโกงกาง ซึ่งบริเวณป่าชายเลนมีสัตว์ป่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ได้แก่ หิ่งห้อย นกเป็ดน้ำ ลิง ค่าง เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีสัตว์น้ำที่สามารถจับมาบริโภคได้ตลอดทั้งปี ได้แก่ ปลาทราย ปลาดุกทะเล ปลาลิ้นหมา หอยแครง ปูม้า ปูดำ เป็นต้น โดยเฉพาะปูม้า นับว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญที่ทำรายได้ให้กับชาวชุมชนได้ไม่น้อยเลยทีเดียว

ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ในปัจจุบันทำอาชีพประมงและอาชีพอื่น ๆ บ้างประปราย เช่น ค้าขาย และรับจ้าง เป็นต้น โดยอาชีพประมงเป็นการทำสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยอาชีพประมงที่ทำกันนั้น มีการทำประมงโดยการจับสัตว์น้ำที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์ในธรรมชาติ ได้แก่ การจับปลา เช่น ปลาเก๋า ปลากระบอก ปลาทราย ปลาดุก ปลากด ปลาเบน ปลาตังกา ปลาชี่เกง ปลาหิว ปลาทูขาว ปลาทูแดง ปลาสร้อย ปลาเกตุเหรา ปลาอินทรี เป็นต้น จับปู เช่น ปูม้า ปูดำ ปูหิน เป็นต้น จับหอย ได้แก่ หอยขาว หอยไฟไหม้ หอยนางรม หอยแครง หอยกะพง หอยครง เป็นต้น จับกุ้ง เช่น กุ้งขาว กุ้งลาย เป็นต้น และสัตว์อื่น ๆ เช่น กุ้ง แมงดาถ้วย แมงดาจาน เป็นต้น นอกจากสัตว์น้ำตามธรรมชาติแล้ว ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ยังมีการเพาะเลี้ยงและอนุรักษ์พันธุ์ปูม้า การเลี้ยงหอยแครง เพื่อการบริโภคและการจัดจำหน่ายอีกด้วย ในการทำอาชีพประมงชาวชุมชนแหลมโพธิ์จะจับสัตว์น้ำโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ กัน โดยอาศัยความชำนาญในการดูว่าสัตว์น้ำชนิดใดบริโภคได้และชนิดใดบริโภคไม่ได้ นอกจากนั้นยังมีการบอกเล่าเรื่องราวของสัตว์น้ำต่าง ๆ ที่จับได้ว่าเป็นสัตว์น้ำที่มีชื่อเรียกว่าอะไร มีการดำรงชีวิตแบบใด และควรใช้เครื่องมือทำการประมงใดในการจับสัตว์น้ำเหล่านั้น เพราะสัตว์น้ำบางชนิดที่พบเห็นได้ทีนี้ยังไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน จึงเรียกกันตามลักษณะทางกายภาพที่มองเห็นได้ เช่น ปูหิน จะมีลักษณะคล้ายกับก้อนหินกลม ๆ ก้อนหนึ่ง เป็นต้น หรือปลาบางชนิดเรียกตามเสียงร้องของมัน

ในการจับสัตว์น้ำแต่ละแต่ละประเภทจะมีการใช้เครื่องมือต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศและสันดอนแต่ละแห่ง นอกจากนั้นเครื่องมือแต่ละชนิดก็ยังมีวิธีการบอกเล่าถึงวิธีในการทำยังคนรุ่นหลังเพื่อเป็นการอนุรักษ์เครื่องมือเหล่านั้นให้คงอยู่กับชุมชนแหลมโพธิ์ต่อไป โดยเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่พบเห็นได้ในชุมชนแหลมโพธิ์ ได้แก่ อวนลอย อวนล้อม อวนเข็น ลอบปูม้า คราด เบ็ด อวนหว่า แห เป็นต้น

การทำประมงนอกจากจะทำประมงกันตามทรัพยากรธรรมชาติที่มีแล้วยังมีการเพาะเลี้ยงและการอนุรักษ์เพิ่มเติมอีกด้วย ซึ่งการเพาะเลี้ยงและการอนุรักษ์นี้จะใช้วัสดุและทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น การทำปะการังเทียมจาก กิ่งไม้ และยางรถยนต์ เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของหอยและ

อนุบาลสัตว์น้ำตัวอ่อนเพื่อเป็นที่หลบภัยด้วย ซึ่งการนำวัสดุเหล่านี้มาใช้จะเป็นส่วนหนึ่งซึ่งเป็นวัสดุจากธรรมชาติไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมและเป็นวัสดุที่เหลือใช้ในห้องดิน

จากการที่ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนประมง และวิถีชีวิตชาวประมงนั้นน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง ซึ่งสิ่งที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมได้ เช่น ชมการเลี้ยงหอยในคอกหอยหรือแปลงหอยของชาวประมง การชมคอกปูม้า การจับสัตว์น้ำตามธรรมชาติ นอกจากนั้นยังสามารถชมธรรมชาติรอบชุมชนได้อีก ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น เกาะเสรีด ชายทะเลแหลมโพธิ์ ป่าโกงกางและป่าชายเลน รวมถึงบริเวณอ่าวพุมเรียงได้อีกด้วย

สำหรับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น นักท่องเที่ยวสามารถลองเรือชมทิวทัศน์อ่าวพุมเรียง การตกเบ็ด ชมนกน้ำ จับหอย จับปู ตากอากาศ ชมโครงการเลี้ยงปูม้าคอกของชาวประมง การประกอบอาหารจากสัตว์น้ำที่จับได้ซึ่งจะได้บริโภคอาหารที่สด ใหม่ อยู่เสมอ เป็นต้น

เนื่องด้วยชุมชนแหลมโพธิ์ เป็นชุมชนที่กำเนิดมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นในสมัยโบราณ จึงมีประเพณีและศิลปวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับชุมชนอื่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและทั่ว ๆ ไป ซึ่งประเพณีที่ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา ได้แก่ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีชักพระน้ำและชักพระบก ประเพณีออกพรรษา เป็นต้น

นอกจากอาชีพประมงที่ทำการจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคสด ๆ และจัดจำหน่ายในร้านค้าและตลาดนัดแล้ว ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ยังมีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรเพื่อถนอมอาหารให้อาหารนั้นอยู่ได้นาน ซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มเกษตรกรที่ทำการประมงซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสตรีที่มีเวลาว่างเมื่อเสร็จสิ้นจากภารกิจของการออกเรือทำประมงแล้ว มารวมกลุ่มกันเพื่อแปรรูปและถนอมอาหารจากสัตว์น้ำเหล่านั้นอีกด้วย โดยอาศัยกลุ่มผู้หญิงที่อยู่ในชุมชนที่เป็นผู้ชำนาญการในการถนอมอาหารในแต่ละเรื่องเป็นวิทยากรบอกเล่าถึงวิธีการถนอมอาหารจากสัตว์น้ำเหล่านั้นแก่ผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถจะนำไปทำเพื่อประกอบอาชีพเสริมได้อีกด้วย ซึ่งสัตว์น้ำที่นิยมนำมาแปรรูปเพื่อถนอมอาหารนั้นได้แก่ สัตว์น้ำประเภทปลาและกุ้ง ได้แก่ ปลาเค็ม ปลาแดดเดียว และกุ้งเคียว เป็นต้น

สำหรับอาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตรที่สร้างรายได้ให้แก่ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ ได้แก่ กุ้ง กุ้ง เนื้อปูม้า ปลาเก๋า หอยแครง และการทำกุ้งเคียว เป็นต้น

สรุปผลคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์สอบถามและการสังเกต ประกอบไปด้วยข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้ในชุมชนแหลมโพธิ์ และบริเวณใกล้เคียง ตั้งแต่ข้อมูลขั้นพื้นฐานในส่วนของอดีตของชุมชนมาจนถึงยุคปัจจุบัน โดย

ข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ที่รวบรวมได้ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของอำเภอไชยา เทศบาลตำบลพุมเรียงและชุมชนแหลมโพธิ์ แหลมโพธิ์ในอดีต โบราณสถานและโบราณวัตถุ ทรัพยากรชายฝั่ง การประกอบอาชีพ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตร ซึ่งข้อมูลองค์ความรู้ทั้งหมดที่รวบรวมได้เป็นวิถีชีวิตของชาวชุมชนแหลมโพธิ์ตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยชุมชนแหลมโพธิ์นี้เป็นชุมชนของชาวประมงด้วยเหตุผลทางด้านภูมิประเทศที่ติดทะเลและอ่าวพุมเรียง ดังนั้นชาวชุมชนแหลมโพธิ์จึงหาเลี้ยงชีพโดยการทำอาชีพประมงเป็นหลัก โดยมีอาชีพเสริมอื่น ๆ เพียงเล็กน้อย โดยอาชีพประมงนี้มีสิ่งที่น่าสนใจและเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมาหลายอย่าง เช่น การใช้เครื่องมือประมง การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ เป็นต้น อีกทั้งแหลมโพธิ์ยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของสุราษฎร์ธานีอีกด้วย เนื่องจากบริเวณแหลมโพธิ์มีสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สร้างชื่อเสียง คือ ปูม้าและหอยขาว ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถหาบริโภคได้จากชุมชนนี้ นอกจากนี้แหลมโพธิ์ยังเป็นแหล่งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญและหลงเหลืออยู่ซึ่งพบได้ในชุมชนนี้ เช่น ลูกปัด บ่อน้ำโบราณ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าชุมชนแหลมโพธิ์รุ่งเรืองมามากในอดีตและมีประวัติศาสตร์ที่สำคัญมาช้านาน

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 ฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่มีลักษณะอย่างไร และประกอบด้วยอะไรบ้าง

ผลการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ได้ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นองค์ความรู้ทุก ๆ ด้านในชุมชนแหลมโพธิ์ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มอนุรักษ์และภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยองค์ความรู้ทุก ๆ ด้านจากผลการวิจัยได้องค์ความรู้ถูกจัดแบ่งเป็น 10 ด้าน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของอำเภอไชยา เทศบาลตำบลพุมเรียงและชุมชนแหลมโพธิ์ แหลมโพธิ์ในอดีต โบราณสถานและโบราณวัตถุ ทรัพยากรชายฝั่ง การประกอบอาชีพ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หมวดหมู่ที่	ลักษณะและองค์ประกอบของฐานข้อมูลองค์ความรู้แต่ละด้าน
1	ข้อมูลทั่วไปของ อำเภอไชยา เทศบาลตำบลพุมเรียงและชุมชนแหลมโพธิ์ ประกอบด้วยหมวดหมู่ย่อยดังนี้ - ข้อมูลของอำเภอไชยา - ข้อมูลของเทศบาลตำบลพุมเรียง - ข้อมูลของชุมชนแหลมโพธิ์
	สรุปความรู้ในหมวดหมู่นี้คือ อำเภอไชยาเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 614 กิโลเมตร ในอำเภอไชยามีตำบลพุมเรียงที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าที่เรียกกันว่าผ้าไหมพุมเรียง ซึ่งมีวดลายสวยงามแปลกตา ในตำบลพุมเรียงมีหมู่บ้านที่เรียกว่าหมู่บ้านแหลมโพธิ์ ซึ่งตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 5 เทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นชุมชนชายฝั่งทะเลที่มีการทำอาชีพประมงเป็นหลัก สภาพภูมิประเทศเป็นดินทรายร่วน เป็นป่าโปร่ง ป่าโกงกาง ป่าชายเลน เป็นส่วนใหญ่ การตั้งถิ่นฐานในปัจจุบันตั้งอยู่ใกล้ลำคลองเพื่อความสะดวกในการทำประมง แหลมโพธิ์เป็นชุมชนเล็ก ที่มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวคือชายหาดแหลมโพธิ์ซึ่งมีความสวยงาม
หมวดหมู่ที่	ลักษณะและองค์ประกอบของฐานข้อมูลองค์ความรู้แต่ละด้าน
2	แหลมโพธิ์ในอดีต ประกอบด้วยหมวดหมู่ย่อยดังนี้ - หลักฐานทางประวัติศาสตร์ - เหตุการณ์สำคัญในอดีต สรุปความรู้ในหมวดหมู่นี้คือ แหลมโพธิ์ในอดีตเป็นที่ตั้งของอำเภอไชยา รุ่งเรืองมาจากอาณาจักรศรีวิชัยโดยมีหลักฐานจากโบราณสถานและโบราณวัตถุที่หลงเหลืออยู่ เช่น ซากเรือโบราณ บ่อน้ำโบราณ ลูกปัดลวดลายต่าง ๆ เป็นต้น แหลมโพธิ์เคยเป็นเมืองท่าที่สำคัญในการค้าขายระหว่างเมืองไชยากับชาติต่าง ๆ ในตะวันตก เป็นสถานที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงแวะกองทัพเรือบริเวณนี้เพื่อตรวจกองทัพบก ในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ได้เสด็จมาทรงแวะเยี่ยมราษฎรที่นี่ด้วย โดยสร้างพลับพลาที่ประทับ ซึ่งในสมัยปัจจุบันได้ใช้สถานที่นั้นมาทำเป็นร้านอาหารที่เรียกว่าพลับพลาชีฟู๊ด

หมวดหมู่ที่	ลักษณะและองค์ประกอบของฐานข้อมูลองค์ความรู้แต่ละด้าน
3	โบราณสถานและโบราณวัตถุ ประกอบด้วยหมวดหมู่ย่อยดังนี้ - บ่อน้ำโบราณ - ศาลาพ้อตาหรือหลาพ้อตา - เจ้าแม่ละอองแก้ว - แกนไม้เรือสำเภา - ท่าเจดีย์ - โบราณวัตถุ เช่น โอง่ อ่าง ถ้วย จาน ชาม โถน้ำ และลูกปัดสี สรุปความรู้ในหมวดหมู่นี้คือ โบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบอยู่ในชุมชนแหลมโพธิ์เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตได้เป็นอย่างดี โดยโบราณสถานที่มีความสัมพันธ์กันคือ บ่อน้ำโบราณเป็นบ่อน้ำจืดที่สร้างขึ้นมาให้คนที่แวะผ่านมาได้ดื่มกิน ส่วนศาลาพ้อตาและเจ้าแม่ละอองแก้ว เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่สักการะของคนเดินทางไกล ชาวเรือ ชาวประมง ต่าง ๆ นอกจากนั้นแกนไม้เรือสำเภา ท่าเจดีย์ ถ้วยชามที่แตกหักหักพัง ลูกปัดสี เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นของที่นำมาทำการค้าขายกันบริเวณชายทะเลแหลมโพธิ์และยังหลงเหลือพบได้ในชุมชนนี้
หมวดหมู่ที่	ลักษณะและองค์ประกอบของฐานข้อมูลองค์ความรู้แต่ละด้าน
4	ทรัพยากรชายฝั่ง ประกอบด้วยหมวดหมู่ย่อยดังนี้ - ทรัพยากรป่าชายเลน ป่าโกงกาง - สัตว์น้ำตามธรรมชาติ - สัตว์น้ำตามการเพาะเลี้ยง สรุปความรู้ในหมวดหมู่นี้คือ ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะทรัพยากรสัตว์น้ำที่พบเห็นได้ทุกชุมในชุมชนนี้ได้แก่ ปลากระพง ปลากระบอก ปลากระเบน ปลาพะยูน ปลาโลมา ปลาลิ้นหมา ปลาทู ปลาย ปลาช่อน ปลาดุกทะเล กุ้ง กุ้ง ปู หอย สหรั่ง เป็นต้น ซึ่งสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สร้างชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในชุมชนนี้ ได้แก่ หอยขาว ปูม้า หอยแครง เป็นต้น

[illegible]

หมวดหมู่ที่	ลักษณะและองค์ประกอบของฐานข้อมูลองค์ความรู้แต่ละด้าน
7	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน ประกอบด้วยหมวดหมู่ย่อยดังนี้ - คอกหอยหรือแปลงหอยของชาวประมง - คอกปูม้า - เกาะเสรีด - ชายทะเลแหลมโพธิ์ - ป่าชายเลนและป่าโกงกาง - อ่าวพุมเรียง สรุปความรู้ในหมวดหมู่นี้คือ การท่องเที่ยวในชุมชนแหลมโพธิ์จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อชื่นชมความงามตามธรรมชาติ และชมวิถีชีวิตของชาวประมง ร่วมกันเรียนรู้กับการอนุรักษ์และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ชมบรรยากาศและทิวทัศน์รอบอ่าวพุมเรียงซึ่งยังคงมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อยู่เป็นอันมาก
หมวดหมู่ที่	ลักษณะและองค์ประกอบของฐานข้อมูลองค์ความรู้แต่ละด้าน
8	กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร ประกอบด้วยหมวดหมู่ย่อยดังนี้ - ชมวิถีชีวิตการทำประมง - ล่องเรือชมทิวทัศน์อ่าวพุมเรียง - ตกเบ็ด หาหอย ชมนกน้ำ นกทะเล - เที่ยวชมป่าชายเลน - ชมโครงการเลี้ยงปูม้าคอก เลี้ยงหอย - ชมเครื่องมือจับสัตว์น้ำ - ชมธรรมชาติริมทะเลชายหาดแหลมโพธิ์ สรุปความรู้ในหมวดหมู่นี้คือ กิจกรรมท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวในแหล่งเกษตรกรรมอันเกี่ยวกับอาชีพประมงเป็นหลัก ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถร่วมกับชาวชุมชนแหลมโพธิ์ ทำกิจกรรมร่วมกันได้ทุกกิจกรรม นักท่องเที่ยวจะได้ความรู้จากกิจกรรมท่องเที่ยวนั้น ซึ่งคนที่จะบรรยายความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีก็คือคนในชุมชนนั่นเอง

หมวดหมู่ที่	ลักษณะและองค์ประกอบของฐานข้อมูลองค์ความรู้แต่ละด้าน
9	ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยหมวดหมู่ย่อยดังนี้ - ประเพณีลอยกระทง - ประเพณีสงกรานต์ - ประเพณีชักพระน้ำและชักพระบก - ประเพณีออกพรรษา - การทำเครื่องมือประมง - การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร สรุปความรู้ในหมวดหมู่นี้คือ ประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่เหมือนกันกับท้องถิ่นอื่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยทุก ๆ ประเพณีเป็นประเพณีที่ได้ทำสืบทอดกันมาและเป็นประเพณีอันดีงามของชาวชุมชนแหลมโพธิ์โดยแท้ ส่วนการทำเครื่องมือประมง เช่น แร้ว เห่ อวน ลอบพันปูม้า นั้น สามารถร่วมสังเกตการณ์และสอบถามถึงวิธีการทำได้ทุกขั้นตอน จากชาวประมงในชุมชนนี้
หมวดหมู่ที่	ลักษณะและองค์ประกอบของฐานข้อมูลองค์ความรู้แต่ละด้าน
10	อาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตร ประกอบด้วยหมวดหมู่ย่อยดังนี้ - กุ้งก้าม - เนื้อปูม้า - ปลาเก๋า - หอยแครง - กุ้งเคย สรุปความรู้ในหมวดหมู่นี้คือ นอกจากชาวชุมชนแหลมโพธิ์จะมีอาชีพจับสัตว์น้ำไว้บริโภคและจำหน่ายเป็นสินค้าสด ๆ แล้ว บางส่วนที่เหลือยังนำมาแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อเป็นการถนอมอาหาร อันเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเหล่านั้นด้วย ซึ่งสัตว์น้ำที่นิยมนำมาแปรรูป ได้แก่ กุ้ง ก้าม เนื้อปูม้า ปลาเก๋า หอยแครงและกุ้งเคย ซึ่งสินค้าเหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

รายละเอียดขององค์ความรู้ทั้ง 10 ด้าน มีดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของ อำเภอไชยา เทศบาลตำบลพุมเรียงและชุมชนแหลมโพธิ์

อำเภอไชยาเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 614 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีไปทางทิศเหนือ 38 กิโลเมตร ห่างจากฝั่งทะเลประมาณ 7 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 1,222 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไชยา ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเกาะพะลวย จังหวัดระนอง ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอท่าชนะ ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เทศบาลตำบลพุมเรียง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ห่างจากที่ว่าการอำเภอไชยา 10 กิโลเมตร ห่างจากศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี 65 กิโลเมตร มีพื้นที่โดยประมาณ 72 ตารางกิโลเมตร (รวมพื้นที่ในทะเล)

อาณาเขต เทศบาลตำบลพุมเรียง ทิศเหนือเริ่มจากแนวคลองหรงและเส้นตัดจากปากคลองหรงไปทางตะวันออกจนถึงชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ทิศตะวันออกเริ่มจากแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทยไปจนถึงปลายแหลมชุยและพื้นที่ทะเลอ่าวกันท่งจนถึงปากคลองพุมเรียง ทิศตะวันตกเริ่มจากแนวเขตคลองท่าตะเคียน และเส้นตัดจากปากคลองตะเคียนไปจนถึงแนวคลองหรง ทิศใต้ติดต่อกับบ้านดอนตลอดแนวจนถึงปากคลองท่าเคียน

พื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลพุมเรียงเป็นชุมชนชายฝั่งทะเล ด้านตะวันออกของอำเภอไชยา ตั้งอยู่จุดเหนือสุดของอ่าวบ้านดอน บริเวณปากคลองพุมเรียงใหญ่ มีสภาพเป็นที่ดอน จุดกึ่งกลางสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 10 เมตร พื้นที่ด้านตะวันออกมีลักษณะเป็นแหลมทราย ซึ่งเกิดจากการทับถมของสันทรายมาเป็นเวลานาน การตั้งชุมชนในเขตเทศบาลรวมกลุ่มกันบริเวณริมคลองพุมเรียงเป็นส่วนใหญ่ ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุมเรียงมี 9 ชุมชนคือ ชุมชนบ้านนอกนา ชุมชนบ้านกลาง ชุมชนบ้านล่าง ชุมชนบ้านหัวใจ ชุมชนบ้านบ่อเต็ม ชุมชนบ้านเหนือ ชุมชนบ้านเหนือน้ำ ชุมชนบ้านแหลมโพธิ์และชุมชนบ้านแหลมทราย

จำนวนประชากรมีประมาณ 7,525 คน 2,013 หลังคาเรือน มีศูนย์บริการสาธารณสุขจำนวน 1 แห่งและคลินิกเอกชนจำนวน 3 แห่ง มีศาสนสถานที่สำคัญคือวัดและมัสยิด ได้แก่ วัดสมุหนิมิต วัดใหม่พุมเรียง วัดโพธาราม วัดตระพังจิก วัดศักดิ์คุณาราม วัดทุ่งจับช้าง วัดอุบล (วัดนอก) มัสยิดได้แก่ มัสยิดมุสลิมอิสลาม ฮิญาอะห์ มุสลิมอิสลาม สมัยมุฮัด มุสลิมฮิม (บ้านเหนือ) เกาะสามสิบ

หมู่บ้านพุมเรียง เป็นที่ตั้งเมืองไชยาเก่า ห่างจากถนนสาย 41 มาทางทิศตะวันออกประมาณ 7 กิโลเมตรติดชายทะเล มีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นหาดทรายบริเวณหาดแหลมโพธิ์ เคย

เป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าตากสิน ตอนยกทัพมาปราบพระยานครและเป็นที่ประทับของ
รัชกาลที่ 5 ตอนเสด็จประพาสหัวเมืองภาคใต้ มีการทอผ้าไหมที่มีชื่อเสียงมากจนคนทั่วไปรู้จักใน
นาม “ผ้าไหมพุมเรียง” ลวดลายดอกต่าง ๆ บนผืนผ้าเป็นที่แปลกตาเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

สำหรับระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ประกอบด้วยถนนสายหลัก ในเขตเทศบาล
ตำบลพุมเรียง มี 2 สายคือ ถนนทางหลวงหมายเลข 4011 อำเภอไชยา – บ้านพุมเรียง และถนน
ทางหลวงหมายเลข 4223 บ้านพุมเรียง – ตะกอบ ถนนสายรองในเขตเทศบาลและอยู่ในความ
รับผิดชอบดูแลของเทศบาลในเขตชุมชนหนาแน่น จะเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเป็นส่วนใหญ่ ใน
เขตชุมชนไม่หนาแน่นจะเป็นถนนหินคลุกและถนนลูกรัง ในด้านการศึกษาประกอบด้วยศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพุมเรียง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมัธยมวิบูลอิสลาม
โรงเรียนบ้านแหลมทราย โรงเรียนบ้านเหนือน้ำ โรงเรียนวัดโพธาราม โรงเรียนวัดพุมเรียง โรงเรียน
พัฒนศาสนวิทยา โรงเรียนกิตติญาณโสภิต

ชุมชนแหลมโพธิ์ในปัจจุบัน ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 5 จากเชิงสะพานแหลมโพธิ์ถึงแนวภูเขา ใน
เขตเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ห่างจากเมืองโบราณไชยา ประมาณ
10 กิโลเมตร

อาณาเขต ชุมชนแหลมโพธิ์ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศเหนือติดต่อกับบ้านแหลมทราย ทิศตะวันออกติดต่อกทะเล ทิศใต้ติดต่อกับ (บริเวณฝั่งศพของ
ชาวอิสลาม) ทิศตะวันตกจดคลองใหญ่พุมเรียง

สภาพภูมิประเทศ ลักษณะทั่วไปของพื้นดิน เป็นดินทรายร่วนเป็นพื้นที่ของราชพัสดุ
ชาวประมงอาศัยอยู่โดยการจับจองกันเอง อาชีพหลักทำประมง อาชีพรองค้าขายและรับจ้างทั่วไป
บริเวณแหลมโพธิ์เป็นเนินทรายสูง และป่าโปร่งบริเวณปากน้ำเป็นที่ตั้งของชุมชนในอดีตและ
ปัจจุบัน ทางด้านทะเลฝั่งตะวันออก เป็นดินโคลน เป็นป่าโกงกางอกัดออกมาจากหาดทรายเป็น
แนวยาวไปถึงแหลมซุย

การตั้งถิ่นฐาน ปัจจุบันชุมชนแหลมโพธิ์มีครัวเรือนประมาณร้อยละกว่าครอบครัว สภาพ
บ้านเรือนค่อนข้างหนาแน่นตั้งอยู่ใกล้ลำคลองในอดีต เพราะสะดวกในการทำประมง แหลมโพธิ์
เป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวคือชายหาดแหลมโพธิ์
เป็นจุดดึงดูดความสนใจของผู้มาเยี่ยมและประทับใจในชายหาดซึ่งเป็นหาดที่มีความสะอาด
ปัจจุบันมีประชาชนทั่วไป กลุ่มครูและนักเรียน นักท่องเที่ยวมาพักผ่อนกันเพิ่มมากขึ้น

2. แหลมโพธิ์ในอดีต

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีความเป็นมาาก่อนยุคถึงประวัติศาสตร์ และมาเจริญรุ่งเรืองสุดขีดในสมัยศรีวิชัย จากการที่ชาวบ้าน นักโบราณคดี ค้นพบหลักฐานต่าง ๆ เช่น ชากเรือโบราณ บ่อน้ำโบราณและโบราณสถาน โบราณวัตถุและลูกปัด ซึ่งอยู่ในศตวรรษที่ 14 – 15 โดยตั้งข้อสังเกตว่า แหลมโพธิ์ในอดีตสมัยศรีวิชัย อาจจะเป็นที่จอดเรือของชาติต่าง ๆ ในสมัยนั้น โดยอาจเป็นที่พำนักพักพิงชั่วคราวเพื่อทำการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้ากับเมืองไชยา ทั้งหาเสบียงและหาน้ำจืดเพื่อเดินเรือค้าขายกับชาติอื่น ๆ ที่ไกลออกไป ต่อมาในภายหลังยังมีหลักฐานปรากฏอีกว่า ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2310 – 2315 สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงเคยแวะประทับพักกองทัพเรือ เพื่อตรวจกองทัพในการยกทัพไปตีหัวเมืองต่าง ๆ ทางใต้และรวบรวมหัวเมืองตอนใต้ จากหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าแหลมโพธิ์เคยเป็นเมืองท่าที่สำคัญแห่งหนึ่งในทางประวัติศาสตร์ ในช่วงเวลา 80 – 150 ปีก่อนคาดว่าแหลมโพธิ์น่าจะเป็นสถานที่สำหรับรักษาคนไข้โรคระบาดในสมัยนั้นซึ่งเรียกว่าโรคไข้น้ำ (ฝีดาษ) ต่อมาเมื่อประมาณ 70 – 100 ได้มีนายเสือกกับนายสิทธิและนางเมืองภรรยาของนายเสือกได้มาปลูกบ้านอาศัยอยู่เป็นครอบครัวแรก และต่อมาก็มีครอบครัวของนายเดช นางเชือก และคนจีนชื่อเจ็ก สามชื่อ มาตั้งถิ่นฐานอยู่ด้วย โดยเจ็ก สามชื่อ ประกอบอาชีพเผาถ่านและส่งถ่านไปขายที่ตลาดบ้านดอน โดยใช้เรือใบขนส่งสินค้า สำหรับในช่วง 70 – 100 ปี การหาสัตว์น้ำจะหาในบริเวณริมหาดและในคลองโดยใช้ เรือแจว เรือพายเดินหาโดยใช้สวิง ราวไร่ โป๊ะ ลอบปลาและมือเปล่า เป็นเครื่องมือดักจับเพราะทรัพยากรมีชุกชุมและมีประชากรน้อย เมื่อได้มาก็ไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งของอย่างอื่น ช่วง 30 – 70 ปี ประชากรเริ่มเพิ่มขึ้นจากการแลกเปลี่ยนเป็นค้าขาย เริ่มติดต่อกับชุมชนนอกมากขึ้นและชุมชนอื่น ๆ ก็ได้ย้ายมาอยู่ในชุมชนแหลมโพธิ์มากขึ้นเพราะอยู่ติดกับทะเลและสะดวกต่อการหาทรัพยากร เรือก็เริ่มมีเครื่องทุ่นแรงเข้ามาช่วย เครื่องมือก็เริ่มพัฒนาเป็นอวนชนิดต่าง ๆ แต่มีจำนวนน้อยต่อลำและเป็นเครื่องมือที่ดักจับชนิดต่าง ๆ

เหตุการณ์สำคัญในอดีตสรุปได้คือ บริเวณแหลมโพธิ์ เคยเป็นเมืองท่าที่สำคัญในการค้าขายระหว่างเมืองโบราณไชยากับชาติต่าง ๆ เช่น จีน ชาว เปอร์เซีย อินเดีย โรมันและอาหรับ มีหลักฐานคือ ชากเรือโบราณ โบราณสถาน โบราณวัตถุ มีการต่อสู้กับพม่าและปลุกดันโพธิ์เรียงตลอดลำคลองพุมเรียง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงแวะกองทัพเรือบริเวณแหลมโพธิ์เพื่อตรวจกองทัพบก ในสมัยรัชการที่ 5 ได้มาประทับบริเวณปากคลองแหลมโพธิ์ ได้ทรงสร้างพลับพลาเอาไว้และได้รื้อถอนในสมัยรัชการที่ 7 โดยมีร้านอาหารตั้งขึ้นใหม่เรียกว่าพลับพลาชีฟูต

3. โบราณสถานและโบราณวัตถุ

โบราณสถานและโบราณวัตถุโบราณที่ยังเห็นได้อยู่ในปัจจุบัน ไม่สามารถบอกได้ว่ามีมาใน พ.ศ. หรือสมัยใด เพราะไม่มีหลักฐานที่แน่ชัด โบราณสถานและโบราณวัตถุพบเห็นได้จากบริเวณชายหาดแหลมโพธิ์รวมถึงบริเวณในชุมชน ซึ่งโบราณสถานที่ได้ทำการบูรณะใหม่แล้วนั้น ได้แก่

บ่อน้ำโบราณ มีรูปทรงสี่เหลี่ยมประดับด้วยอิฐเผา ฐานล่างในบ่อตั้งฐานด้วยไม้เหลี่ยม 4 ด้าน มีน้ำใสและจิตสนธิไม่เคยแห้ง ปัจจุบันชาวบ้านยังอาศัยใช้น้ำในบ่อนี้ใช้ประโยชน์อยู่จนถึงปัจจุบัน

ศาลาพ้อตาหรือหลาพ้อตา เป็นศาลาที่มีมาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันได้มีการซ่อมบูรณะใหม่ มีลักษณะก่อปูนทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ได้มีชื่อของศาลาพ้อตาหลายชื่อเรียกขานกัน ได้แก่ พ้อตาใหญ่ พ้อตาทวด พ้อตาดอกหยี เป็นต้น ซึ่งเป็นที่นับถือของคนทั้งตำบล ซึ่งเมื่อก่อนได้มีคนทรงเจ้า แต่ตอนนี้คนทรงเจ้าได้ตายไปกว่า 20 ปี แล้ว เหลือเพียงน้องสาวอยู่ 3 คน ซึ่งอายุมากแล้ว จากหลักฐานในอดีตเชื่อว่าบริเวณศาลานี้เป็นที่ตั้งของเสาไฟประภาคารใช้ในการบอกร่องน้ำในการเดินเรือในอดีต มีการสร้างศาลาไว้เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนออกทะเล และเป็นที่หลบลมมรสุมในการออกทะเล ปัจจุบันได้สร้างสะพานแหลมโพธิ์ขึ้นมาเพื่อเป็นการติดต่อระหว่างชุมชนกับตัวเมืองไชยา

เจ้าแม่ละอองแก้ว อยู่ใต้ต้นโพธิ์ใหญ่ซึ่งติดกับศาลาพ้อตาเป็นจอมปลวกเล็ก ๆ และมีก้อนหินฝังอยู่ที่โคนต้นโพธิ์ ชาวบ้านนับถือควบคู่ไปกับศาลาพ้อตา

แกนไม้เรือสำเภา มีความหนาราว 3 นิ้ว หน้าหนาราว 20 นิ้ว ความยาวประมาณ 10 เมตร ซึ่งอาจเป็นเรือสินค้าไม่ทราบว่าเป็นของใครอยู่ในยุคใดสมัยใด

ท่าเจดีย์ ลักษณะเป็นรูปเจดีย์พังลงมาอยู่ริมคลองห่างจากชุมชนประมาณ 2 กิโลเมตร ก่อสร้างด้วยอิฐเผาแท่งใหญ่

นอกจากโบราณสถานแล้ว บริเวณนี้ยังมีโบราณวัตถุ ได้แก่ โอง่ อ่าง ถ้วย จาน ชาม โถน้ำ และลูกปัดสีต่าง ๆ ปรากฏอยู่บนพื้นทราย โดยโบราณวัตถุนั้นมีทั้งอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และที่แตกหักหักพังและมีลวดลายชนิดต่าง ๆ บอกถึงสมัยความเป็นมาไม่รู้กี่ร้อยปี โบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ ลูกปัด ซึ่งลูกปัดนั้นทุกชิ้นจะมีรูทุกลูก มีการแบ่งประเภทและชื่อเรียกหลายอย่างตามรูปลักษณะที่มองเห็นจากภายนอกเช่น นกยูง ม้าลาย ตึกแตน ทราวดี ผีเสื้อ สลิม สีส้ม ขวา หยก น้ำค้าง เป็นต้น ซึ่งลูกปัดแต่ละแบบจะมีเนื้อและลวดลายแตกต่างกัน มีทั้งเนื้อหยก เนื้อทับทิม

และแก้วเนื้อใสเป็นต้น ซึ่งลูกปิดเหล่านี้นำมาเรียงร้อยเป็นสร้อยคอ สร้อยข้อมือ สลับลีกัน ดูแล้วมีความสวยงามมาก ปัจจุบันลูกปิดเหล่านี้มีราคาแพงมาก ซึ่งหาซื้อได้ไม่มากนัก

4. ทรัพยากรชายฝั่ง

ทรัพยากรชายฝั่งในชุมชนแหลมโพธิ์เป็นทรัพยากรประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรตามการเพาะเลี้ยง ซึ่งมีทั้ง ป่าชายเลนและป่าโกงกาง สัตว์น้ำต่าง ๆ โดยที่ทรัพยากรชายฝั่งที่มีอยู่ในชุมชนได้แก่

ป่าชายเลน และป่าโกงกาง ป่าพรุ ป่าเสม ป่าเสมเล็บมือนาง มืออยู่รอบ ๆ อ่าว เป็นที่อยู่ของสัตว์บกนา ๆ ชนิด เช่น ลิง ค่าง ตัวเงินตัวทอง นกเป็ดน้ำ มดสัง และหิ่งห้อย นอกจากนั้นป่าชายเลนยังเป็นแหล่งอนุรักษของตัวอ่อนสัตว์น้ำ โดยตัวอ่อนของสัตว์น้ำที่อาศัยป่าชายเลนอยู่ เช่น กุ้งฝอย กุ้งเคย ปูแสม ปูดำรุ ปูกำมขาว กุ้งแม่น้ำ ปูเปี้ยว ปลาตีน เป็นต้น

สัตว์น้ำตามธรรมชาติ ชุมชนแหลมโพธิ์มีสัตว์น้ำตามธรรมชาติที่ชาวประมงสามารถพบเห็นและจับได้มากมาย ได้แก่ ปลากะพง ปลากะบอก ปลากะเบน ปลาจาระเม็ด ปลาพะยูน ปลาโลมา ปลาฉลาม ปลาน้ำดอกไม้ (ปลาสะ) ปลาลิ้นหมา ปลาช่อนทะเล ปลาทราย แมงดาถ้วย กุ้งกิ้ง

สัตว์น้ำตามการเพาะเลี้ยง มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามชายฝั่งเพื่อการอนุรักษ์และเพิ่มพันธุ์สัตว์น้ำให้มีมากขึ้น ซึ่งสัตว์น้ำตามการเพาะเลี้ยง ได้แก่

ปลากะพง มีรูปร่างคล้ายปลากัด ตัวกลมรีแบน ๆ หน้าอกน ใบหางใหญ่ กินลูกปลา ลูกกุ้ง เป็นอาหาร ขยายพันธุ์ด้วยการออกไข่ มีการตั้งกลุ่มเลี้ยงปลากะพงในกระชัง

ปลาเก๋า รูปร่างกลมป้อม หัวท้ายเท่ากันมีลายดำคล้ำ ชอบกินลูกปลา ลูกกุ้ง เป็นอาหาร การเป็นอยู่เรียบง่ายชอบอยู่ในพื้นน้ำที่มีที่กำบัง ขยายพันธุ์ด้วยการออกไข่

ปลาทับทิม รูปร่างคล้ายปลานิล ตัวกลมสั้น สีเหลืองอมแดง ใบหางกว้าง กินอาหารแบบสำเร็จรูป

หอยแครง มีรูปร่างกลม เปลือกเป็นร่อง ๆ เป็นหอย 2 ฝา กินแพลงตันเป็นอาหาร เนื้อสีแดงสดนิยมนำมาลวกกินกับน้ำจิ้ม

หอยแมลงภู่ รูปร่างกลมรีคล้าย ๆ หัวมะม่วงหิมพานต์ เปลือกเกลี้ยงสีเขียว เนื้อสีแดงกับสีขาว รสชาติอร่อย

หอยนางรม รูปร่างกลม ๆ ลักษณะคล้ายก้อนหิน สีดำปนขาว เนื้อสีขาว รสชาติอร่อย กินกับใบกระถินสด ๆ หรือจะต้มกินก็ได้

5. การประกอบอาชีพ

อาชีพหลักของชาวชุมชนแหลมโพธิ์คือการทำประมง ซึ่งการทำประมงมีหลายประเภทมีทั้งการทำประมงโดยการจับสัตว์น้ำที่มีอยู่ในธรรมชาติและการจับสัตว์น้ำที่ชาวประมงมีการเพาะเลี้ยงขึ้นเอง การจับสัตว์น้ำตามธรรมชาตินั้นสัตว์น้ำที่หาได้ แบ่งเป็นประเภทปลา ปู กุ้ง และหอยเป็นหลัก สัตว์น้ำที่ชาวประมงสามารถใช้เครื่องมือในการประกอบอาชีพจับขึ้นมาได้ ได้แก่

ประเภทปลา เช่น ปลากระบอก ปลาทูราย ปลากระพงขาวและแดง ปลาเกะ ปลาตุ๊ก ปลาเก๋า ปลาหิว ปลากด ปลาสร้อยนกเขา ปลากระเบน ปลาช่อนทะเล ปลาเสียด ปลาจะละเม็ด ปลาทุ ปลาท่อนใต้ ปลาหมึก ปลาดังกา ปลาทุเหว ปลาอินทรี

ประเภทหอย เช่น หอยไฟไหม้ หอยขาว หอยย่ำ หอยราก หอยสับเค็ด หอยกระพุง หอยกระพัง หอยคราง หอยหลอด หอยเม็ดขนุน หอยแครง หอยกะพง หอยกระพัง

ประเภทปู เช่น ปูม้า ปูดำ ปูลม ปูเปี้ยว

ประเภทกุ้ง เช่น กุ้งขาว กุ้งลาย กุ้งกุลดา กุ้งหัวมัน กุ้งแชบ๊วย กุ้งเคย

ประเภทอื่น ๆ เช่น สหรัย แมงดาถ้วย

นอกจากนั้นจะเป็นทรัพยากรสัตว์น้ำตามการเพาะเลี้ยงเช่น ปลากระพง หอยแครง หอยแมลงภู่ ปูม้า ทั้งนี้และทั้งนั้นก็ขึ้นกับฤดูกาลด้วย อย่างเช่น ปูม้าจะมีมากในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน เพราะเป็นช่วงก่อนลมมรสุมจะเข้า ส่วนช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม จะเว้นเพราะเป็นช่วงมรสุมตะวันออก น้ำจืด เดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนมีนาคม จะมีทุกทุมอีกครั้ง ส่วนเดือนอื่น ๆ จะหาได้พอประปราย ส่วนปลาจะหาได้ทุกฤดู นอกจากปลา กุ้ง หอย และปูแล้วยังมีแมงดาถ้วยซึ่งติดมากับอวนปูด้วย

ส่วนอาชีพเสริมอื่น ๆ นอกจากการทำประมงคือ การรับจ้างทั่ว ๆ ไป เช่น ปอกปูม้าตามโรงงาน รับจ้างทำแมงดาถ้วยและจำหน่ายสินค้าสดและสินค้าแปรรูปทางการเกษตร เช่น ปลาจากห้องทะเลสด ๆ ซึ่งจะรับซื้อมาจากชาวประมงอีกทอด หอย ปูม้า ซึ่งขายกันเป็นกิโล ปลาเค็มตากแห้ง ปลาร้า กะปิที่ทำจากกุ้งเคย

วิถีชีวิตชาวชุมชนแหลมโพธิ์ เป็นชุมชนแบบหาเช้ากินค่ำ ทำงานทั้งกลางวันและกลางคืนการทำงานไม่เป็นเวลาไม่แน่นอนขึ้นกับฤดูกาล มรสุมและการขึ้นลงของน้ำ จึงต้องดูเดือนที่มีน้ำขึ้นน้ำลง ข้างขึ้น หรือข้างแรม โดยส่วนใหญ่จะออกวางอวนตอนกลางคืนแล้วเก็บอวนกลับในตอนเช้า สมาชิกในครอบครัวจะช่วยกันปลดสัตว์น้ำที่ได้มาจากอวนนั้นซึ่งแต่ละครอบครัวก็จะมีอวนกันคนละ 8 – 10 ผืน เมื่อปลดเสร็จก็จะเลือกสัตว์น้ำที่ได้ราคานำไปจำหน่าย เช่น ปูม้า แมงดาถ้วย ปลาตุ๊กทะเล กุ้งก้าม ส่วนที่เหลือจะนำมาแปรรูปและรับประทานกันในครัวเรือน

6. เครื่องมือในการประกอบอาชีพ

ในการจับสัตว์น้ำแต่ละชนิดใช้เครื่องมือประมงหลากหลายชนิดกัน ขึ้นอยู่กับรูปแบบของสันดอนแต่ละแห่ง ระบบน้ำขึ้นน้ำลง ระบบน้ำเชี่ยว ความลึกของระดับน้ำบริเวณน้ำลึกและน้ำตื้นไม่เหมือนกัน ระยะห่างไกลจากฝั่งไม่เหมือนกัน ระบบนิเวศน์ไม่เหมือนกันและความชำนาญในการใช้เครื่องมือในการประกอบอาชีพก็แตกต่างกันไปแต่ละครอบครัวและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันต่อมา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการทำการประมงที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

อวนเข็นปลาทรายและอวนเข็นปลากะบอก มักใช้กันในช่วงน้ำแห้ง วิธีการคือนำเอาอวนเข็นล้อมรอบสันดอน โดยใช้ไม้ผูกติดกับอวนทั้งสองข้างแล้วเดินเวียนเป็นวงกลม ปลาที่อยู่ในวงล้อมจะมาติดอวน

อวนกระทุ้งปลาทรายและอวนกระทุ้งปลากะบอก มักใช้กันในช่วงน้ำมาก วิธีการคือนำเอาอวนปล่อยไปตามสันดอนแล้วใช้ไม้กระทุ้งน้ำไล่ให้ปลาไปติดอวน

แร้วใช้ไม้ไผ่มาเหลาให้เป็นซี่เล็ก ๆ แล้วทำให้เป็นวงกลม ปักลงไปในเลนเมื่อออกไปในทะเลจะให้เหยื่อผูกติดกับกึ่งไม้แล้วปักลงในโคลนหรือสันดอนทราย แล้วดึงขึ้นเรือเพราะมีเหยื่อล่อสัตว์น้ำที่มาติดได้แก่ปูม้าและปูดำ

ตะขอใช้เหล็กงอข้างหนึ่งนิยมหาสัตว์ที่อยู่ริมน้ำ สัตว์น้ำที่ทำด้วยวิธีนี้คือปูดำ

เสียม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการหาหอยราก หอยไฟไหม้ และหอยขาว วิธีใช้จะให้เสียมปักไปในดินทรายที่มีหอยอยู่แล้วเอาขึ้นมาใส่กระป๋องสำหรับใส่หอย

เบ็ดอีสาน ทำโดยการหาเบ็ดมาผูกติดกับเชือก ใช้ตาเบ็ดห่างเพียง 2 – 3 นิ้ว แล้วมีลูกทูนผูกติดกับสายเชือกด้วย เมื่อจะใช้งานจะปล่อยตาเบ็ดลงไปในทะเล โดยไม่ใช้เหยื่อเมื่อปลามาปะทะกับเบ็ดตัวเบ็ดจะเกี่ยวปลาติดไว้

เรือหัวโทง ลักษณะหัวจะสูง รูปเพรียวคล้ายไม้ไผ่ผ่าซีก เล็กใหญ่แล้วแต่ความชอบ

แห เป็นเครื่องมือที่มีมาตั้งแต่อดีต ทำกันในช่วงน้ำแห้ง บริเวณลำคลองและปากอ่าว ใช้ร่วมกับเรือเล็กเพราะง่ายในการพาย

ลอบปลา มีทั้งสี่เหลี่ยมและทรงกลม มีหลายขนาดแล้วแต่ความเหมาะสม ใช้ไม้ไผ่มาทำเป็นวงกลม เรียกว่าขอบ และใช้ไม้ไผ่เหลาเป็นซี่เรียกว่าลูกแล้วเอามาผูกติดกันใช้เนื้ออวนหุ้มรอบแล้วตัดเนื้ออวนทำเป็นงาเพื่อให้ปลาเข้าไปจากนั้นนำไปติดกับคอกหอยหรือหว่านทิ้งไว้แล้วค่อยไปเก็บสัตว์น้ำที่เข้าไปในลอบปลานั้น

ลอบพันปูม้า มีรูปร่างสี่เหลี่ยมขนาด 10X20 นิ้ว โครงสร้างทำด้วยลวด 1 หุน ตัดตามขนาดแล้วใช้เนื้ออวนหุ้ม พับได้ไม่เกะกะ วิธีใช้คือใช้เหยื่อล่อ เมื่อปูม้าและปูดำเห็นเข้าก็จะไปกินเหยื่อและติดอยู่ในลอบพันปูม้า

อวนปู เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กันมาก เรียกกันเป็นพื้น ๆ วิธีใช้ปล่อยลงไปในทะเล ตามกระแสน้ำขึ้น น้ำลง โดยใช้สมอผูกติดกับอวนทั้งสองข้างไว้ ตั้งไว้ประมาณ 1 คืนก็ไปเก็บได้ โดยสัตว์น้ำมีหลากหลายชนิดที่ติดมากับอวนปู เช่น ปลาทราย ปลาตุกทะเล ปลาลิ้นหมา ปลากระเบน ปลากระบอก แมงดา กุ้ง หอยนางรม หอยแมลงภู่ ต้องใช้ความชำนาญในการแกะสัตว์ออกเพราะมิฉะนั้นอาจทำให้ตาอวนเสียหาย

7. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน

แหลมโพธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากบริเวณนี้มีลักษณะเป็นแหลมที่มีความสวยงามยื่นลงไปในทะเล บริเวณชายหาดมีทรายที่ขาวและละเอียด และด้วยอาชีพหลักของคนในชุมชนนี้เป็นชุมชนประมง ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนแหลมโพธิ์จึงมีแหล่งท่องเที่ยวด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากธรรมชาติและลักษณะที่สองเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชาวประมงสร้างขึ้นเพื่อทำประมงซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้ทั้งสองแหล่งตามความชอบ ซึ่งรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนแหลมโพธิ์มีดังนี้

คอกหอยหรือแปลงหอยของชาวประมง ส่วนมากจะมีขนาซึ่งเป็นบ้านกลางน้ำของชาวประมงสร้างด้วยไม้ปักอยู่กลางทะเลอยู่ทุกแปลง เพื่อชาวประมงจะได้เฝ้าดูแลหอยที่เลี้ยง เมื่อน้ำแห้งขุดจะมองเห็นแปลงหอยที่เป็นสันดอนและโคลนเลนชัดเจน ชาวประมงนิยมใช้ไม้ไผ่ หรือเสาปูน มาปักเป็นแนวคอก จะมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยม เพื่อจะบอกแนวเขตและชี้วัดว่าคอกหอยของตนเองอยู่บริเวณไหนและจะได้เป็นแนวกันอวนลาก อวนรุนที่รูก้าเข้ามา นอกจากนั้นยังเป็นที่อาศัยหลบภัยของของปลาเล็กปลาน้อย นอกจากนั้นแล้วในปัจจุบันชาวประมงยังนิยมใช้ยางล้อรถยนต์มาสร้างเป็นท่อนแวนลอยเพื่อให้หอยตามธรรมชาติและหอยเลี้ยงได้อยู่อาศัยด้วย ซึ่งหอยที่ชาวประมงนิยมเลี้ยงด้วยวิธีนี้คือหอยแมลงภู่ หอยแครงและหอยนางรม

คอกปูม้า เป็นแหล่งปูม้าตามธรรมชาติและปูม้าที่กลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์จัดทำขึ้นเพื่ออนุรักษ์ปูม้าไข่ตัวเล็กเพื่อการแพร่พันธุ์และอนุรักษ์พันธุ์ปูม้าไม่ให้สูญพันธุ์ต่อไป ที่คอกปูมานี้ชาวประมงได้สร้างขนาเพื่อเฝ้าดูปูที่เลี้ยงไว้ด้วย

เกาะเสรีด เป็นสันดอนที่ใหญ่และสูง เป็นสันดอนที่ขึ้นอยู่กลางทะเล มีมาตั้งแต่ ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่บนอกชายฝั่งทะเลแหลมโพธิ์ เป็นเกาะที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ อยู่ห่างจากชุมชนชายฝั่ง ประมาณ 3 กิโลเมตร มีป่าชายเลนขึ้นจำนวนมาก เป็นที่อาศัยของปลา กุ้ง หอย ชุกชุม เช่น ปลา จะละเม็ด ปลาสระ ปลากะเบน ปลาทวาย ปลากะบอก หอยไฟไหม้ หอยขาว สหรัย ปลาตาว ปูม้า ปูดำ กุ้ง และนกน้ำหลายชนิดอาศัยอยู่เพราะเป็นสันดอนและอยู่ใกล้ร่องน้ำใหญ่ ชาวประมง นิยมมาพักอาศัยในช่วงออกทำการประมงและช่วงมรสุม นอกจากนั้นยังมองเห็นทิวทัศน์ ของเกาะ ปราบ เกาะวัวหลับ เกาะลวญ ปลายแหลมชุย และถ้าอากาศดีจะเห็นทิวทัศน์ของเกาะสมุยได้อีก ด้วย

ชายทะเลแหลมโพธิ์ บริเวณชายฝั่งตลอดแนวยาวของแหลมโพธิ์มีหาดทรายขาวสะอาด ทิวทัศน์สวยงาม บรรยากาศ ร่มรื่น มองเห็นคอกหอย คอกปู ของชาวประมงอยู่ลิบ ๆ

ถ้าคลองดำในชมป่าชายเลนและป่าโกงกาง ซึ่งยังมีความอุดมสมบูรณ์ สามารถล่องเรือ ชมสัตว์บกและสัตว์น้ำชุกชุมในบริเวณนั้น นอกจากนั้นบริเวณป่าชายเลนและป่าโกงกางยังเป็น แหล่งเลี้ยงหอยของนายทุนอีกด้วย

อ่าวพุมเรียง สามารถล่องเรือลงพื้นที่ชมทิวทัศน์ มีกิจกรรม ตกเบ็ด ชมนกทะเล ชูดหอย

8. กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร

เนื่องจากชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนที่อยู่ติดชายทะเลและมีอาชีพเกี่ยวกับประมงชายฝั่ง ดังนั้นกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นการท่องเที่ยวพร้อม ๆ กับการดูวิถีชีวิตการทำ ประมงไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีในชุมชนได้แก่ การล่องเรือลงพื้นที่ชมทิวทัศน์อ่าว พุมเรียง กิจกรรมในการล่องเรือจะทำกิจกรรมย่อย เช่น ตกเบ็ด ชมนกน้ำนกทะเลนา ๆ ชนิด ชูด หอยและจับหอย จับปูเปี้ยว เที่ยวชมป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชมหิ่งห้อย ปลาตีน ตัวเงิน ตัวทอง ลิงกัง เที่ยวเกาะเสรีด ตากอากาศ ชมโครงการเลี้ยงปูม้าในคอกและร่วมกันจัดการ ทรัพยากรชายฝั่งในการสร้างที่อยู่อาศัยให้สัตว์น้ำและห่วงโซ่อาหารอย่างยั่งยืน เช่น การสร้าง ปะการังเทียม การจัดเรือไปดูป่าเชิงอนุรักษ์ ดูหอยขาว หอยไฟไหม้ หอยตลับ จับหอยรอกและหอย อื่น ๆ รวมทั้งศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในอาชีพประมง

นอกจากการชมอาชีพประมงและร่วมกันจับสัตว์น้ำแล้ว ผลผลิตที่จับได้สามารถที่จะ ร่วมกันนำมาประกอบอาหารได้หลากหลายชนิด ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสในการประกอบ อาหารด้วยตนเองร่วมกับชาวประมงซึ่งยินดีจะให้คำแนะนำในการประกอบอาหาร ซึ่งอาหารที่ นักท่องเที่ยวสามารถประกอบอาหารและทำกินกัน เช่น ปูม้าหนึ่ง ปูดำหนึ่ง หอยต้ม กินพร้อมน้ำจิ้มที่

ทำเอง ปลาตุกทะเลผัดเผ็ด ปลาทรายและปลาลิ้นหมาคลุกเกลือแล้วทอด แกงส้มปลากระบอกกับผักพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถทำกินได้ภายในครอบครัวของชาวประมง

9. ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชนแหลมโพธิ์ได้มีการจัดกิจกรรมเหมือนกับชุมชนอื่น ๆ ทั่วไป ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมากับชุมชน เป็นการหลอมรวมความรักและความสามัคคีของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ทำสืบทอดกันมาหลายอย่าง ได้แก่

ประเพณีลอยกระทงในเดือนสิบสอง เป็นประเพณีที่ชาวบ้านร่วมกันทำกระทงจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง ดอกไม้สด แล้วนำไปลอยบริเวณเชิงสะพานแหลมโพธิ์

ประเพณีสงกรานต์ มีการรดน้ำดำหัวขอพรผู้ใหญ่ ตอนเช้าทำบุญตักบาตร ปล่อยนก ปล่อยปลา

ประเพณีชักพระน้ำและชักพระบก โดยการชักพระน้ำเป็นการชักเรือพระไปตามลำน้ำ ส่วนชักพระบกเป็นการชักเรือพระไปตามถนน แต่ทั้งสองแบบก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือเป็นประเพณีของการถวายผ้ากฐินในวันก่อนเข้าพรรษาแด่พระภิกษุสงฆ์เพื่อนำไปจำวัดตลอด 3 เดือน นอกจากผ้ากฐินแล้วยังมีการถวายเทียนพรรษาอีกด้วย

ประเพณีออกพรรษา เป็นประเพณีที่พระภิกษุออกรับบิณฑบาตจากชาวพุทธหลังจากจำพรรษามานานถึงสามเดือน ตอนเช้ามีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเครื่องมือประมงและใช้เครื่องมือประมงเหล่านั้นให้เหมาะสมกับสัตว์น้ำแต่ละชนิดต้องอาศัยความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ที่มีสืบทอดกันมาในการทำประมง ในการนี้ชาวประมงในชุมชนแหลมโพธิ์จะทำเครื่องมือประมงขึ้นเอง ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้นับวันจะสูญหายไปจากชุมชนเนื่องจากมีเครื่องมือจับปลาที่ทันสมัยกว่าเข้ามาทดแทนภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมที่มีสืบทอดกันมา สำหรับเครื่องมือประมงที่ชาวประมงแหลมโพธิ์ทำขึ้นจะสัมพันธ์กับสัตว์น้ำที่จับดังนี้

อวนล้อม อวนลอย อวนเข็น อวนหว่านและเบ็ด ใช้จับสัตว์น้ำประเภทปลา เช่น ปลาจะละเม็ด ปลาเก๋า ปลาอินทรี ปลาสระ ปลากระเบน ปลาทราย ปลากระบอก ปลาชีเกะ

อวนรุนนอก ใช้จับสัตว์น้ำประเภทกุ้ง เช่น กุ้งขาว กุ้งลาย กุ้งกุลดา กุ้งหัวมันและกุ้งแชบ๊วย

เสียมและตะแกรงคราดใช้จับสัตว์น้ำประเภทหอย เช่น หอยรอก หอยสับเค็ด หอยไฟไหม้ หอยขาว หอยย่ำ

อวนลอยลอบปูม้าใช้จับปู เช่น ปูดำ ปูม้า

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำประมงเทียม ทำได้โดยการใช้กิ่งไม้มาผูกให้มีขนาดใหญ่พอประมาณแล้วปักลงไปในทะเลเพื่อให้สัตว์น้ำได้เข้ามาอยู่อาศัยหลบภัยในพื้นที่ ๆ เหมาะสม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปสินค้าเกษตรกรรม ได้แก่ การทำปลาร้าซึ่งแตกต่างจากปลาร้าทางภาคอีสานก็คือ การทำปลาร้าที่ชุมชนนี้เป็นการนำปลาที่ได้จากอวนปู ซึ่งได้แก่ปลาลิ้นหมา ปลากระบอก มาล้างให้สะอาดคลุกเกลือแล้วนำไปตากแดดเพียงแดดเดียว ก็สามารถนำมาทอดบริโภคได้ เป็นการถนอมอาหารไว้ได้นานอีกวิธีหนึ่ง นอกจากนั้นก็ยังมีการทำกะปิด้วย กุ้งเคย ซึ่งเป็นกุ้งตัวเล็ก ๆ ที่ซื้อมาจากแม่น้ำมาทำการตากแห้งแล้วตำให้ละเอียดกลายเป็นกะปิที่รสชาติดี ไม่มีการเจือปนสารกันบูดใด ๆ เลย

10. อาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตร

เนื่องจากเป็นชุมชนที่ทำอาชีพประมงดังนั้นสินค้าจึงเป็นสัตว์น้ำและอาหารที่แปรรูปจากสัตว์น้ำ โดยสินค้าทางการเกษตรที่จัดจำหน่ายและสร้างรายได้ ให้แก่ชาวชุมชนได้แก่

กุ้งกั้ง การส่งออกจะต้องใช้วิธีทำ คือ เมื่อซื้อจากชาวประมงแล้วก็จะเอามาเลี้ยงในบ่อปูน เมื่อได้จำนวนมากพอก็ใช้น้ำแข็งผงโรยในบ่อ เพื่อหยุดการขยายตัวหรือเรียกว่าการน็อค จากนั้นก็เอามาใส่ในหลอดพลาสติก ตั้งเรียงในลังโฟมแล้วให้ออกซิเจน ปิดฝาปิดด้วยผ้าเทป พร้อมนำออกจำหน่าย

เนื้อปูม้า ขั้นตอนในการส่งออกใช้ปูสดมานึ่ง เมื่อสุกแล้วก็นำมาฉีกกระดองแล้วล้างน้ำให้สะอาดแล้วนำไปแกะในโรงแพ แยกประเภทของเนื้อปู เช่น เนื้ออก เนื้อกรรเชียง เนื้อก้าม เพราะราคาของเนื้อแต่ละประเภทไม่เท่ากัน จากนั้นบรรจุในลังโฟมให้มีฉนวนกันน้ำแข็ง พร้อมนำออกจำหน่าย

ปลาเก๋า จะมีพ่อค้ามารับซื้อต่อจากชาวประมง จากนั้นทำการแช่แข็งแล้วนำไปยังฟาร์มใหญ่เพื่อส่งขายอีกครั้ง เป็นปลาที่ส่งออกไปยังภายนอกชุมชน

หอยแครง เมื่อชาวประมงเลี้ยงจนโตได้ขนาดก็จะมีเรือตลาด ทำการเก็บหอย นำไปจำหน่ายทั้งในและนอกชุมชน

กุ้งเคย เป็นการซื้อมันกุ้งตัวเล็ก ๆ ที่เดินทางมาตามร่องน้ำ โดยกุ้งเคยเมื่อซื้อมาก็จะนำไปแปรรูปเป็นกะปิ สำหรับทำน้ำพริกและทำเครื่องแกงซึ่งเป็นสินค้าแปรรูปขึ้นชื่อของชุมชนนี้

สรุปผลคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่ได้ทั้งหมด 10 ด้าน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของอำเภอไชยา เทศบาลตำบลพุมเรียงและชุมชนแหลมโพธิ์ แหลมโพธิ์ในอดีต โบราณสถานและโบราณวัตถุ ทรัพยากรชายฝั่ง การประกอบอาชีพ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร ประเพณี

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตร โดยลักษณะของ ข้อมูลองค์ความรู้ในแต่ละด้านจะเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงและสอดคล้องกัน

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 วิธีการแปลงข้อมูลองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าทำได้อย่างไร

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ประกอบด้วยกระบวนการหลักๆ ได้แก่ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ และเพื่อให้มีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงมีการใช้เครื่องมือหลากหลายประเภทในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งการช่วยให้ผู้ต้องการใช้ความรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยสะดวก เพื่อที่จะส่งเสริมการจัดการความรู้ในองค์กรมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ในงานวิจัยชิ้นนี้ใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) จากการถอดความจากความรู้ดั้งเดิมที่คัดเลือกมาเพียงบางส่วนที่น่าสนใจ ผูกโยงเป็นเรื่องราวเชิงนิทานเรื่องหนึ่ง โดยใช้ตัวละครตัวเด่น 1 ตัว พุดถึงเนื้อหาและความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์นับแต่อดีตถึงปัจจุบันของผู้คนในดินแดนพุมเรียงและแหลมโพธิ์เพื่อให้ผู้อ่านได้ค้นหาคำตอบว่าชุมชนแหลมโพธิ์มีความเป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบันและมีความสำคัญอย่างไร เทคนิคการเล่าเรื่องนี้เป็นวิธีการเผยแพร่สิ่งที่เราได้เรียนรู้มาเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจจากประสบการณ์ของผู้อื่นและกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ที่มีระหว่างกันได้

ในเชิงของการท่องเที่ยวการเล่าเรื่องราวแบบเล่าเรื่องราว มีจุดเด่นที่น่าสนใจคือ เรื่องเล่ามีการสร้างความต่อเนื่องทางอารมณ์ความรู้สึก เน้นการพานักท่องเที่ยวย้อนรอยอดีตไปดูเพื่อสร้างแนวคิดให้ตามติดคิดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อหลายสิบหรือร้อยปีก่อน การเล่าเรื่องใช้การเล่าโดยการใช้แนวคิดของตัวเองอ้างอิงเนื้อเรื่องจากความรู้ในแต่ละหมวดความรู้หรือเรื่องเดิม โดยยกตัวอย่างตัวละครขึ้นมาในรูปของการดูที่เกี่ยวกับที่เป็นตัวเด่นขึ้นมา 1 ตัวและแวดล้อมไปด้วยตัวการ์ตูนตัวรองอีก 2-3 ตัว การเล่าเรื่องเน้นให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยชัดเจน ซึ่งผู้อ่านสามารถติดตามเรื่องราวของเรื่องเล่านั้นได้เหมือนเข้าไปอยู่ในเรื่องเล่าบทนั้นจริง ๆ

ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้แบ่งเรื่องราวแบบเรื่องเล่าออกได้เป็นจำนวน 25 ฉาก ซึ่งเรื่องราวแบบเรื่องเล่าของงานวิจัยในรูปแบบของนิทานชิ้นนี้มีชื่อว่า “เรื่องเล่าจากแหลมโพธิ์” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ฉากที่ 1 ณ บริเวณชายทะเลแห่งหนึ่ง ท้องฟ้าแลดูสีคราม คลื่นทะเลสงบเงียบ มีหาดทรายสีขาว เม็ดทรายละเอียดราวปุยฝุ่น ชายหาดทอดยาวเรียงตัวขนานไปกับขอบฟ้าสีครามนั้น ในดินแดนนี้เป็นที่อาศัยของสัตว์ทะเลน้อยใหญ่จำนวนมาก ทุกตัวอาศัยอยู่อย่างมีความสุข เป็นเสมือนดังครอบครัวเดียวกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันมาอย่างช้านานในดินแดนแห่งนี้

ฉากที่ 2 ในบรรดาสัตว์ทะเลน้อยใหญ่เหล่านั้น มีสัตว์ทะเลตัวหนึ่งเป็นปลาน้อยลวดลายน่ารัก แสนซุกซน ชอบผจญภัยและชอบเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้เพื่อน ๆ ฟังอยู่เสมอ ๆ มันมีชื่อว่า “การ์ตูน” ดังนั้นเจ้าการ์ตูนจึงมีเพื่อนมากมาย โดยที่เพื่อน ๆ เหล่านั้นต่างต้องการมาฟังเจ้าการ์ตูนเล่าเรื่องที่มันไปผจญภัยมาอยู่เป็นเนือง ๆ

ฉากที่ 3 เช้าวันหนึ่งอากาศแจ่มใส เหล่าสัตว์น้ำน้อยใหญ่ทั้งหลายก็มาชุมนุมกันเพื่อขอให้เจ้าการ์ตูนเล่าเรื่องถึงดินแดนที่พวกมันอาศัยกันอยู่ว่ามีความเป็นมาอย่างไร ซึ่งเจ้าการ์ตูนก็กระโดดขึ้นไปนั่งบนก้อนหินก้อนหนึ่ง โดยมีสัตว์น้ำต่าง ๆ นั่งล้อมรอบตัวมัน จากนั้นมันก็เริ่มเล่าเรื่องของดินแดนมหัศจรรย์แห่งนี้ทันที

ฉากที่ 4 เจ้าการ์ตูนเล่าว่า ดินแดนแห่งนี้ตั้งอยู่ในอาณาจักรศรีวิชัย ปัจจุบันมีชื่อเรียกว่า อำเภอไชยาซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 614 กิโลเมตร อำเภอไชยาแห่งนี้มีตำบลพุมเรียงที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าที่เรียกกันว่า “ผ้าไหมพุมเรียง” ซึ่งมีลวดลายสวยงามแปลกตา

ฉากที่ 5 เจ้าการ์ตูนทำเสียงกระแอม 1 ครั้ง เพื่อยั้งความสนใจของเพื่อน ๆ แล้วเล่าให้ฟังต่อไปว่า ในตำบลพุมเรียงนี้มีหมู่บ้านที่เรียกว่า “หมู่บ้านแหลมโพธิ์” ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่พวกเราน้อยใหญ่อาศัยกันอยู่ซึ่งหมู่บ้านนี้ ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 5 เทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นชุมชนชายฝั่งทะเลที่มีการทำอาชีพประมงเป็นหลัก

ฉากที่ 6 ชุมชนแหลมโพธิ์นี้มี สภาพภูมิประเทศเป็นดินทรายร่วน ป่าเป็นป่าโปร่ง ป่าโกงกาง ป่าชายเลน เป็นส่วนใหญ่ การตั้งถิ่นฐานในปัจจุบันตั้งอยู่ใกล้ลำคลองเพื่อความสะดวกในการทำประมง แหลมโพธิ์เป็นชุมชน เล็ก ๆ ที่มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวคือชายหาดแหลมโพธิ์ซึ่งมีความสวยงาม

ฉากที่ 7 เจ้าการ์ตูนเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างน่าสนใจ เริ่มมีเพื่อนสัตว์ทะเลน้อยใหญ่ทยอยกันมาฟังมากขึ้น ในบรรดาสัตว์เหล่านั้น มีกิ้งก่ามกรามตัวหนึ่งซึ่งช่างซุกซนถาม มันได้ขอให้เจ้าการ์ตูนเล่าเรื่องราวในอดีตของดินแดนศรีวิชัยแห่งนี้ให้ฟังอีกครั้ง โดยเจ้าการ์ตูนใจดีก็เล่าต่อไปว่า ดินแดนที่พวกเราอาศัยกันอยู่นี้มีชื่อว่า “แหลมโพธิ์” ในอดีตเป็นที่ตั้งของอำเภอไชยา

รุ่งเรืองมาจากอาณาจักรศรีวิชัยโดยมีหลักฐานจากโบราณสถานและโบราณวัตถุที่หลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก

ฉากที่ 8 แหลมโพธิ์เคยเป็นเมืองท่าที่สำคัญในการค้าขายระหว่างเมืองไชยากับชาติต่าง ๆ ในตะวันตก เป็นสถานที่ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงแวะกองทัพเรือบริเวณนี้เพื่อตรวจกองทัพบก ในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ได้เสด็จมาทรงแวะเยี่ยมราษฎรที่นี่ด้วย โดยสร้างพลับพลาไว้เป็นที่ประทับ ซึ่งในสมัยปัจจุบันได้ใช้สถานที่นั้นมาทำเป็นร้านอาหารที่เรียกว่า “พลับพลาชีพุด” ซึ่งเป็นร้านอาหารที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งในบริเวณนี้

ฉากที่ 9 เจ้าปุดาซึ่งนั่งฟังอยู่อย่างตั้งอกตั้งใจ ถามเจ้าการ์ตูนขึ้นมาว่าแล้วโบราณสถานและโบราณวัตถุนั้นมีอะไรบ้างล่ะที่พอเป็นหลักฐานเชื่อได้ว่าสิ่งที่การ์ตูนเล่ามานั้นมีหลักฐานอ้างอิงได้ เจ้าการ์ตูนจึงเล่าต่อไปว่า หลักฐานทางด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบอยู่ในชุมชนแหลมโพธิ์เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ถึงความจริงรุ่งเรืองในอดีตได้เป็นอย่างดี ได้แก่ บ่อน้ำโบราณ ซึ่งเป็นบ่อน้ำจืดที่สร้างขึ้นมาให้คนที่แวะผ่านมาได้ดื่มกิน ส่วนศาลาพ้อตาและเจ้าแม่ละของแก้ว เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่สักการะของคนเดินทางไกล ชาวเรือ ชาวประมง นอกจากนั้น ก็มีแกนไม้เรือสำเภา ท่าเจดีย์ ถ้วยขามที่แตกปรักหักพัง ลูกปัดสี ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นของที่นำมาทำการค้าขายกันบริเวณชายทะเลแหลมโพธิ์และยังหลงเหลือพบได้ในชุมชนนี้

ฉากที่ 10 เจ้าการ์ตูนเล่าเรื่องแหลมโพธิ์ให้เพื่อน ๆ ฟังมาตั้งนานก็รู้สึกเมื่อย จึงบอกให้เพื่อน ๆ พากันพักผ่อนอิริยาบถโดยการดำน้ำลงไปสำรวจใต้ท้องทะเลกันว่ามีเพื่อน ๆ ของเราชนิดใดบ้าง และมีทรัพยากรอื่น ๆ อะไรบ้างที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้ ทั้งหมดจึงเริ่มออกเดินทางเพื่อสำรวจสิ่งเหล่านั้น

ฉากที่ 11 จากการสำรวจ พวกสัตว์ต่าง ๆ พบว่าในดินแดนแหลมโพธิ์ที่พวกเขาอาศัยกันอยู่นั้นเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะทรัพยากรสัตว์น้ำที่พบเห็นได้ชุกชุมในชุมชนนี้ ได้แก่ ปลากระพง ปลากระบอก ปลากระเบน ปลาพะยูน ปลาโลมา ปลาลิ้นหมา ปลาทูน่า ปลาช่อน ปลาดุกทะเล กุ้ง กุ้ง ปู หอย สาหร่าย โดยมีสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สร้างชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในชุมชนนี้ ได้แก่ หอยขาว ปูม้าและหอยแครง

ฉากที่ 12 เจ้าการ์ตูนได้เล่าเสริมให้เพื่อน ๆ ฟังต่อไปอีกว่า นอกจากทรัพยากรสัตว์น้ำแล้วยังมีทรัพยากร อื่น ๆ อีก เช่น ป่าชายเลน ป่าโกงกาง ป่าพรุ ป่าเสม ป่าเสมเลียบมีอนาง มีอยู่รอบ ๆ อ่าว เป็นที่อยู่ของสัตว์บก นานา ชนิด เช่น ลิง ค่าง ตัวเงินตัวทอง นกเป็ดน้ำ มดสัง และหิ่งห้อย

ฉากที่ 13 นอกเหนืออื่นใด ความสำคัญของป่าชายเลนนั้น ยังเป็นแหล่งอนุรักษของตัวอ่อนสัตว์น้ำ โดยตัวอ่อนของสัตว์น้ำที่อาศัยป่าชายเลนอยู่ เช่น กุ้งฝอย กุ้งเคย ปูแสม ปูดำ ปูขาว ปูม้า

ขาว กุ้งแม่น้ำ ปูเปี้ยว ปลาตีน อีกด้วย เพราะฉะนั้นพวกเราจึงมีแหล่งอนุบาลและหลบภัยทำให้พวกเราเจริญเติบโตมาจนถึงทุกวันนี้อย่างไงละ ด้วยคุณอนันต์ของป้าชายเลนอย่างแท้จริง เจ้าการ์ตูนกล่าวทิ้งท้าย เป็นข้อคิด

ฉากที่ 14 หลังจากที่สัตว์ทั้งหมดได้ออกสำรวจใต้ท้องทะเลและฟังเรื่องเล่าเสริมจากเจ้าการ์ตูนกันแล้วเจ้าหอยลายตัวจิ๋ว ช่างสงสัย ก็ได้ถามเจ้าการ์ตูนขึ้นมาว่า “แล้วมนุษย์ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันกับเราละ เขาทำอาชีพอะไรกัน เพราะเมื่อตะกี้ หอยลายได้ไปสะดุดกับอุปกรณ์ชิ้นหนึ่งเข้า น่าจะเป็นเครื่องมือประมงแน่เลย” เจ้าการ์ตูนก็ทำท่าครุ่นคิดนิดหนึ่งแล้วก็เล่าต่อไปว่าชาวชุมชนแหลมโพธิ์ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกี่ยวกับการประมงชายฝั่งเป็นหลัก โดยสัตว์น้ำที่นิยมทำการประมงได้แก่ ปลา หอย และปู

ฉากที่ 15 กุ้งก้ามกรามกล่าวเสริมขึ้นมาว่า นอกจากอาชีพประมงที่เป็นอาชีพหลักแล้วชาวชุมชนแหลมโพธิ์ยังมีการทำอาชีพเสริมอื่น ๆ เช่น การรับจ้างทั่ว ๆ ไป รับจ้างแกะปูม้าตามโรงงาน อาชีพค้าขาย อีกด้วย พร้อมกันนั้นมันก็กระโดดไป กระโดดมา อย่างผู้รู้

ฉากที่ 16 “น่าเศร้าจัง” ปูดำเอ่ยขึ้น ไม่วันใดวันหนึ่งเราก็ต้องถูกจับไปขายกันแล้วละซี และวันนั้นก็ต้องมาถึงเข้าสักวัน เจ้าการ์ตูนได้ยินเช่นนั้น ก็ได้แต่ปลอบใจว่าไม่เป็นไรหรอกถือเสียว่าเราทำประโยชน์ให้กับคนอื่น ๆ ก็แล้วกัน ไม่ใช่ว่าเขาจะจับเราไปขายหรือทำประโยชน์อย่างเดียวนะเขายังเพาะพันธุ์พวกเรา ทำเป็นธนาคารสัตว์น้ำขึ้นมาด้วยนะ พวกเราจึงไม่สูญพันธุ์ไปจากทะเลแห่งนี้ไง เจ้าการ์ตูนกล่าว

ฉากที่ 17 เจ้าหมึกยักษ์ตัวเหลืองผู้ช่างสงสัย ซึ่งนั่งฟังอยู่นานแล้ว เอ่ยถามขึ้นมาว่า “แล้วอุปกรณ์ที่เจ้าหอยลายไปสะดุดเข้านั้นเป็นเครื่องมือประมงชนิดใดและใช้ในการจับสัตว์น้ำอะไรบ้างละ” มันขอให้เจ้าการ์ตูนเล่าให้ฟัง เพื่อสัตว์น้ำทุกตัวจะได้ระมัดระวังตัวกันมากขึ้น

ฉากที่ 18 เจ้าการ์ตูนจึงพาเพื่อน ๆ ดำน้ำลงไปสำรวจเครื่องมือประมงเหล่านั้นอีกครั้งและได้อธิบายถึงวิธีการใช้งานเครื่องมือที่ว่า สัตว์น้ำแต่ละประเภทใช้เครื่องมือในการจับไม่เหมือนกัน เช่น อวนเข็นปลาทรายใช้กับปลาทราย และปลากระบอก ตะขอใช้หาปูดำ เสียมิใช้หาหอย เบ็ดใช้ตกปลา เรือหัวโทงเป็นพาหนะในการนำชาวประมงไปวางลอบในทะเล ลอบปลาและลอบพันปูม้า ใช้จับปลาและปูม้า อวนปูใช้จับสัตว์น้ำได้เกือบทุกประเภท

ฉากที่ 19 พอเล่าจบ เจ้าการ์ตูนสังเกตเห็นเพื่อน ๆ เศร้าไปถนัดตา เพราะเล่าเรื่องเกี่ยวกับอุปกรณ์ทำประมงซึ่งเป็นภัยต่อสัตว์น้ำทั้งปวง แต่มันก็บอกให้เพื่อน ๆ คลายความกังวลลงไป เพราะมันเล่าว่าชุมชนแห่งนี้ เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวซึ่งจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อชื่นชมความงามตามธรรมชาติและชมวิถีชีวิตของชาวประมง ร่วมกัน

เรียนรู้ พร้อมกับการอนุรักษ์และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ชุมบรยากาศและทิวทัศน์ ไม่ใช่ว่าจะมาจับสัตว์น้ำเลยอย่างเดียว ถ้าตัวโตไม่ได้ขนาดเขาก็ไม่จับกัน เพราะที่นี้มีกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งทะเลอยู่เขาจะช่วยดูแลเราให้เติบโตใหญ่ก่อนจึงจับไปบริโภคหรือจับไปจำหน่ายได้ “อืมค่อยโล่งใจหน่อย” กุ้งก้ามกรามบอก เพื่อน ๆ ต่างก็พยักหน้าเห็นด้วย

ฉากที่ 20 กุ้งก้ามกรามถามต่อไปว่า “แล้วคนที่มาเที่ยวในดินแดนของเรานั้นเขาทำอะไรกันบ้างล่ะ” เพราะวันนี้สังเกตเห็นว่าผู้คนดูคึกคัก บริเวณชุมชนน่าจะมีนักท่องเที่ยวมาากันนะ เจ้าการตูนโผล่หน้าขึ้นดูเห็นอน้านิดหนึ่งแล้วกลับไปเล่าเรื่องให้เพื่อน ๆ ฟังต่อไปว่ากิจกรรมท่องเที่ยวจะเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งเกษตรกรรมอันเกี่ยวกับอาชีพประมงเป็นหลัก เช่น คุณก จั๊บ หอย จั๊บปลา ล่องเรือ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถร่วมกับชาวชุมชนแหลมโพธิ์ ทำกิจกรรมร่วมกันได้ทุกกิจกรรม

ฉากที่ 21 หอยลายตัวน้อยพูดเสริมขึ้นมาว่า “ชุมชนนี้ยังมีประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้สืบทอดกันมาและเป็นประเพณีอันดีงามของชาวชุมชนแหลมโพธิ์โดยแท้ตั้งหลายประเพณีนะ เช่น ลอยกระทง ชักพระและ สงกรานต์” แต่ยังมีคนเดินทางมาในชุมชนเยอะ ทรัพยากรธรรมชาติอาจถูกทำลายลงก็ได้นะ นักท่องเที่ยวต้องตระหนักถึงการอนุรักษ์พวกเราด้วยนะ พวกเราจึงจะมีชีวิตให้พวกเขาได้ชื่นชมกันนาน ๆ” เจ้าหอยลายพึมพำกับตัวเอง

ฉากที่ 22 เจ้าการตูนเล่าเรื่องมาเสียตั้งนาน จนตะวันจะลาลับขอบฟ้า ดวงอาทิตย์ก็ใกล้จมน้ำอีกครั้ง นั่นหมายถึงการสิ้นวันในวันนี้ แต่หัวข้อสนทนายังไม่สิ้นสุด สัตว์น้ำน้อยใหญ่บางตัวก็ได้ผละออกไปจากวงสนทนานั้นบ้างแล้วเพราะถึงเวลาต้องกลับที่พักแล้ว แต่ก็ยังเหลืออีกไม่น้อยที่ยังคงนั่งฟังอย่างตั้งอกตั้งใจ

ฉากที่ 23 เจ้าการตูนได้เล่าบทส่งท้ายว่า นอกจากชาวชุมชนแหลมโพธิ์จะมีอาชีพจับสัตว์น้ำไว้บริโภคและจำหน่ายเป็นสินค้าสด ๆ แล้ว บางส่วนที่เหลือยังนำมาแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อเป็นการถนอมอาหาร อันเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเหล่านั้นด้วย ซึ่งสัตว์น้ำที่นิยมนำมาแปรรูปได้แก่ กุ้ง กั้ง เนื้อปูม้า ปลาเก๋า หอยแครงและกุ้งเคย ซึ่งสินค้าเหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

ฉากที่ 24 เพื่อนสัตว์น้ำน้อยใหญ่ต่างพยักหน้าฟัง ด้วยอาการอ่อนเพลียและง่วงนอนแล้ว เจ้าการตูนจึงรีบสรุปส่งท้ายให้เพื่อน ๆ ได้ฟังว่า ชุมชนแหลมโพธิ์ในวันนี้เป็นชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์น้ำ ป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญ นักท่องเที่ยวทุกคนต้องช่วยกันอนุรักษ์ สิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่ในชุมชนตลอดไป

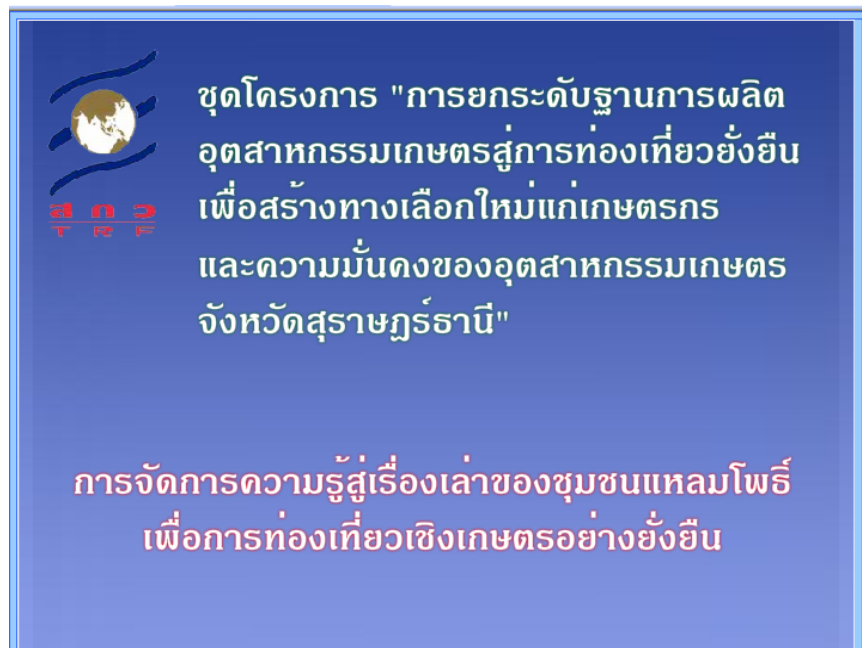
ฉากที่ 25 ก่อนจะแยกย้ายจากกันเจ้าการ์ตูนได้ย้าให้สัตว์น้ำเหล่านี้ได้บอกเล่าเรื่องราวแห่งความประทับใจเหล่านี้สู่รุ่นหลังต่อไป วันหน้าคงมีเรื่องราวใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนแหลมโพธิ์มาเล่าให้พวกเราได้ฟังกันอีก สัตว์น้ำน้อยใหญ่ทั้งหลายพากันกล่าวคำขอบอกขอบใจ เจ้าการ์ตูนที่เล่าเรื่องเกี่ยวกับดินแดนนี้ให้ฟังตลอดวัน เสร้ามั่ง สนุกมั่ง แต่ทุกคนก็มีความสุขที่ได้อยู่ร่วมกันในดินแดนมหัศจรรย์แห่งนี้ เพื่อร่วมสร้างโลกสวยให้กับคนอื่นหลายคนที่จะเวียนมาเยือน ณ ที่แห่งนี้

สรุปผลคำถามการวิจัยข้อที่ 3 วิธีการแปลงข้อมูลองค์ความรู้สู่เรื่องเล่า ทำได้คือ นำส่วนหนึ่งของกระบวนการของการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในส่วนของการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้มาใช้ เพื่อให้มีการนำความรู้นั้นไปใช้ได้สะดวก ในงานวิจัยชิ้นนี้ใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) โดยการถอดความจากความรู้ดั้งเดิมทั้ง 10 หมวด โดยแต่ละหมวดคัดเลือกมาเพียงบางส่วนของที่น่าสนใจผูกโยงเป็นเรื่องราวเชิงนิทานเรื่องหนึ่ง โดยใช้ปลาการ์ตูนซึ่งเป็นตัวเด่นของเรื่องเป็นตัวเล่านำเรื่องร่วมกันสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ซึ่งกล่าวเสริมเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้เรื่องนั้นดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งเนื้อหาในนิทานเรื่องนี้ได้กล่าวถึงชุมชนแหลมโพธิ์นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ผู้ชมได้ติดตามเรื่องราวของเรื่องเล่านั้นได้อย่างสนุกสนานและมีเนื้อหาชวนติดตาม โดยนิทานเรื่องนี้ชื่อมีว่า “เรื่องเล่าจากแหลมโพธิ์” แบ่งฉากแต่ละฉากตามความรู้ในแต่ละหมวดหมู่ได้ 25 ฉาก

คำถามการวิจัยข้อที่ 4 เว็บไซต์ที่เสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าควรเป็นอย่างไร

งานวิจัยชิ้นนี้นำเสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ในลักษณะของเว็บไซต์ โดยการอ้างอิงมาจากนิทาน ที่ถูกถอดความออกมาจากคำถามการวิจัยข้อที่ 3 ด้วยการพัฒนาเว็บไซต์ด้วยโปรแกรม Macromedia Flash ร่วมกับโปรแกรมอื่น ๆ เพื่อนำเสนอเรื่องเล่าในรูปแบบของภาพการ์ตูน ภาพเคลื่อนไหว และเสียง โดยเว็บไซต์จะเป็นการนำเสนอในลักษณะที่ผู้ชมสามารถคลิกแต่ละฉากเพื่อชมเรื่องเล่าของแหลมโพธิ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันได้ โดยจะมีตัวละครตัวหนึ่งที่เป็นปลาที่ชื่อว่า “การ์ตูน” เป็นตัวดำเนินเรื่อง แบ่งเว็บไซต์ออกเป็น 25 ฉาก ตามเรื่องเล่าที่ถอดจากความรู้ โดยเว็บไซต์แต่ละฉากมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เว็บไซต์มีชื่อว่า “เรื่องเล่าจากแหลมโพธิ์”
 เข้าถึงได้จาก <http://agro-tourism-suratthani.com>

ภาพที่ 4.1 แสดงบทนำเรื่อง

ภาพที่ 4.2 แสดงฉากที่ 1

ภาพที่ 4.3 แสดงฉากที่ 2

ภาพที่ 4.4 แสดงฉากที่ 3

ภาพที่ 4.5 แสดงฉากที่ 4

ภาพที่ 4.6 แสดงฉากที่ 5

ภาพที่ 4.7 แสดงฉากที่ 6

ภาพที่ 4.8 แสดงฉากที่ 7

ภาพที่ 4.9 แสดงฉากที่ 8

ภาพที่ 4.10 แสดงฉากที่ 9

ภาพที่ 4.11 แสดงฉากที่ 10

ภาพที่ 4.12 แสดงฉากที่ 11

ภาพที่ 4.13 แสดงจากที่ 12

ภาพที่ 4.14 แสดงจากที่ 13

ภาพที่ 4.15 แสดงฉากที่ 14

ภาพที่ 4.16 แสดงฉากที่ 15

ภาพที่ 4.19 แสดงฉากที่ 18

ภาพที่ 4.20 แสดงฉากที่ 19

ภาพที่ 4.21 แสดงฉากที่ 20

ภาพที่ 4.22 แสดงฉากที่ 21

ภาพที่ 4.23 แสดงฉากที่ 22

ภาพที่ 4.24 แสดงฉากที่ 23

ภาพที่ 4.25 แสดงจากที่ 24

ภาพที่ 4.26 แสดงจากที่ 25

สรุปผลคำถามการวิจัยข้อที่ 4 งานวิจัยชิ้นนี้นำเสนอองค์ความรู้เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ในลักษณะของเว็บไซต์ โดยการพัฒนาเว็บไซต์ด้วยโปรแกรม Macromedia Flash ร่วมกับโปรแกรมอื่น ๆ เพื่อนำเสนอเรื่องเล่าในรูปแบบของภาพการ์ตูน ภาพเคลื่อนไหว และเสียง โดยเว็บไซต์จะเป็นการนำเสนอในลักษณะที่ผู้ชมสามารถคลิกแต่ละฉากเพื่อชมเรื่องเล่าของแหลมโพธิ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันได้ ซึ่งแต่ละฉากผู้ชมสามารถอ่านข้อความที่อยู่ในแต่ละฉากด้วยตัวเองหรือจะคลิกเพื่อฟังเสียงเล่าจากปุ่มฟังเนื้อเรื่องก็ได้

4.3 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

4.3.1 หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั่วไป สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปทบทวนการกำหนดนโยบายวางแผน การประชาสัมพันธ์ระดับชาติ และกำหนดเป็นนโยบายการวางแผนกระบวนการใช้สื่อให้เหมาะสมและมีศักยภาพสูงสุด

4.3.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสามารถนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภูมิภาค

4.3.3 สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล สามารถนำผลการวิจัยไปใช้วางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจแล้ว ยังนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในฐานะเจ้าของพื้นที่ อันจะตอบสนองต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

4.3.4 สถาบันการศึกษาต่างๆ ที่มีการเรียนการสอนและการวิจัยในสาขาวิชาการท่องเที่ยว สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนจัดการเรียนการสอนที่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

4.3.5 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้สร้างเครือข่ายการวางแผนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแก่ท้องถิ่นอื่นทั่วประเทศ

4.4 อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการจัดการความรู้เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุก ๆ ด้านของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนแหลมโพธิ์ในแบบของเรื่องเล่าพร้อมเผยแพร่เรื่องราวของชุมชนแหลมโพธิ์ผ่านทางเว็บไซต์และคู่มือการท่องเที่ยว โดยการจัดการข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นระบบระเบียบเป็นหมวดหมู่ ที่ง่ายต่อการบอกเล่าหรือการค้นหาลำไปสู่แหล่งเรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ผู้นำชุมชน กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์

จากผลการศึกษาพบว่าองค์ความรู้ที่ได้ในชุมชนแหลมโพธิ์ออกเป็น 10 ด้านคือ 1) ข้อมูลทั่วไปของ อำเภอไชยา เทศบาลตำบลพุมเรียงและชุมชนแหลมโพธิ์ 2) แหลมโพธิ์ในอดีต 3) โบราณสถานและโบราณวัตถุ 4) ทรัพยากรชายฝั่ง 5) การประกอบอาชีพ 6) เครื่องมือในการประกอบอาชีพ 7) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน 8) กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร 9) ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 10) อาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตร โดยรายละเอียดที่ได้ในภาพรวมคือ ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนเก่าแก่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัย เป็นดินแดนที่มีการค้าขายกับชาวต่างชาติและเป็นที่พักของเจ้าเมืองต่าง ๆ เมื่อแะมายังหัวเมืองใต้ เนื่องจากภูมิประเทศบริเวณนี้เป็นชายทะเลสามารถแวะจอดเรือได้ ดังหลักฐานที่พบเหลืออยู่ในชุมชนแหลมโพธิ์ ซึ่งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่หลงเหลืออยู่พอเป็นหลักฐานได้เช่น บ่อน้ำ ศาลาพ่อบา ซากเรือ ลูกปัดสีต่าง ๆ ซากถ้วยชามที่ปรักหักพัง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากผลของการทำการค้าขายและการเดินทางแวะเวียนมาของเจ้าเมืองต่าง ๆ

ในด้านการประกอบอาชีพ ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ยึดอาชีพประมงเป็นหลัก มีการทำประมงสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ใช้วิธีการจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือที่ประกอบขึ้นเองตามภูมิปัญญาท้องถิ่น สัตว์น้ำที่จับได้นำไปจำหน่ายทั้งในและนอกชุมชน ที่เหลือก็นำมาบริโภคเองในครัวเรือน มีการแปรรูปสินค้าทางเกษตรประเภทสัตว์น้ำ เช่น ปลาร้า ปลาเค็ม และกะปิ เพื่อไว้บริโภคและจำหน่าย

ความสัมพันธ์ในชุมชนมีความเหนียวแน่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งให้ยั่งยืนเพื่อทรัพยากรเหล่านั้นได้เพิ่มขึ้นและไม่สูญหายไปตามกาลเวลา

ในด้านของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งทำการประมงของชาวประมงได้ โดยไปดูวิถีชีวิตการทำประมง การใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำ นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกันจับสัตว์น้ำกับชาวประมง ดูการอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่ง สภาพป่าโกงกางและป่าชายเลน รวมทั้งการชมทิวทัศน์ตามธรรมชาติ รอบ ๆ ชายทะเลแหลมโพธิ์และอ่าวพุมเรียง ร่วมกันประกอบอาหารและรับประทานอาหารจากสัตว์ทะเลสด ๆ ที่จับได้ ด้วยฝีมือของตนเองร่วมกันกับชาวชุมชนพร้อมซื้อสินค้าแปรรูปทางการเกษตรติดไม้ติดมือกลับไปได้อีกด้วย

ในส่วนของการแปลงความรู้ทั้ง 10 ด้านมาเป็นเรื่องเล่านั้นใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) จากการถอดความจากความรู้ดั้งเดิมที่คัดเลือกมาเพียงบางส่วนที่น่าสนใจ ผูกโยงเป็น เรื่องเล่าเชิงนิทานเรื่องหนึ่ง โดยสร้างตัวละครตัวเด่นขึ้นมา 1 ตัว เป็นตัวเล่าเรื่องความรู้ของชุมชน แหลมโพธิ์นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของผู้คนในดินแดนพุมเรียงและแหลมโพธิ์เพื่อให้ผู้อ่านได้ค้นหา คำตอบว่าชุมชนแหลมโพธิ์มีความเป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบันและมีความสำคัญอย่างไร ซึ่งได้ เรื่องเล่าที่ถอดความจากความรู้ทั้ง 10 หมวด โดยเลือกในประเด็นสำคัญของแต่ละหมวดได้ ทั้งหมด 25 ฉาก

หลังจากนั้นเมื่อถอดความจากความรู้เรื่องเล่าที่ได้ 25 ฉากนั้นแล้วก็พัฒนาเรื่องเล่า นั้นให้อยู่ในรูปแบบของเว็บไซต์ซึ่งพัฒนาด้วยโปรแกรม Macromedia Flash และโปรแกรมอื่น ๆ โดย นำเสนอความรู้เรื่องเล่าในรูปแบบของภาพการ์ตูน ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ลักษณะการชม เว็บไซต์นั้น ผู้ชมอาจจะอ่านเนื้อหาเองจากข้อความบนเว็บไซต์ก็ได้ หรือจะฟังเนื้อเรื่องจากการคลิกเพื่อฟังเสียงก็ได้

4.5 สรุป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้สรุปผลองค์ความรู้ที่ได้ในชุมชนแหลมโพธิ์แบ่งออกเป็น 10 ด้าน โดยรายละเอียดในภาพรวมคือ ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนเก่าแก่มากมีประวัติความเป็นมายาวนาน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัย เป็นดินแดนที่มีการค้าขายกับชาวต่างชาติและเป็นที่พักของเจ้า เมืองต่าง ๆ เมื่อเวะมายังหัวเมืองใต้ เนื่องจากภูมิประเทศบริเวณนี้เป็นชายทะเลสามารถแวะจอด เรือได้ ดังหลักฐานที่พบเหลืออยู่ในชุมชนแหลมโพธิ์ ซึ่งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่หลงเหลืออยู่ พอเป็นหลักฐานได้เช่น บ่อน้ำ ศาลาพ่อบา ซากเรือ ลูกปัดสีต่าง ๆ ซากถ้วยชามที่ปรักหักพัง ซึ่งสิ่ง เหล่านี้เกิดขึ้นจากผลของการทำการค้าขายและการเดินทางแวะเวียนมาของเจ้าเมืองต่าง ๆ

ในด้านการประกอบอาชีพ ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ยึดอาชีพประมงเป็นหลัก มีการทำประมง สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ใช้วิธีการจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือที่ประกอบขึ้นเองตามภูมิปัญญา ท้องถิ่น สัตว์น้ำที่จับได้นำไปจำหน่ายทั้งในและนอกชุมชน ที่เหลือก็นำมาบริโภคเองในครัวเรือน มี การแปรรูปสินค้าทางเกษตรประเภทสัตว์น้ำ เช่น ปลาร้า ปลาเค็ม และกะปิ เพื่อไว้บริโภคและ จำหน่าย

ความสัมพันธ์ในชุมชนมีความเหนียวแน่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความ เป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งให้ยั่งยืนเพื่อ ทรัพยากรเหล่านั้นได้เพิ่มขึ้นและไม่สูญหายไปตามกาลเวลา

ในด้านของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งทำการประมงของชาวประมงได้ โดยไปดูวิถีชีวิตการทำประมง การใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำ นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกันจับสัตว์น้ำกับชาวประมง ดูการอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่ง สภาพป่าโกงกางและป่าชายเลน รวมทั้งการชมทิวทัศน์ตามธรรมชาติ รอบ ๆ ชายทะเลแหลมโพธิ์และอ่าวพุมเรียง ร่วมกันประกอบอาหารและรับประทานอาหารจากสัตว์ทะเลสด ๆ ที่จับได้ ด้วยฝีมือของตนเองร่วมกันกับชาวชุมชนพร้อมซื้อสินค้าแปรรูปทางการเกษตรติดไม้ติดมือกลับไปได้อีกด้วย

สำหรับการแปลงความรู้ทั้ง 10 ด้านมาเป็นเรื่องเล่าในงานวิจัยชิ้นนี้ได้เลือกใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) จากการถอดความจากความรู้ดั้งเดิมที่คัดเลือกมาเพียงบางส่วนที่น่าสนใจ ผูกโยงเป็นเรื่องเล่าเชิงนิทานเรื่องหนึ่ง โดยสร้างตัวละครตัวเด่นขึ้นมา 1 ตัว เป็นตัวเล่าเรื่องความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของผู้คนในดินแดนพุมเรียงและแหลมโพธิ์เพื่อให้ผู้อ่านได้ค้นหาคำตอบว่าชุมชนแหลมโพธิ์มีความเป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบันและมีความสำคัญอย่างไร ซึ่งได้เรื่องเล่าทั้งหมด 25 ฉาก

เมื่อถอดความจากความรู้สู่เรื่องเล่าแล้วก็พัฒนาเรื่องเล่านั้นให้อยู่ในรูปแบบของเว็บไซต์ด้วยโปรแกรม Macromedia Flash นำเสนอความรู้สู่เรื่องเล่าในรูปแบบของภาพการ์ตูน ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ลักษณะการชมเว็บไซต์นั้น ผู้ชมอาจจะอ่านเนื้อหาเองจากข้อความบนเว็บไซต์ก็ได้ หรือจะฟังเนื้อเรื่องจากการคลิกเพื่อฟังเสียงก็ได้

บทที่ 5

บทสรุป

5.1 บทนำ

ในบทนี้จะได้กล่าวสรุปสาระสำคัญในบทที่ 1 ถึงบทที่ 4 โดยจะกล่าวถึงผลสรุป และข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ซึ่งรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

5.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 5.2.1 เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุก ๆ ด้านของชุมชนแหลมโพธิ์
- 5.2.2 เพื่อสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนแหลมโพธิ์
- 5.2.3 เพื่อสร้างเรื่องราวแบบเรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์
- 5.2.4 เพื่อเผยแพร่เรื่องราวของชุมชนแหลมโพธิ์ผ่านทางเว็บไซต์

5.3 คำถามการวิจัย

- 5.3.1 ข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง
- 5.3.2 ฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่มีลักษณะอย่างไร และประกอบด้วยอะไรบ้าง
- 5.3.3 วิธีการแปลงข้อมูลองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าทำได้อย่างไร
- 5.3.4 เว็บไซต์ที่เสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าควรเป็นอย่างไร

5.4 การทบทวนวรรณกรรม

จากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดการความรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการดึงความรู้ที่เป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาและสรุปอยู่ในรูปแบบของเอกสารเสียส่วนใหญ่ ซึ่งยากจะสืบค้นหา ดังนั้นในงานวิจัยในครั้งนี้จะใช้เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยจัดการความรู้ในรูปแบบของเว็บไซต์ ซึ่งผู้สนใจจะได้ติดตามความรู้ที่มีในท้องถิ่นชุมชนแหลมโพธิ์ ในรูปแบบของเรื่องเล่า สร้างความสนุกสนานในการติดตาม ด้วยสื่อที่แสดงให้เห็นทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว มากกว่าการอ่านเรื่องเล่าจากบทความธรรมดา

5.5 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีกระบวนการคือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและคณาณักวิจัยชุมชนท้องถิ่น 1 ทีม ซึ่ง

ในการนี้ได้คัดเลือกกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยชุมชน โดยการเป็นผู้นำกลุ่ม ร่วมกับชาวบ้านชุมชนแหลมโพธิ์ จากนั้นก็ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ด้วยการประชุมกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ในทุก ๆ ด้านของชุมชนแหลมโพธิ์ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนนั้น แล้วทำการรวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ตามที่ต้องการ จากนั้นนำเรื่องเหล่านั้นมาพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบเว็บไซต์และคู่มือท่องเที่ยวแหลมโพธิ์

5.6 สรุปผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย สามารถนำมาอธิบายเพื่อตอบคำถามวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

คำถามวิจัยข้อที่ 1 ข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง

ในการทำวิจัยได้มีการจัดประชุมทีมวิจัยภายในและภายนอกประสานความร่วมมือกันระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีแนวประเด็นการสัมภาษณ์ (Interview Guide) แบบเป็นทางการโดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เขียนข้อมูลที่สำคัญลงในแบบสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจะทำการสนทนากับผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มและรายบุคคลโดยการจดบันทึกและการถ่ายภาพ การสำรวจและสังเกตพื้นที่ โดยการจดบันทึกในแบบสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน ร่วมกับการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่าข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์มีหลายด้าน สรุปได้ดังนี้ ชุมชนแหลมโพธิ์ เป็นชุมชนโบราณมีมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัย มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต เป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญ เนื่องจากภูมิประเทศมีลักษณะเป็นแหลมติดชายทะเล ดังจะเห็นได้จากหลักฐานของ ซากเรือสำเภา ถ้วย ชาม เหรียญจีน และลูกปัด ที่ยังมีหลงเหลืออยู่ มีโบราณสถานและโบราณวัตถุ พอที่จะเป็นหลักฐานในอดีตได้ ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ในปัจจุบันทำอาชีพประมง เป็นการทำสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น มีการบอกเล่าเรื่องราวของสัตว์น้ำต่าง ๆ ที่ค้นพบว่าเป็นสัตว์น้ำที่มีชื่อเรียกว่าอะไร มีการดำรงชีวิตแบบใด และควรใช้เครื่องมือทำการประมงใดในการจับสัตว์น้ำเหล่านั้น ซึ่งสัตว์น้ำเหล่านั้นแต่ละประเภทก็มีการใช้เครื่องมือต่างกัน ไปตามสภาพภูมิประเทศและสันดอนแต่ละแห่ง นอกจากนั้นเครื่องมือแต่ละชนิดก็ยังมีวิธีการสืบทอดวิธีการทำมายังคนรุ่นหลังเพื่อเป็นการอนุรักษ์เครื่องมือเหล่านั้นให้คงอยู่กับชุมชนแหลมโพธิ์ต่อไป การทำประมงนอกจากจะทำประมงตามทรัพยากรธรรมชาติแล้วยังมีการเลี้ยงและการอนุรักษ์เพิ่มเติม ซึ่งการเลี้ยงและการอนุรักษ์นี้ใช้วัสดุและทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น การทำปะการังเทียมจาก

กิ่งไม้ การนำยางรถยนต์มาเป็นที่อยู่อาศัยของหอยเป็นต้น นอกจากการจับสัตว์น้ำแล้วยังมีการใช้ ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรเพื่อถนอมอาหารอีกด้วย

คำถามวิจัยข้อที่ 2 ฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่มีลักษณะอย่างไร และประกอบด้วย อะไรบ้าง จากผลการศึกษาพบว่าจากผลการวิจัยในครั้งนี้สรุปผลองค์ความรู้ที่ได้ในชุมชนแหลมโพธิ์ออกเป็น 10 ด้านคือ

- 1) ข้อมูลทั่วไปของ อำเภอไชยา เทศบาลตำบลพุมเรียงและชุมชนแหลมโพธิ์
- 2) แหลมโพธิ์ในอดีต
- 3) โบราณสถานและโบราณวัตถุ
- 4) ทรัพยากรชายฝั่ง
- 5) การประกอบอาชีพ
- 6) เครื่องมือในการประกอบอาชีพ
- 7) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน
- 8) กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร
- 9) ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 10) อาหารและสิ่งแปรรูปสินค้าทางการเกษตร

คำถามวิจัยข้อที่ 3 วิธีการแปลงข้อมูลองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าทำได้อย่างไร

ในงานวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) จากการถอดความจากความรู้ ดั้งเดิมที่คัดเลือกมาเพียงบางส่วนของที่น่าสนใจ ผูกโยงเป็นเรื่องราวเชิงนิทานเรื่องหนึ่ง โดยสร้างตัว ละครตัวเด่นขึ้นมา 1 ตัว เป็นตัวเล่าเรื่องความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของ ผู้คนในดินแดนพุมเรียงและแหลมโพธิ์เพื่อให้ผู้อ่านได้ค้นหาคำตอบว่าชุมชนแหลมโพธิ์มีความ เป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบันและมีความสำคัญอย่างไร

ในการแปลงข้อมูลความรู้สู่เรื่องเล่าทำโดยการนำความรู้ทั้ง 10 ด้าน มาวิเคราะห์และ สังเคราะห์ทีละด้านว่าแต่ละด้านมีใจความสำคัญของความรู้อย่างไร โดยจะคัดเลือกเฉพาะความรู้ ที่สำคัญออกมาให้ครบถ้วน จากนั้นก็นำความรู้ที่สำคัญที่ได้นั้นมาแปลงเป็นเรื่องราวโดยใส่ อารมณ์และความรู้สึกของตัวละครเข้าไป โดยตัวละครที่ถูกสมมติขึ้นมานั้นจะเป็นตัวละครที่อ้างอิง จากเค้าโครงความรู้เดิม การเล่าเรื่องของตัวละครในเรื่องจะเป็นบทพูดคุยนทนาแบบสบาย ๆ โดยการเล่าแบบบรรยายในบางส่วนและให้ตัวละครในเรื่องพาไปพบกับสิ่งที่ตัวละครเล่าด้วย จุดประสงค์เพื่อให้ได้เห็นสถานการณ์เป็นรูปธรรมและสมจริง งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ได้ความรู้ที่ถูก

แปลงจากองค์ความรู้เรื่องเล่าได้ทั้งหมด 25 ฉาก ซึ่งทั้ง 25 ฉากนี้จะนำเสนอในรูปแบบของเว็บไซต์ต่อไป

คำถามวิจัยข้อที่ 4 เว็บไซต์ที่เสนอองค์ความรู้เรื่องเล่าควรเป็นอย่างไร

งานวิจัยชิ้นนี้นำเสนอองค์ความรู้เรื่องเล่าในลักษณะของเว็บไซต์ โดยการพัฒนาเว็บไซต์ด้วยโปรแกรม Macromedia Flash นำเสนอความรู้เรื่องเล่าในรูปแบบของภาพการ์ตูนภาพเคลื่อนไหว และเสียง ลักษณะการเล่าเรื่องเป็นการเล่าความในอดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยตัวการ์ตูนที่เป็นปลาที่ชื่อว่า “การ์ตูน” ผู้ซึ่งเป็นตัวเด่นของเรื่อง ซึ่งเว็บไซต์ในการนำเสนอองค์ความรู้เรื่องเล่านี้แบ่งออกได้เป็น 25 ฉาก ตามเรื่องเล่าที่ถอดจากความรู้ทั้ง 10 ด้าน ลักษณะการชมเว็บไซต์นั้น ผู้ชมอาจจะอ่านเนื้อหาเองจากข้อความบนเว็บไซต์ก็ได้ หรือจะฟังเนื้อเรื่องจากการคลิกเพื่อฟังเสียงก็ได้ โดยที่ผู้ชมสามารถคลิกชมแต่ละฉากได้ทั้งแบบไปข้างหน้าและย้อนกลับ

5.7 ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้

5.7.1 ระยะเวลาในการทำวิจัยค่อนข้างน้อย ควรเพิ่มเวลาในการวิจัยให้มากกว่านี้ เพื่อจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

5.7.2 เนื่องจากเป็นการวิจัยกับชุมชนและคนในท้องถิ่น เวลาของผู้วิจัยในการลงพื้นที่และเวลาของคนในชุมชนไม่ค่อยตรงกัน ข้อมูลที่ได้จึงไม่ครอบคลุม เพราะฉะนั้นเวลาจึงเป็นสิ่งสำคัญ

5.7.3 การลงพื้นที่แต่ละครั้งได้ข้อมูลมาน้อยมาก ต้องอาศัยการลงพื้นที่ให้บ่อยครั้งขึ้นเพื่อจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ขึ้น

5.8 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

5.8.1 ถ้าเป็นการวิจัยกับคนในชุมชนควรให้เวลาในการทำวิจัยให้มากกว่านี้ จึงจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วน สมบูรณ์

5.8.2 ควรนำผลการวิจัยไปส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนแหลมโพธิ์ให้เกิดขึ้นจริง ๆ

5.9 สรุป

การจัดการความรู้เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ในทุก ๆ ด้าน นำมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่ อย่างเป็นระบบระเบียบ งานวิจัยในครั้งนี้จะใช้เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์เข้ามา

ช่วยจัดการความรู้ในรูปแบบของเว็บไซต์ ซึ่งผู้สนใจจะได้ติดตามความรู้ที่มีในท้องถิ่นชุมชนแหลมโพธิ์ ในรูปแบบของเรื่องเล่า จากผลการวิจัยในครั้งนี้สรุปผลองค์ความรู้ที่ได้ในชุมชนแหลมโพธิ์แบ่งออกเป็น 10 ด้าน จากนั้นแปลงความรู้ทั้ง 10 ด้านนั้น ให้อยู่ในรูปแบบของเรื่องเล่าในเชิงของนิทาน จากนั้นนำเรื่องเล่าเหล่านั้นมาเผยแพร่ในรูปแบบของเว็บไซต์ซึ่งผู้ชมสามารถรับชมได้ทั้งภาพเคลื่อนไหว เสียงและตัวอักษร

บรรณานุกรม

การจัดการความรู้.(2550). ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2550, จาก

http://www.dopa.go.th/iad/km/km_des.html

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร.(2550). ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2550, จาก

http://web.cpss.ac.th/~agro_tourism/two.htm

การเล่าเรื่อง.(2550). ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2550, จาก

<http://dmcop.blogspot.com/2005/05/storytelling.html>

ความรู้. (2550). ค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2550, จาก

http://www.kmi.or.th/document/KM_HA.doc

จรินทร์ เอยะชัยมและคณะ.(2549). รายงานการวิจัย ชุมชนแหลมโพธิ์ อ่าวพุมเรียงและ
เครื่องมือประมงที่เปลี่ยนไป.สุราษฎร์ธานี.

ฉวีวรรณ ปานชี.(2548).รายงานการวิจัยและพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตการจัดการความรู้ ภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอาชีพทำขนมโบราณชุมชนกุฎิจีน แขวง วัดกัลยาณ์
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร .มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

ชุติมา เมฆวัน. (2549). การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด.

วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ฐานข้อมูลองค์ความรู้.(2550). ค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2550, จาก

158.108.16.61/sheet/Sheet%20IS/Knowledge%20based%20system.ppt

ทวีศักดิ์ นพเกสร.(2548).วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.สำนักพิมพ์โชคเจริญมาร์เก็ตติ้ง จำกัด.

มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ และคณะ. (2548). โครงการวิจัยห้องสมุดมีชีวิต: การจัดการความรู้
ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้าน ชุมชนบ้านนา ตำบลม่วงนา กิ่งอำเภอ
ดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์.มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.

วรพจน์ พุ่มตระกูล. การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ.

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.

วรพล วัฒนเหลืออรุณ.(2544). การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเหมืองฝายของภูมิปัญญา

ชาวบ้าน : กรณีศึกษา หมู่บ้านห้วยอีค่าง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง

จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บรรณานุกรม (ต่อ)

เว็บไซต์ .(2550). ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2550, จาก

<http://202.28.94.55/web/320494/2547/Project/g10/doc/progress.doc>

ศักดิ์ชาย พวงจันทร์และปิ่นฤทัย ยะแก้ว. (2549). รายงานการวิจัยการจัดการความรู้ภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นไม้แกะสลักบ้านหลุก.มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

ศิริสุภา เอมหยวก และคณะ.(2547).การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการย้อมผ้าทอ

พื้นบ้าน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก.มหาวิทยาลัยราชภัฏพินุลสงคราม.

สุจินต์ สิมารักษ์และคณะ. (2550). ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2550, จาก

[http://202.28.18.231/dcims/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=92975.](http://202.28.18.231/dcims/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=92975)

สุดารัตน์ ภัทรดุสิตพิทักษ์.(2549).การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้

บ้านโนนศึกษา ตำบลนาอุดม อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด.มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

สุธาลี โนมูล. (2550). ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2550, จาก

[http://202.28.18.227/dcims/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=45216.](http://202.28.18.227/dcims/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=45216)

สุรีย์ สุทธิสารากร และคณะ.(2548). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้ามุก

บ้านตัว ตำบลบ้านตัว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

แหลมโพธิ์. (2550). ค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2550, จาก

<http://www.kjst.ac.th/stud/web13/ox.htm>

อรุณรุ่ง บุญธนนันทพงศ์.(2548).โครงการวิจัยและพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตการจัดการความรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผาชุมชนเกาะเกร็ด ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี.สถาบันราชภัฏพระนคร.

อวบ มีแดนไผ่.(2547). เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตของผู้นำชุมชนชาวแพ อำเภอเมือง

จังหวัดพิษณุโลก.วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก บทความวิจัย

บทความวิจัย

การจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

Knowledge Management to Story Detail of Laempho Community

For Sustainable Agro Tourism

จุฑามาศ กระจ่างศรี

Chutamas Krachangsri

โสภณ บุญล้ำ

Sophol Boonlum

บทคัดย่อ

ภาษาไทย

การวิจัยเรื่องการจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยได้องค์ความรู้ที่มีในชุมชนแหลมโพธิ์ทั้งหมด 10 ด้าน ซึ่งความรู้โดยภาพรวมคือ ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนเก่าแก่มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัย เป็นดินแดนที่มีการค้าขายกับชาวต่างชาติและเป็นที่แวะพักของเจ้าเมืองต่าง ๆ เมื่อเดินทางมายังหัวเมืองได้ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศบริเวณนี้เป็นชายทะเลสามารถพักผ่อนได้

ในด้านการประกอบอาชีพ ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ยึดอาชีพประมงเป็นหลัก มีการทำประมงสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ใช้วิธีการจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือที่ประกอบขึ้นเองตามภูมิปัญญาท้องถิ่น สัตว์น้ำที่จับได้นำไปจำหน่ายทั้งในและนอกชุมชน ที่เหลือก็นำมาบริโภคและแปรรูปสินค้าเองในครัวเรือน

ในด้านของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งทำประมงของชาวประมงได้ โดยไปดูวิถีชีวิตการทำประมง การใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำ นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกันจับสัตว์น้ำกับชาวประมง ดูการอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่ง สภาพป่าโกงกางและป่าชายเลน รวมทั้งการชมทิวทัศน์ตามธรรมชาติ รอบ ๆ ชายทะเลแหลมโพธิ์และอ่าวพุมเรียงได้ด้วย

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการถอดความรู้ที่มีทั้ง 10 ด้าน ออกมาเป็นเรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ที่นำเสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ในรูปแบบของเว็บไซต์และหนังสือเรื่องเล่าเพื่อการท่องเที่ยว เชิงเกษตรของชุมชนเกษตรแหลมโพธิ์อย่างยั่งยืน

คำหลัก

การจัดการความรู้ เรื่องเล่า ชุมชนแหลมโพธิ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

E-mail Address: Chutamas@sru.ac.th, Sophol@sru.ac.th

Abstract

This research is about knowledge management of Laempho village in Agro Tourism. This is quality research. The form of this research is acting participation. The result of this research is divided into 10 forms of knowledge. The concept of knowledge has been told about Laempho village where is old village in Srivichaya Period. This village is the market and the boat stop for transiting to the other city when emperors were traveling to the southern area.

For life style, Laempho people are fishermen. They have been worked in fishery for a long time. They've been used the traditional fishery materials. Fishes have been sent to the market and have been eaten in their family.

For tourism, tourists have been visited the fishery village to see fishermen life style. Tourists can catch fishes with their materials. To see the way of environment reserve. To see mangrove forest and admire the scenery of Laempho and Poomriang bay.

The result of this research is divided into 10 forms of knowledge and have been shown into website and the book name is folktale of people in Laempho village for Agro Tourism.

Keywords: Knowledge Management, Story Detail, Laempho Community, Sustainable Agro Tourism

E-mail Address: Chutamas@sru.ac.th, Sophol@sru.ac.th

คำนำ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นประเด็นที่รัฐบาลให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาโดยตลอด โดยถือเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญที่นำรายได้มาสู่ประเทศและช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพให้กับระบบเศรษฐกิจในภาพรวม ในขณะเดียวกัน “การท่องเที่ยวเชิงเกษตร” อันเป็นบูรณาการด้านการท่องเที่ยวกับภาคการเกษตรเข้าด้วยกันก็เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่รัฐบาลกำลังให้การส่งเสริมผลักดันในขณะนี้ ซึ่งนอกเหนือจากจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยว ยังก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรในลักษณะยั่งยืนด้วย การจัดทำมีการท่องเที่ยวประเภทนี้ทำได้โดยเชิญชวนนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เพาะปลูกทางเกษตร ย่อมทำให้เกษตรกรมีทางเลือกและรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันผลทางอ้อมก็คือ เกษตรกรหรือคนในชุมชนจะเกิดความรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรม วิถีชีวิตและอาชีพของตนเอง อันจะส่งผลต่อการสืบทอดและอนุรักษ์อาชีพเกษตรกรในระยะยาว เหนือสิ่งอื่นใดการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรย่อมนำมาสู่ความเชื่อมโยงและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิชาการ หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรในพื้นที่มากขึ้น ผลที่ตามมาก็คือการพัฒนาอาชีพ ผลผลิตและชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรย่อมจะก่อตัวเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นไปในลักษณะบูรณาการ

ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนหนึ่งในตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีการทำประมงชายฝั่งมาอย่างยาวนาน มีการทำฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเช่น ฟาร์มหอยแครง เป็นต้น แต่เกษตรกรที่ทำฟาร์มเลี้ยงหอยแครงดังกล่าวนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดคอกหอยแครงร้าง ทำให้ปลาชนิดต่าง ๆ เข้ามาอยู่อาศัย ปลาใหญ่ ๆ ที่เข้ามาอยู่อาศัย เช่น ปลาพะยูน ปลาโลมา ปลาฉลาม และมีที่พักอาศัยสำหรับเจ้าของคอกหอยซึ่งสามารถนำมาดัดแปลงเป็นที่พักนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวชมสัตว์น้ำต่าง ๆ เหล่านั้นได้

ในชุมชนแหลมโพธิ์ดังกล่าวนี้จึงก่อให้เกิดกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งขึ้นโดยมีเป้าหมายในการอนุรักษ์และจับสัตว์น้ำที่ได้ขนาดเท่านั้นและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ โดยเฉพาะปูม้าจะจับเฉพาะตัวที่ได้ขนาดเท่านั้น ส่วนตัวเล็กก็จะปล่อยลงสู่ทะเลไป ในการจับสัตว์น้ำแต่ละครั้งนั้นจะทำด้วยวิธีชาวบ้านซึ่งมีความน่าสนใจและเป็นสิ่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้เข้ามาศึกษาหาความรู้พร้อม ๆ กับการบริโภคอาหารจากทะเลที่สดใหม่ หรือนักท่องเที่ยวจะได้จับสัตว์ทะเลนั้นด้วยตัวเองและได้เรียนรู้ถึงการนำสัตว์ทะเลเหล่านั้นมาทำอาหารบริโภคได้อย่างถูกต้องเหมาะสมพร้อม ๆ กับได้ชื่นชมในธรรมชาติริมฝั่งทะเลนั้นไปพร้อม ๆ กันด้วย

การจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ในทุก ๆ ด้าน นำมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่ อย่างเป็นระบบระเบียบ จากนั้นทำการถอดความรู้ออกมาเป็นเรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ที่นำเสนอองค์ความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์ในรูปแบบของเว็บไซต์และหนังสือเรื่องเล่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเกษตรแหลมโพธิ์อย่างยั่งยืน

บทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

แหลมโพธิ์ , 2550 ตั้งอยู่ที่ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือตั้งอยู่ที่เส้นลองติจูดที่ 99 องศา 11 ลิปดา 145 ฟลิปดา และเส้นละติจูด 9 องศา 22 ลิปดา 34.9 ฟลิปดา บริเวณแหลมโพธิ์เป็นสันทรายขนาดใหญ่ มีคลองพุมเรียงไหลผ่าน บริเวณแหลมโพธิ์เป็นป่าโปร่ง บริเวณใกล้ปากน้ำเป็นที่ตั้งหมู่บ้าน และที่จอดเรือของชาวประมง ทางด้านทะเลฝั่งตะวันออกเป็นดินโคลน มีป่าโกงกางขึ้นอยู่ทั่วไป จากปลายแหลมเข้าไปประมาณ 2 กิโลเมตรมีซากโบราณสถาน ก่ออิฐ 1 แห่ง แต่ปัจจุบันพังทลายไปมากแล้ว ใกล้ ๆ กันเป็นบ่อน้ำรูป 6 เหลี่ยม พบเสาธรณีประตูป ทำด้วยหินปูน

โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) สํารวจเมื่อ พ.ศ. 2524 พบซากเรือบริเวณแหลมโพธิ์แสดงให้เห็นว่าคงเป็นที่จอดเรือของชาติต่าง ๆ อาจมีการพักชั่วคราว เพื่อการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากับเมืองโบราณไชยา ทั้งหาเสบียงอาหารและน้ำจืด เพื่อทำการเดินเรือค้าขายกับชาติอื่นไกลออกไป โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) จึงได้ขุดค้นเป็นหลุม ทดสอบเพื่อสุ่มตัวอย่าง 2 หลุมจากการศึกษาหลักฐานที่ขุดพบ แหลมโพธิ์เป็นเมืองท่าทางพาณิชย์นาวีที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 18 และคงสืบเนื่องถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาด้วยหลักฐานที่พบโบราณวัตถุสำคัญที่ได้จากการขุดค้น ได้แก่ ลูกปัด พบจำนวนมาก กว่า 90 % เป็นลูกปัดแก้ว นอกนั้นเป็นจำพวกหินอะเกต และคาร์เนเลียน รูปทรงเป็นแบบกลองรํามาเจาะรู (CAPPED BEAD) พบมากที่สุด รองลงมาเป็นแบบวงแหวนทรงรูปไข่ (ANNULAR) ส่วนมากเป็นสีเหลือง น้ำเงิน ฟ้า และสีดำที่แปลกไปก็คือลูกปัดที่ทำเป็นลายแถบ 2 สีสลับกัน มักมีสีเหลืองกับสีดำ หรือสีดำสลับกับสีขาวเรียกว่าแบบม้าลาย (ZEBRA BEAD)

เหรียญเงินพบ 2 เหรียญเป็นเหรียญยุคราชวงศ์ถังทำด้วยโลหะผสมและสำริด เป็นเหรียญกลมเจาะรู รูปสี่เหลี่ยม เครื่องถ้วยพบเครื่องถ้วยพื้นเมืองเปอร์เซียและจีน ชามที่พบนั้นมีหลายแบบด้วยกัน เช่น แบบเนื้อดินสีเทา เผาด้วยความร้อนสูงเนื้อแกร่ง เคลือบด้วยสีเขียวขุ่น มีดำหนิเป็นจุดคล้ายลูกแพร์

วิจารณ์ พานิช กล่าวว่า การจัดการความรู้ (Knowledge Management), 2550 คือการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในส่วนราชการซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในแข่งขันสูงสุด

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) , 2550 เป็นการคิดค้นนำเอาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศ จัดกิจกรรม จัดรูปแบบทางการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจและอยากเดินทางไปเที่ยว เพื่อขยายเส้นทางการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นผู้ประกอบการนั้น

การเล่าเรื่อง (Story telling) , 2550 หมายถึงการให้ผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ ปลดปล่อยความรู้ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของหัวใจ (ความเชื่อ) ในส่วนลึกของสมอง (ความคิด) และในส่วนลึกของร่างกาย (การปฏิบัติ) ออกมาเป็นคำพูด และหน้าตาท่าทาง (non-verbal communication)

เว็บไซต์ (Websites) , 2550 หมายถึง ตำแหน่งหรือแหล่งที่เก็บข้อมูลของเว็บเพจที่ได้รับ การออกแบบมาเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง เช่น นำเสนอเนื้อหา หรือเป็นบทเรียน เป็นต้น หรือเป็นคำที่ถูกเรียกเป็นตำแหน่งที่อยู่ของผู้ที่มีเว็บเป็นของตัวเองบนอินเทอร์เน็ตหรือก็คือเว็บเพจทั้งหมดที่มีอยู่ในไซต์ของเรานั้นเองซึ่งจะได้จากการลงทะเบียนกับผู้ให้บริการพื้นที่บนอินเทอร์เน็ต

จากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดการความรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการดึงความรู้ที่เป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาและสรุปอยู่ในรูปแบบของเอกสารเสียส่วนใหญ่ ซึ่งยากจะสืบค้นหา ดังนั้นในงานวิจัยในครั้งนี้จะใช้เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยจัดการความรู้ในรูปแบบของเว็บไซต์ ซึ่งผู้สนใจจะได้ติดตามความรู้ที่มีในท้องถิ่นชุมชนแหลมโพธิ์ ในรูปแบบของเรื่องเล่า สร้างความสนุกสนานในการติดตาม ด้วยสื่อที่แสดงให้เห็นทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว มากกว่าการอ่านเรื่องเล่าจากบทความธรรมดา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีกระบวนการคือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและคณาจารย์วิจัยชุมชนท้องถิ่น 1 ทีม จากนั้นก็ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ด้วยการประชุมกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ในทุก ๆ ด้านของชุมชนแหลมโพธิ์ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนนั้น แล้วทำการรวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ตามที่ต้องการ จากนั้นนำเรื่องเล่าเหล่านั้นมาพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบเว็บไซต์และคู่มือท่องเที่ยวแหลมโพธิ์

ผลการทดลองและวิจารณ์

จากผลการวิจัยในครั้งนี้สรุปผลองค์ความรู้ที่ได้ในชุมชนแหลมโพธิ์แบ่งออกเป็น 10 ด้าน รายละเอียดดังนี้

อำเภอไชยาเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 614 กิโลเมตร ในอำเภอไชยามีตำบลพุมเรียงที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าที่เรียกกันว่าผ้าไหมพุมเรียง ซึ่งมีลวดลายสวยงามแปลกตา ในตำบลพุมเรียงมีหมู่บ้านที่เรียกว่าหมู่บ้านแหลมโพธิ์ ซึ่งตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 5 เทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นชุมชนชายฝั่งทะเลที่มีการทำอาชีพประมงเป็นหลัก สภาพภูมิประเทศเป็นดินทรายร่วน เป็นป่าโปร่ง ป่าโกงกาง ป่าชายเลน เป็นส่วนใหญ่ การตั้งถิ่นฐานในปัจจุบันตั้งอยู่ใกล้ลำคลองเพื่อความสะดวกในการทำประมง แหลมโพธิ์เป็นชุมชนเล็ก ที่มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวคือชายหาดแหลมโพธิ์ซึ่งมีความสวยงาม

แหลมโพธิ์ในอดีตเป็นที่ตั้งของอำเภอไชยา รุ่งเรืองมาจากอาณาจักรศรีวิชัยโดยมีหลักฐานจากโบราณสถานและโบราณวัตถุที่หลงเหลืออยู่ เช่น ซากเรือโบราณ บ่อน้ำโบราณ ลูกปัดลวดลายต่าง ๆ เป็นต้น แหลมโพธิ์เคยเป็นเมืองท่าที่สำคัญในการค้าขายระหว่างเมืองไชยากับชาติต่าง ๆ ในตะวันตก เป็นสถานที่ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงแวะกองทัพเรือบริเวณนี้เพื่อตรวจกองทัพ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ได้เสด็จมาทรงแวะเยี่ยมราษฎรที่นี่ด้วย โดยสร้างพลับพลาที่ประทับ ซึ่งในสมัยปัจจุบันได้ใช้สถานที่นั้นมาทำเป็นร้านอาหารที่เรียกว่าพลับพลาชีฟูต

โบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบอยู่ในชุมชนแหลมโพธิ์เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตได้เป็นอย่างดี โดยโบราณสถานที่มีความสัมพันธ์กันคือ บ่อน้ำโบราณเป็นบ่อน้ำจืดที่สร้างขึ้นมาให้คนที่แวะผ่านมาได้ดื่มกิน ส่วนศาลาพ่ตาและเจ้าแม่ละอองแก้ว เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่สักการะของคนเดินทางไกล ชาวเรือ ชาวประมง ต่าง ๆ นอกจากนั้นแกนไม้เรือลำเก่า ทำเจดีย์ ถ้วยชามที่แตกหักหักพัง ลูกปัดสี เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นของที่นำมาทำการค้าขายกัน บริเวณชายทะเลแหลมโพธิ์และยังหลงเหลือพบได้ในชุมชนนี้

ชุมชนแหลมโพธิ์เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะทรัพยากรสัตว์น้ำที่พบเห็นได้ชุกชุมในชุมชนนี้ ได้แก่ ปลากระพง ปลากระบอก ปลากระเบน ปลาพะยูน ปลาโลมา ปลาลิ้นหมา ปลาทูราย ปลาช่อน ปลาดุกทะเล กุ้ง กุ้ง ปู หอย สาหร่าย เป็นต้น ซึ่งสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สร้างชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในชุมชนนี้ ได้แก่ หอยขาว ปูม้า หอยแครง เป็นต้น

ชาวชุมชนแหลมโพธิ์ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกี่ยวกับการประมงชายฝั่งเป็นหลัก โดยสัตว์น้ำที่นิยมทำการประมงและจับขึ้นมาได้ ได้แก่ ประเภปลา ประเภหอย ประเภปู ประเภกุ้ง และ

อื่น ๆ นอกจากอาชีพประมงที่เป็นอาชีพหลักแล้ว ยังมีการทำอาชีพเสริมอื่น ๆ เช่น การรับจ้างทั่ว ๆ ไป รับจ้างแกะปูม้าตามโรงงาน อาชีพค้าขาย เป็นต้น

เครื่องมือในการจับสัตว์น้ำแต่ละประเภทใช้กับการจับสัตว์น้ำแต่ละประเภทไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับรูปแบบของสันดอนแต่ละแห่ง ระบบน้ำขึ้น น้ำลง ความลึกของระดับน้ำ ความชำนาญในการใช้เครื่องมือแต่ละประเภท เช่น อวนเข็นปลาทรายใช้กับปลาทราย และปลากระบอก ตะขอใช้หาปูดำ เสียมใช้หาหอย เป็ดใช้ตกปลา เรือหัวโทงเป็นพาหนะในการนำชาวประมงไปวางลอบในทะเล ลอบปลาและลอบพันปูม้า ใช้จับปลาและปูม้า อวนปูใช้จับสัตว์น้ำได้เกือบทุกประเภท เป็นต้น

การท่องเที่ยวในชุมชนแหลมโพธิ์จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อชื่นชมความงามตามธรรมชาติและชมวิถีชีวิตของชาวประมง ร่วมกันเรียนรู้กับการอนุรักษ์และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ชมบรรยากาศและทิวทัศน์รอบอ่าวพุมเรียงซึ่งยังคงมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อยู่เป็นอันมาก

กิจกรรมท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวในแหล่งเกษตรกรรมอันเกี่ยวกับอาชีพประมงเป็นหลัก ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถร่วมกับชาวชุมชนแหลมโพธิ์ ทำกิจกรรมร่วมกันได้ ทุกกิจกรรม นักท่องเที่ยวจะได้ความรู้จากกิจกรรมท่องเที่ยวนั้น ซึ่งคนที่จะบรรยายความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีก็คือคนในชุมชนนั่นเอง

ประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่เหมือนกันกับท้องถิ่นอื่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยทุก ๆ ประเพณีเป็นประเพณีที่ได้ทำสืบทอดกันมาและเป็นประเพณีอันดีงามของชาวชุมชนแหลมโพธิ์โดยแท้ ส่วนการทำเครื่องมือประมง เช่น แร้ว แห อวน ลอบพันปูม้า นั้นสามารถร่วมสังเกตการณ์และสอบถามถึงวิธีในการทำได้ทุกขั้นตอน จากชาวประมงในชุมชนนี้

นอกจากชาวชุมชนแหลมโพธิ์จะมีอาชีพจับสัตว์น้ำไว้บริโภคและจำหน่ายเป็นสินค้าสด ๆ แล้ว บางส่วนที่เหลือยังนำมาแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อเป็นการถนอมอาหาร อันเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเหล่านั้นด้วย ซึ่งสัตว์น้ำที่นิยมนำมาแปรรูป ได้แก่ กุ้ง กุ้ง กุ้ง เนื้อปูม้า ปลาเก๋า หอยแครง และกุ้งเคย ซึ่งสินค้าเหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

สำหรับการถอดความรู้ออกมาเป็นเรื่องราวของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้สู่เรื่องราวของชุมชนแหลมโพธิ์ในรูปแบบของเว็บไซต์และหนังสือเรื่องราวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนแหลมโพธิ์อย่างยั่งยืน โดยเรื่องราวที่ถอดจากความรู้ที่แบ่งเป็น 25 ฉาก โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นปลาที่ชื่อว่าการดูเป็นตัวดำเนินเรื่อง โดยให้ปลาตัวนี้เป็นตัวเล่าเรื่องทั้ง 25 ฉาก โดยมีสัตว์น้ำที่สำคัญตัวอื่น ๆ เป็นตัวเล่าเสริม ซึ่งเนื้อหาจากเรื่องราวบางส่วนสรุปได้ดังนี้

ณ บริเวณชายทะเลแห่งหนึ่ง ท้องฟ้าแลดู สีคราม คลื่นทะเลสงบเงียบ มีหาดทรายสีขาว เม็ดทรายละเอียดราวปุยขน ชายหาดทอดยาวเรียงตัวขนานไปกับขอบฟ้าสีครามนั้น ในดินแดนนี้เป็นที่อาศัยของสัตว์ทะเลน้อยใหญ่จำนวนมาก ทุกตัวอาศัยอยู่อย่างมีความสุข เป็นเสมือนดังครอบครัวเดียวกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันมาอย่างช้านานในดินแดนแห่งนี้

ในบรรดาสัตว์ทะเลน้อยใหญ่เหล่านั้น มีสัตว์ทะเลตัวหนึ่งเป็นปลาน้อยลวดลายน่ารัก แสนซุกซน ชอบผจญภัยและชอบเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้เพื่อน ๆ ฟังอยู่เสมอ ๆ มันมีชื่อว่า “การ์ตูน” ดังนั้นเจ้าการ์ตูนจึงมีเพื่อนมากมาย โดยที่เพื่อน ๆ เหล่านั้นต่างต้องการมาฟังเจ้าการ์ตูนเล่าเรื่องที่มันไปผจญภัยมาอยู่เป็นนื่อง ๆ

เช้าวันหนึ่งอากาศแจ่มใส เหล่าสัตว์น้ำน้อยใหญ่ทั้งหลายก็มาชุมนุมกันเพื่อขอให้เจ้าการ์ตูนเล่าเรื่องถึงดินแดนที่พวกมันอาศัยกันอยู่ว่ามีความเป็นมาอย่างไร ซึ่งเจ้าการ์ตูนก็กระโดดขึ้นไปนั่งบนก้อนหินก้อนหนึ่ง โดยมีสัตว์น้ำต่าง ๆ นั่งล้อมรอบตัวมัน จากนั้นมันก็เริ่มเล่าเรื่องของดินแดนมหัศจรรย์แห่งนี้ทันที

เจ้าการ์ตูนก็เล่าเรื่องต่าง ๆ ไปตามความรู้แต่ละหมวดสอดแทรกโดยการพาเพื่อนสัตว์น้ำสำรวจใต้ท้องทะเลไปพร้อม ๆ กัน โดยในตอนสุดท้ายของเรื่องเจ้าการ์ตูนได้ย้าให้สัตว์น้ำเหล่านั้นได้บอกเล่าเรื่องราวแห่งความประทับใจเหล่านี้สู่รุ่นหลังต่อไป วันหน้าคงมีเรื่องราวใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนแหลมโพธิ์ มาเล่าให้พวกเราได้ฟังกันอีก สัตว์น้ำน้อยใหญ่ทั้งหลายพากันกล่าวคำขอบอกขอบใจ เจ้าการ์ตูนที่เล่าเรื่องเกี่ยวกับดินแดนนี้ให้ฟังตลอดวัน เสร้าบ้างสนุกบ้าง แต่ทุกคนก็มีความสุขที่ได้อยู่ร่วมกันในดินแดนมหัศจรรย์แห่งนี้ เพื่อร่วมสร้างโลกสวยให้กับคนอื่นหลายคนที่แวะเวียนมาเยือน ณ ที่แห่งนี้

สรุป

การจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนแหลมโพธิ์ในทุก ๆ ด้าน นำมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้แบ่งตามหมวดหมู่ อย่างเป็นระบบระเบียบ งานวิจัยในครั้งนี้จะใช้เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยจัดการความรู้ในรูปแบบของเว็บไซต์ ซึ่งผู้สนใจจะได้ติดตามความรู้ที่มีในท้องถิ่นชุมชนแหลมโพธิ์ ในรูปแบบของเรื่องเล่า จากผลการวิจัยในครั้งนี้สรุปผลองค์ความรู้ที่ได้ในชุมชนแหลมโพธิ์แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

การวิจัยการจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน มุ่งที่จะนำเสนอให้เห็นและเกิดความเข้าใจในรูปแบบและวิธีการในการจัดการองค์ความรู้ของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับระบบการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรชายฝั่ง โดยศึกษาถึงความรู้ภูมิปัญญาและศักยภาพของท้องถิ่นทางด้านความคิด ความเชื่อ การประกอบอาชีพและวิถีชีวิตที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อนำมาอธิบายและจัดทำข้อมูลองค์ความรู้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดขึ้น

คำนิยม

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่สนับสนุนเงินทุนในโครงการวิจัยนี้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีและอธิการบดีที่สนับสนุนให้ทำโครงการวิจัยนี้

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาที่อำนวยความสะดวกในการทำโครงการวิจัยและติดต่อประสานงานในเรื่องต่าง ๆ

ขอขอบคุณสำนักวิทยบริการและสารสนเทศที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ขอขอบคุณกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์ และภาคีที่เกี่ยวข้องทุกคน ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณผู้ร่วมงานวิจัย ที่ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

บรรณานุกรม

การจัดการความรู้.(2550). ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2550, จาก

http://www.dopa.go.th/iad/km/km_des.html

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร.(2550). ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2550, จาก

http://web.cpss.ac.th/~agro_tourism/two.html

การเล่าเรื่อง.(2550). ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2550, จาก

<http://dmcop.blogspot.com/2005/05/storytelling.html>

เว็บไซต์ .(2550). ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2550, จาก

<http://202.28.94.55/web/320494/2547/Project/>

g10/doc/progress.doc

แหลมโพธิ์. (2550). ค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2550, จาก

<http://www.kjst.ac.th/stud/web13/ox.html>

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์

1. สามารถนำไปกำหนดและวางแผนการใช้สื่อให้เหมาะสมและมีศักยภาพสูงสุดกับแหล่งท่องเที่ยว
2. สามารถนำไปวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งได้
3. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนจัดการเรียนการสอนที่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
4. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้สร้างเครือข่ายการวางแผนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแก่ท้องถิ่นอื่นทั่วประเทศ

ภาคผนวก ค
ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่
ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ
4 เดือนที่ 1**

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุนวัตถุประสงค์ ข้อที่ *	ร้อยละความพึงพอใจ ต่อผลสำเร็จ #
กิจกรรม @	ผลที่คาดว่าจะได้	ผลที่ได้จริง		
1. ประชุมทีมวิจัยภายใน และภายนอกประสาน ความร่วมมือระหว่าง สถาบันและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของ โครงการ	มีการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ระหว่างทีมวิจัยกับภาคีที่ เกี่ยวข้อง	มีการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ระหว่างทีมวิจัยกับภาคีที่ เกี่ยวข้อง	ข้อที่ 1 และ 2	100%
2. ศึกษาเอกสารที่ เกี่ยวข้อง	ทฤษฎี วรรณกรรมและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง	ข้อที่ 1 และ 2	100%
3. สัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่ม อนุรักษ์ชุมชนและภาคีที่ เกี่ยวข้อง	องค์ความรู้ที่มีในทุก ๆ ด้านใน ชุมชนแหลมโพธิ์	องค์ความรู้ทุก ๆ ด้านที่มีใน ชุมชนแหลม	ข้อที่ 1 และ 2	100%
4. สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์และ ภาคีที่เกี่ยวข้อง	ข้อมูลทั่วไปของชุมชนแหลม โพธิ์	ทราบข้อมูลทั่วไปและความรู้ ทั่วไปในชุมชนแหลมโพธิ์	ข้อที่ 1 และ 2	100%
5. รายงานผลการรวบรวม ข้อมูลความรู้ของกลุ่ม อนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ชุมชนแหลมโพธิ์	ข้อมูลความรู้ของกลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากรชายฝั่งชุมชนแหลม โพธิ์	ข้อมูลความรู้ของกลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากรชายฝั่งชุมชนแหลมโพธิ์	ข้อที่ 1 และ 2	100%
6. สัมภาษณ์ข้อมูลจาก ผู้เชี่ยวชาญด้าน Editor	การจัดลำดับหมวดหมู่ข้อมูลที่ ถูกต้อง	การจัดลำดับหมวดหมู่ข้อมูลที่ ถูกต้อง	ข้อที่ 1 และ 2	100%
7. สัมภาษณ์ข้อมูลจาก ผู้เชี่ยวชาญด้านฐานข้อมูล องค์ความรู้	ฐานข้อมูลองค์ความรู้ที่แบ่ง ตามหมวดหมู่ที่ถูกต้อง	ฐานข้อมูลองค์ความรู้ที่แบ่งตาม หมวดหมู่ที่ถูกต้อง	ข้อที่ 1 และ 2	100%
8. เก็บข้อมูลลงใน ฐานข้อมูลองค์ความรู้	ข้อมูลองค์ความรู้ที่เก็บลงใน ฐานข้อมูลองค์ความรู้แล้ว	ข้อมูลองค์ความรู้ที่เก็บลงใน ฐานข้อมูลองค์ความรู้แล้ว	ข้อที่ 1 และ 2	100%

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ (ต่อ)
4 เดือนที่ 2**

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุนวัตถุประสงค์ ข้อที่ *	ร้อยละความพึงพอใจ ต่อผลสำเร็จ #
กิจกรรม @	ผลที่คาดว่าจะได้	ผลที่ได้จริง		
1. ประชุมกลุ่มย่อยในการ แปลงเรื่องเล่า	เรื่องเล่าที่ถูกถอดจากความรู้	เรื่องเล่าที่ถูกถอดจากความรู้	ข้อที่ 3	100%
2. ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องของ เนื้อหาจากแหล่งความรู้ผู้ เรื่องเล่า	เรื่องเล่าที่ถูกต้อง	เรื่องเล่าที่ถูกต้อง	ข้อที่ 3	100%
3. พัฒนาเรื่องเล่าเป็น เว็บไซต์	เว็บไซต์เรื่องเล่า	เว็บไซต์เรื่องเล่า	ข้อที่ 4	100%
4. จัดทำคู่มือท่องเที่ยวของ ชุมชนแหลมโพธิ์	คู่มือท่องเที่ยวแหลมโพธิ์	คู่มือท่องเที่ยวแหลมโพธิ์	ข้อที่ 4	100%
5. จัดทำหนังสือเรื่องเล่า เพื่อการท่องเที่ยวของชุมชน แหลมโพธิ์	หนังสือเรื่องเล่าของชุมชน แหลมโพธิ์	หนังสือเรื่องเล่าของชุมชนแหลม โพธิ์	ข้อที่ 4	100%
6. จัดทำรายงานการวิจัย ฉบับสมบูรณ์	รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	-	100%

ลงนาม.....

(หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)

วันที่ 30 เมษายน 2551

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ แก่ สกว.

- ให้ สกว. หนุนเสริมทักษะ กระบวนการในการทำวิจัยให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์
- ให้ สกว. จัดทำสื่อเพื่อให้ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า เช่น รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ชุดการท่องเที่ยว

ภาคผนวก ง ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง การจัดการความรู้สู่เรื่องเล่าของชุมชนแหลมโพธิ์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

ประจำปีงบประมาณ 2550
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชื่อ นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์
ที่อยู่

วันที่สัมภาษณ์.....
ข้อมูลอ้างอิง.....

คำชี้แจง

1. การสัมภาษณ์นี้เป็น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual depth interview) และ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
2. การตอบแบบสัมภาษณ์ตามหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ กรุณาให้ข้อมูลตามความเป็นจริง

1. ประวัติความเป็นมา ตำนานแหล่งท่องเที่ยว ในด้านลักษณะทางกายภาพทั่ว ๆ ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง
2. ประวัติความเป็นมา ตำนานแหล่งท่องเที่ยว ในด้านโบราณคดี เชิงโบราณสถาน ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง
3. ประวัติความเป็นมา ตำนานแหล่งท่องเที่ยว ในด้านโบราณคดี เชิงโบราณวัตถุ ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง
4. ประวัติความเป็นมา ตำนานแหล่งท่องเที่ยวในด้านโบราณคดี เชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง และมีรายละเอียดอย่างไร
5. ประวัติความเป็นมา ตำนานแหล่งท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง และมีรายละเอียดอย่างไร
6. ประวัติความเป็นมา ตำนานแหล่งท่องเที่ยวในด้านอื่น ๆ ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง และมีรายละเอียดอย่างไร
7. องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต การศึกษาเรียนรู้และการประยุกต์นำไปใช้ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง และมีรายละเอียดอย่างไร
8. องค์ความรู้อะไรที่ถูกลำเอียงมาประยุกต์ใช้ทางการท่องเที่ยวบ้าง
9. การประกอบอาชีพหลักการทำประมงชายฝั่งและอาชีพเสริมของชุมชนแหลมโพธิ์เป็นอย่างไรบ้าง
10. ทรัพยากรสัตว์น้ำตามธรรมชาติของของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้างและมีลักษณะเป็นอย่างไร
11. ทรัพยากรสัตว์น้ำตามการเพาะเลี้ยงชายฝั่งของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้างและมีลักษณะเป็นอย่างไร
12. วิถีชาวบ้านเกี่ยวกับการทำประมงชายฝั่งของชุมชนแหลมโพธิ์มีรายละเอียดเป็นอย่างไรบ้าง
13. เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้างและมีลักษณะเป็นอย่างไร
14. ทรัพยากรชายฝั่ง เช่น ป่าชายเลน ป่าโกงกาง ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง
15. ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง

16. การอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนแหลมโพธิ์ทำอะไรบ้าง มีรายละเอียดอย่างไร
17. กิจกรรมของอาชีพประมงชายฝั่งที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง
18. กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลแหลมโพธิ์ตามฤดูกาลต่าง ๆ มีอะไรบ้าง
19. ปัจจัยสนับสนุนและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนแหลมโพธิ์เป็นอย่างไรบ้าง
20. บุคคลที่สำคัญของชุมชนแหลมโพธิ์มีใครบ้างและมีความสำคัญอย่างไร
21. สินค้าการเกษตรที่มีชื่อเสียงจากการทำประมงชายฝั่งของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง
22. อาหารจากการทำประมงชายฝั่งของชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง
23. สินค้าการเกษตรที่ทำการส่งออกและสร้างรายได้ให้กับชุมชนแหลมโพธิ์มีอะไรบ้าง
24. นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชายทะเลแหลมโพธิ์นิยมกิจกรรมใดที่กลุ่มอนุรักษ์ชุมชนแหลมโพธิ์จัดให้

ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมการดำเนินงาน

ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย

	
ช่วยกันแกะสัตว์น้ำออกจากอวน	ปลาที่แกะได้จากอวน
	
ลำเลียงสัตว์น้ำที่ปลดได้ใส่ภาชนะรอจำหน่าย	เรือหัวโทงที่ใช้เป็นพาหนะ
	
ทิวทัศน์บริเวณเชิงสะพานแหลมโพธิ์	แกะสัตว์น้ำไป...เล่าเรื่องกันไป
	
ปูดำ	ปลาตังกา

ภาคผนวก ช ประวัติคณะผู้วิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

1. หน้าโครงการ : (ชื่อ – สกุล ภาษาไทย) : นางสาวจุฑามาศ กระจ่างศรี

(ชื่อ – สกุล ภาษาอังกฤษ) : Miss.Chutamas Krachangsri

คุณวุฒิ/ระดับการศึกษา : วท.บ. วิทยาการคอมพิวเตอร์ , วท.ม.เทคโนโลยีสารสนเทศ

หน่วยงานสังกัด : โปรแกรมวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ที่อยู่ : 272 หมู่ 9 ต.ขุนทะเล อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84100

โทรศัพท์/โทรสาร : 077-355636

E-mail : Chutamas@sru.ac.th

ประวัติการรับราชการ : -

ผลงานทางวิชาการ/เอกสาร ตำรา(ถ้ามี) : หนังสือประกอบการสอน ระบบคอมพิวเตอร์
และสถาปัตยกรรม , หัวข้อพิเศษเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ , ระบบปฏิบัติการ 1

ประสบการณ์ในการทำวิจัย :

- งานวิจัยเรื่องการติดตามผลบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สำเร็จ
การศึกษาในปีการศึกษา 2546 – 2547
- งานวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ลูกชิ้นเนื้อสมุนไพรแปรรูปจาก
เนื้อโค

2. ผู้ร่วมวิจัย (ชื่อ – สกุล ภาษาไทย) : นายโสภณ บุญล้ำ

(ชื่อ – สกุล ภาษาอังกฤษ) : Mr.Sophol Boonlum

คุณวุฒิ/ระดับการศึกษา : วท.บ. (เกียรตินิยม) เทคโนโลยีการเกษตร สาขาสัตวบาล

หน่วยงานสังกัด : โปรแกรมวิชาสัตวบาล คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ที่อยู่ : 272 หมู่ 9 ต.ขุนทะเล อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84100

โทรศัพท์/โทรสาร : 077-355636

E-mail : Sophol@sru.ac.th

ประวัติการรับราชการ : 2527 – ปัจจุบัน อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ผลงานทางวิชาการ/เอกสาร ตำรา(ถ้ามี) : การผลิตไข่เนื้อ , อาหารและการให้อาหารสัตว์
ประสบการณ์ในการทำวิจัย :

พ.ศ. 2545 : ผลของการใช้กากเนื้อในเมล็ดปาล์มน้ำมันระดับต่างๆ ต่อ
อัตราการเจริญเติบโตและส่วนประกอบซากของเป็ดเทศ
เพศผู้ : หัวหน้าโครงการ

พ.ศ. 2546 : ผลของระดับโปรตีนที่เหมาะสมต่อสมรรถภาพการผลิตและ
ส่วนประกอบซากไก่พื้นเมืองภาคใต้ : หัวหน้าโครงการ

พ.ศ. 2547 : โครงการบูรณาการบริหารจัดการงานพัฒนาองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนเพื่อแก้ไขความยากจน
กรณีศึกษา : เกษตรกรที่มีอาชีพเลี้ยงเป็ด ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัด
สุราษฎร์ธานี : หัวหน้าโครงการ

พ.ศ. 2548 : ผลของระดับเกลือในอาหารไก่ไข่ที่มีผลต่อสมรรถภาพ
การผลิตและคุณภาพไข่ : หัวหน้าโครงการ